

รายงานการวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

จุรรรัตน์ เพ็ชรจันทิก

ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย
จังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครราชสีมา
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ

รายงานการวิจัยกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

จุรรรัตน์ เพ็ชรจันทิก

ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย
จังหวัดนครราชสีมา

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครราชสีมา
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา และเพื่อศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการศึกษาเอกสาร การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) ครู กศน. และคนต้นแบบ จำนวน 30 คน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยการร่างกลยุทธ์และเอกสารประกอบการอบรม การตรวจสอบความสอดคล้องความเหมาะสมและประโยชน์ในการนำไปใช้ ของกลยุทธ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลจากการศึกษาเอกสาร การสนทนากลุ่ม (Focus Group) คนต้นแบบ และการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) พบว่า สำนักงาน กศน. กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และจุดเน้นเพื่อพัฒนาคุณภาพให้มีความรู้ พัฒนาคุณภาพชีวิต มีทักษะการดำรงชีวิต จึงส่งเสริมให้ทุกสถานศึกษาทุกแห่งจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดหลัก 3 ประการ คือ หลักเหตุผล พอประมาณ ภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข ด้านความรู้และคุณธรรม หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กิจกรรมการศึกษาอาชีพ กิจกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน และกิจกรรมการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างต่อเนื่อง แต่จากรายงานการประเมินสถานศึกษา กศน.พอเพียง พบว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาขาดการนำระบบ ICT มาใช้จัดการฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศ ควรจัดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองจากความรู้หรือประสบการณ์เดิมและเชื่อมโยงกับความรู้

ใหม่ ควรนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล และนำผลไปวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และนำไปวางแผนปรับปรุง พัฒนาอย่างเป็นระบบวงจร PDCA อย่างต่อเนื่อง บริหารตามระบบบริหารคุณภาพ PDCA ครบวงจรอย่างประสิทธิภาพ จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) คนต้นแบบ กล่าวว่า เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และเรียนรู้จากคนต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จ ในชุมชน สามารถปฏิบัติและพึ่งตนเองได้ โดยเรียนรู้เพิ่มเติมจากภูมิปัญญาชาวบ้าน หมอพื้นบ้าน ผู้นำเกษตรกร ราษฎรชาวบ้าน และภาคีเครือข่าย เพื่อเป็นแนวทางลดต้นทุนการผลิต และจากการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) สถานศึกษามีหลักสูตรและกิจกรรมหลากหลาย ยืดหยุ่น จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ครู กศน.และผู้เรียนมีความพร้อมในการจัดและร่วมกิจกรรม โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในชุมชน แต่มีขีดจำกัดด้านงบประมาณไม่สามารถบริการผู้เรียนได้ทั่วถึงทุกพื้นที่ และจัดกิจกรรมให้เกิดความยั่งยืนได้ ผู้เรียนไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของครูและวิทยากรที่มีการปรับแผนการเรียนรู้บ่อยๆ อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนสามารถไปเรียนรู้เพิ่มเติมจากภูมิปัญญาชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ที่ประสบผลสำเร็จได้

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษา พบว่า มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ การสร้างกรอบสาระกลยุทธ์การพัฒนา (ฉบับร่าง) การประเมินตรวจสอบพิจารณาข้อคำถามกลยุทธ์การพัฒนา (ฉบับร่าง) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ การประเมินเพื่อตรวจสอบยืนยันกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ โดยคณะกรรมการสถานศึกษา และหัวหน้ากศน.ตำบล และการเปรียบเทียบผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้กลยุทธ์การพัฒนา (ฉบับร่าง) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะกรรมการสถานศึกษาและหัวหน้ากศน.ตำบล โดยกำหนดวิธีการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ มี 4 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้ การวิเคราะห์ทางกลยุทธ์ ซึ่งได้จากวิเคราะห์ปัจจัยของสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในให้ทราบจุดแข็ง (Strengths: S) และจุดอ่อน (Weakness: W) ที่มีต่อการบริหารขององค์การ การกำหนดทิศทาง ที่เป็นภาพขององค์การตามภารกิจ ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ การวางกลยุทธ์ เป็นการตั้งเป้าหมายและหาวิธีการเพื่อนำการบรรลุเป้าหมาย การจัดองค์กร (Organizing) การเตรียมการดำเนินงาน คน และทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อทำงานให้สำเร็จ การกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ และการควบคุม (Controlling) การวัดผลการปฏิบัติงานและดำเนินการปรับแก้เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าได้รับผลลัพธ์ที่ต้องการ และการสื่อสารและการถ่ายทอดกลยุทธ์ เป็นการถ่ายทอดความคิด แลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยม ทัศนคติ ได้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ 5 กลยุทธ์ และ 47 ตัวชี้วัด ดังนี้ กลยุทธ์การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ มี 10 ตัวชี้วัด กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ มี 9 ตัวชี้วัด กลยุทธ์การพัฒนา

ความเป็นผู้นำ มี 9 ตัวชี้วัด กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการจัดการ มี 9 ตัวชี้วัด และกลยุทธ์การพัฒนาทักษะการสอน มี 8 ตัวชี้วัด

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษา ได้นำกลยุทธ์ทั้ง 5 กลยุทธ์ และ 47 ตัวชี้วัด มาดำเนินการดังนี้ กำหนดวิธีการหรือรูปแบบการพัฒนา กำหนดคุณสมบัติ ผู้เข้ารับการพัฒนา วิธีการพัฒนา และดำเนินการพัฒนาผู้นำต้นแบบ ดังนี้ การเข้ารับการปฐมนิเทศ รับเอกสารคู่มือประกอบการอบรมผู้นำต้นแบบ การศึกษาและทำกิจกรรมตามกำหนด เข้าร่วม กิจกรรมตามโครงการกำหนด ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80 ประกอบด้วย อบรมเพื่อพัฒนาผู้นำต้นแบบ 3 ระยะ การศึกษาดูงานแหล่งการเรียนรู้ 3 ครั้ง การร่วมวิเคราะห์ผลการศึกษาดูงาน ฝึกปฏิบัติ กิจกรรมร่วมกับครูคน.วิทยากรและภูมิปัญญา การสะท้อนผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การขยายผล การพัฒนาผู้นำต้นแบบ สู่ครอบครัว ชุมชนต้นแบบ และร่วมติดตามและประเมินผลหลังการอบรม

ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของครอบครัวต้นแบบและชุมชน/ศูนย์ฝึกอาชีพ ต้นแบบที่มีต่อการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน กิจกรรมที่มีต่อ ระดับจิตสำนึก กิจกรรมที่มีต่อการอยู่อย่างพึ่งตนเองในระดับครอบครัว กิจกรรมที่มีต่อการมีวิถีชีวิต อยู่อย่างพอเพียง กิจกรรมที่มีต่อการมีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง กิจกรรมที่มีต่อการรวมกลุ่มในสังคม “อยู่รวมกันอย่างเอื้ออาทร” กิจกรรมที่มีต่อความพอเพียงระดับครอบครัว กิจกรรมที่มีต่อความ พอเพียงในระดับชุมชน และกิจกรรมที่มีต่อความพอเพียงในระดับกลุ่ม โดยรวมมีระดับความพึง พอใจระดับมากทุกกิจกรรม

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์.ดร. ขวลิขู กำแพง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงษ์สะพาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ดร.มานิตย์ อาษานอก ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม นายประสิทธิ์ แสงพิณิจ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครราชสีมา และนางนลินี ศรีสารคาม จันทร์ตรี ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย และเป็นที่ปรึกษางานวิจัย รวมทั้งได้กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องตลอดมา ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการสถานศึกษา และคณะครู กศน.ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอนนไทย คนต้นแบบ ครอบครัวต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ และภาคีเครือข่าย อำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ที่ทำวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆที่เป็นผลอันเนื่องมาจากวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่คุณพ่อคุณแม่และครอบครัว ครูอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทุก ๆท่านด้วยความเคารพยิ่ง

จุรรรัตน์ เพ็ชรจันทิก

2558

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทที่ 1	
บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
ประโยชน์จากผลการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
บทที่ 2	
เอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
หลักการแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่	11
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	15
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	17
บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องการจัดการศึกษาตาม	
หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	27
กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ	31
การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ	40
กลยุทธ์การดำเนินงานของสำนักงาน	45
กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นผู้นำของต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญา	
ของเศรษฐกิจพอเพียง	46
แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group)	52
การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)	55
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	58
กรอบแนวคิดในการวิจัย	64

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ 3	
วิธีดำเนินการวิจัย	65
ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	70
ระยะที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา	72
ระยะที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา	76
บทที่ 4	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	80
ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	80
ระยะที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ โนนไทย จังหวัดนครราชสีมา	87
ระยะที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา	104

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 5	
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	142
ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	142
ระยะที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา	144
ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา	145
อภิปรายผลการวิจัย	146
ข้อเสนอแนะ	149
บรรณานุกรม	151
ภาคผนวก	157
ภาคผนวก ก เครื่องมือวิจัย	158
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	181
ภาคผนวก ค รายชื่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกศน.อำเภอโนนไทย	182

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง	
ตาราง 1 แสดงประชากรและกลุ่มเป้าหมายการวิจัย	5
ตาราง 2 แสดงการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	22
ตาราง 3 แสดงกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงที่เกิดขึ้นในระดับหมู่บ้าน	24
ตาราง 4 แสดงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความพอดี	27
ตาราง 5 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	65
ตาราง 6 แสดงกรอบกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาผู้นำต้นแบบ	86
ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ในการนำไปใช้ได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ	88
ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และประโยชน์ในการนำไปใช้ได้ โดยคณะกรรมการสถานศึกษา และหัวหน้า กศน.ตำบล	89
ตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบผลการประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์การนำไปใช้ได้ กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ	95
ตาราง 10 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้นำต้นแบบ	99
ตาราง 11 แสดงการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ	100
ตาราง 12 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ	100
ตาราง 13 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาความเป็นผู้นำ	101
ตาราง 14 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาทักษะการจัดการ	102
ตาราง 15 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาทักษะการสอน	103
ตาราง 16 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามเพศ	104
ตาราง 17 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามอายุ	105
ตาราง 18 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามการศึกษา	105
ตาราง 19 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อระดับจิตสำนึก	106
ตาราง 20 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อการอยู่อย่างพึงตนเอง ในระดับครอบครัว	106

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตาราง	
ตาราง 21 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อการมีวิถีชีวิต อยู่อย่างพอเพียง	107
ตาราง 22 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อการรวมกลุ่ม ในสังคม “อยู่รวมกันอย่างเอื้ออาทร”	108
ตาราง 23 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อความพอเพียง ระดับครอบครัว	108
ตาราง 24 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อความพอเพียง ในระดับชุมชน	109
ตาราง 25 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อความพอเพียง ในระดับกลุ่ม	109
ตาราง 26 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามเพศ	111
ตาราง 27 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามอายุ	111
ตาราง 28 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามการศึกษา	112
ตาราง 29 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลสถานะเกี่ยวข้องกับชุมชนต้นแบบ	112
ตาราง 30 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต้นแบบที่มีต่อระดับจิตสำนึก	113
ตาราง 31 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต้นแบบที่มีต่อการอยู่ อย่างพึ่งตนเองในระดับครอบครัว	114
ตาราง 32 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต้นแบบที่มีต่อระดับ การมีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง	115
ตาราง 33 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต้นแบบที่มีต่อการ อยู่รวมกันอย่างเอื้ออาทร	116
ตาราง 34 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต้นแบบที่มีต่อ ความพอเพียงระดับครอบครัว	117
ตาราง 35 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต้นแบบที่มีต่อ ความพอเพียงในระดับชุมชน	117

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ตาราง 36 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต้นแบบที่มีต่อ ความพอเพียงในระดับกลุ่ม	118
ตาราง 37 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อระดับจิตสำนึก	120
ตาราง 38 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อการอยู่อย่าง พึ่งตนเองในระดับครอบครัว	121
ตาราง 39 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อการมีวิถีชีวิต อยู่อย่างพอเพียง	122
ตาราง 40 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อการรวมกลุ่มในสังคม อยู่รวมกันอย่างเอื้ออาทร	122
ตาราง 41 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อความพอเพียง ระดับครอบครัว	123
ตาราง 42 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อความพอเพียง ในระดับชุมชน	124
ตาราง 43 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อความพอเพียง ในระดับกลุ่ม	125

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยวิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจโดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะประเทศและประชาชนไทยสอดคล้องด้วย ก็จะทำให้เกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยาก ล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในเวลานี้..”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระราชดำริ "เศรษฐกิจพอเพียง" เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ว่าการพัฒนาจะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ ความระมัดระวังอย่างยิ่ง และให้ดำรงชีวิตตามหลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ คือ พึ่งตนเองทางจิตใจ พึ่งตนเองทางสังคม พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยีและพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2544 : 284-291)

จากพระราชดำริ "เศรษฐกิจพอเพียง" ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังกล่าว ต่อมารัฐบาล จึงได้อัญเชิญพระราชดำรินี้มาเป็นแนวทางการพัฒนาโดยยึดทางสายกลางและบริหารประเทศเพื่อพัฒนาให้คนไทยอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความสมดุล พอดี ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล สามารถพึ่งตนเอง มีภูมิคุ้มกัน อยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน มีคุณภาพชีวิตที่ดี และเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อรู้เท่าทันโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544), แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549), แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559))

สำหรับกระทรวงศึกษาธิการ ก็ได้น้อมนำพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มากำหนดเป็นแนวทางการขับเคลื่อนสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา (สถานศึกษาพอเพียง) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การดำเนินชีวิตของบุคลากร

และผู้เรียนให้มีความพอเพียง มีภูมิคุ้มกัน เชื่อมโยงเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ : 2552) โดยการประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษา รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติในทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินการบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, : คำนำ และศูนย์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ของกศน. (2553 : 2)

ส่วนสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงาน กศน.) ได้น้อมนำพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมากำหนดเป็นนโยบายเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษา แบบอย่างการจัดการจัดการเรียนรู้อุทิศและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา (สถานศึกษาพอเพียง) หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สารทัศน์ชะตากรรมดำเนินชีวิต เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้นักศึกษา กศน.ได้ เรียนรู้รากฐานการดำเนินชีวิตของคนไทย การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การวางแผนประกอบอาชีพอย่างพอเพียง เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน มอบนโยบายให้ สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชนที่ว่างงาน ในรูปแบบของศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน การฝึกอบรมอาชีพหลักสูตรระยะสั้น การพัฒนาอาชีพเพื่อการ มีงานทำ นำความรู้ ทักษะมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตประจำวันของตนเอง ครอบครัว และชุมชนตามความเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554-2556 และสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2555)

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพการจัดการเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สารทัศน์ชะตากรรมดำเนินชีวิต เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง นักศึกษาส่วนมากมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการสอบปลายภาคเรียนผ่าน และเรียนจบตามโครงสร้าง หลักสูตร แต่จากการติดตามนักศึกษาหลังเรียนจบหลักสูตรแล้ว พบว่า นักศึกษาส่วนหนึ่งไม่ได้นำ ความรู้ไปปฏิบัติจริง สำหรับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนที่เป็นประชาชน ที่เรียนหลักสูตรระยะสั้น ได้ทำกิจกรรมเฉพาะในช่วงเวลาที่จัดการเรียนการสอน หลังจากอบรมเสร็จสิ้นแล้วนำกลับทำ กิจกรรมต่อเนื่องค่อนข้างน้อย และผู้เรียนจำนวนไม่น้อยที่ยังมีค่านิยมการซื้ออาหารจากตลาด หรือจากรถขายกับข้าวที่มีไปบริการถึงหมู่บ้านมารับประทาน โดยให้เหตุว่าง่าย สะดวกและ ประหยัด ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าชาวบ้านส่วนหนึ่งยังไม่เห็นความสำคัญการดำเนินชีวิตตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจแล้วสามารถนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ และจากการสนทนากับกลุ่มเป้าหมาย ผู้เรียน กล่าวว่า รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนราชการส่งเสริมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง แต่การทำงานยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ประกอบกับชาวบ้านในชนบทส่วนหนึ่งมีฐานะยากจน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมไม่ประสบผลสำเร็จก่อให้เกิดหนี้สิน จึงยอมละทิ้งครอบครัวไปหางานทำที่อื่นเพื่อส่งเงินมาดูแลครอบครัว ดังนั้น การรวมกลุ่มต่าง ๆ จึงยังไม่เข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) ของศูนย์การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย ปีงบประมาณ 2557 ซึ่งพบว่า ประชาชนในอำเภอโนนไทย มีปัญหาด้านการประกอบอาชีพ ขาดเงินทุน หนี้สิน ขาดแรงงานในการประกอบอาชีพ ขาดการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการและการรู้เท่าทันธรรมชาติ การจะส่งเสริมสนับสนุนหรือการแก้ปัญหาดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ในส่วนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย (กศน.อำเภอโนนไทย) ได้กำหนดเป็นแนวทางในการดำเนินงานร่วมกับครูกศน. ด้านการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย มอบหมายให้ครูกศน. ลงพื้นที่สัมภาษณ์ความต้องการเข้าร่วมพัฒนาผู้นำต้นแบบในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามกระบวนการเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีพื้นที่สำหรับการปลูกพืชไม่ต่ำกว่า 1 งาน สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และมีจิตอาสาที่จะช่วยเหลือเพื่อนบ้านแก้ปัญหาคาดการณ์ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเชื่อพื้นฐานที่ว่า “ชุมชนใดก็ตามถ้ามีผู้นำที่ดี ผู้นำที่ทำเป็นต้นแบบการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว จะส่งผลให้คนในครอบครัวและชุมชน มีความเข้มแข็ง เช่น มีภารกิจกรมการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การออม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเอื้ออาทร การแบ่งปัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย. 2556-2557)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา จึงกำหนดแนวทางในการสร้างผู้นำต้นแบบการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อช่วยเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย และให้ความสำคัญกับการพัฒนาต้นแบบเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งคาดว่าผลจากการศึกษาจะเกิดประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ในการนำผลการศึกษามาออกแบบการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครู/วิทยากรผู้สอน สามารถใช้กลยุทธ์ไปเป็นแนวทางในการออกแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้เรียน ครอบครัว ผู้รับบริการ

และชุมชนได้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการลงมือทำกิจกรรมลดรายจ่าย รู้จักการเก็บออม การไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ชุมชนและสังคมเกิดการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร มีความคิดแจ่มง่าย แบ่งปันผู้อื่น ลดความเห็นแก่ตัว มีความพอเพียง เกิดวัฒนธรรมที่ดีงามและอยู่เย็นเป็นสุขในชุมชน และภาคีเครือข่ายทุกภาคจับมือกันร่วมรับผิดชอบในการจัดหรือส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บริการโดยบูรณาการแหล่งเรียนรู้ วิทยากร ภูมิปัญญา ปราชญ์ชาวบ้าน งบประมาณ ตามความเหมาะสม เพื่อเสริมสร้างชุมชนเกิดการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กศน. เกี่ยวกับการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้นำ และกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำ
2. ขอบเขตด้านสถานที่
ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ พื้นที่อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
3. ขอบเขตวิธีการศึกษา
การศึกษาใช้การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับวิธีดำเนินการวิจัยที่กำหนดไว้
4. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา ดังนี้

4.1 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) คนต้นแบบ ได้แก่ โชนที่ 1 ถิ่นวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ล้ำค่า และโชนที่ 2 ภูมิปัญญา อารยธรรมล้ำเลิศ ตำบลละ 2 คน จำนวน 20 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง

4.2 การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) ได้แก่ หัวหน้า กศน.ตำบล ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมกศน.ทุกรูปแบบในพื้นที่ ตำบลละ 1 คน จำนวน 10 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง

4.3 การศึกษาผลทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ได้คนต้นแบบ จำนวน 30 คน

4.4 การศึกษาขยายผลทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ตารางเครจซิมอร์แกน (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) ได้ครอบครัวต้นแบบ จาก 10 ตำบล จำนวน 63 ครอบครัว/คน

4.5 การขยายผลกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบสู่ชุมชนต้นแบบ ทั้ง 10 ตำบล ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้ตารางเครจซิมอร์แกน (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) จำนวน 118 คน

4.6 การยืนยันกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ จำนวน 1 ชุมชน/หมู่บ้าน ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงประชากรและกลุ่มเป้าหมายการวิจัย

กิจกรรม	ประชากร	กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก
การสนทนากลุ่ม (Focus Group) คนต้นแบบ	-	20 คน
การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) หัวหน้า กศน.ตำบล	-	10 คน
การศึกษามผลทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ คนต้นแบบ	-	30 คน
การศึกษายขยายผลทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ	80 ครอบครัว/คน	63 ครอบครัว/คน
การศึกษายขยายผลทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ	170 คน	118 คน

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการศึกษา ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2556 ถึง ปีงบประมาณ 2558

ประโยชน์จากผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยครั้งนี้ สถานศึกษาได้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ โนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอน และผู้เรียนให้มีคุณภาพดีขึ้น

2. สถานศึกษาสามารถนำผลการศึกษาไปกำหนดแผนกลยุทธ์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับครู/วิทยากรผู้สอนผู้เรียน/ผู้รับบริการ และประชาชนในชุมชนได้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการอย่างมีคุณภาพ

3. แนวทางการใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ โนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ น่าจะนำไปสู่การผู้นำต้นแบบ ครอบครัวต้นแบบ และชุมชนต้นแบบ ที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำกิจกรรมเพื่อการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การออม การอนุรักษ์ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเอื้ออาทร การแบ่งปัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

4. แนวทางการใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ โนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ ส่งเสริมสนับสนุนการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่าย ชุมชนและสังคม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนประชาชนให้ใช้จ่ายอย่างประหยัด การประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ในระดับครอบครัว ในระดับชุมชน ในระดับกลุ่ม เพื่อร่วมพัฒนาชุมชนแห่งความพอเพียงอย่างสมดุล

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของคำต่างๆ ดังนี้

1. กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ หมายถึง วิธีการหรือเทคนิคหรือแนวทางหรือกิจกรรมที่นำมาใช้เพื่อการพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ หมายถึง วิธีการพัฒนาผู้นำให้มีความรู้ทักษะประสบการณ์และความเป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างในการถ่ายทอดความรู้การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการออม ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและด้านการเอื้ออาทร (การแบ่งปัน/ช่วยเหลือกัน)

กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ หมายถึง วิธีการพัฒนาผู้นำให้มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม มีความรู้สึกรับผิดชอบเป็นเจ้าของในสิ่งที่เป็นสาธารณะ ในสิทธิและหน้าที่ที่จะดูแล และบำรุงรักษาร่วมกัน รู้จักความเสียสละ ความร่วมมือ ร่วมใจ ในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม จะช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาความเป็นผู้นำ หมายถึง วิธีการพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะ ความชำนาญในการทำงานการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้นำในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ด้วยวิธีการฝึกอบรม ปฐมนิเทศ การดูงาน การร่วมสัมมนา ทั้งในและนอกสถานที่ ฯ เพื่อบุคลากรนั้น ๆ จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาทักษะการจัดการ หมายถึง วิธีการพัฒนากระบวนการจัดระบบงานและระบบคน โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนดำเนินงาน การทำกิจกรรมต่างๆตามหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถทำงานด้วยความเรียบร้อย ราบรื่น สำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด รวมถึงการประเมินงานเพื่อปรับปรุง แก้ไขหรือพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

กลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาทักษะการสอน หมายถึง วิธีการพัฒนาความชำนาญในพฤติกรรมการสอนแต่ละอย่างของผู้สอนที่ใช้ในการปฏิบัติงาน การฝึกทักษะการสอนก็เพื่อให้ผู้ฝึกเกิดความคล่องแคล่ว มั่นใจในการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ และแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองก่อนที่จะได้มีการสอนในชั้นเรียน

2. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง วิธีการหรือเทคนิคในการอบรมประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยนำกรอบแนวคิดปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้แก่ประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนให้ดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว การใช้ความรู้ ความรอบรอบและคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจดำรงชีวิต มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ การทำบัญชีครัวเรือน วิสาหกิจชุมชน/สหกรณ์ การประหยัดพลังงาน โดยกำหนดระดับความพอเพียง 3 ระดับ ดังนี้

2.1 ความพอเพียงระดับจิตสำนึก หมายถึง วิธีการหรือเทคนิคการสร้างจิตสำนึก และปรับทัศนคติสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจ ด้านการประเมินตนเอง ด้านความคิดพึ่งตนเองและด้านความตั้งใจที่จะใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียง

2.2 ความพอเพียงระดับปฏิบัติ หมายถึง วิธีการหรือเทคนิคการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเอง ด้านอยู่อย่างพึ่งตนเอง ด้านมีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง และด้านรวมกลุ่มในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร

2.3 ความพอเพียงระดับบังเกิดผลและรับผลจากการปฏิบัติ หมายถึง วิธีการหรือเทคนิคความพอเพียงระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับกลุ่ม

บทที่ 2

เอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษากลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในการวิจัย ดังนี้

1. หลักการแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่
 - 1.1 หลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่
 - 1.2 แนวคิดสำหรับการสอนผู้ใหญ่
 - 1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่
 - 1.4 วิธีการสอนผู้ใหญ่
 2. หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 - 2.1 ความหมายการศึกษานอกระบบ (Non-formal Education (NFE)) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education)
 - 2.2 หลักการการศึกษานอกระบบโรงเรียน
 3. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.3 แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.4 ลักษณะของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.5 องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.6 การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.7 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน
 - 3.8 กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงระดับหมู่บ้าน
 - 3.9 การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 3.10 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- ด้านความพอดี
4. บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 4.1 บทบาทหน้าที่ของครู กศน.
 - 4.2 บทบาทหน้าที่ของ กศน.อำเภอ

- 4.3 ผู้อำนวยการสถานศึกษา กศน.อำเภอ
- 4.4 บทบาทหน้าที่ของสำนักงาน กศน.จังหวัด
- 4.5 บทบาทหน้าที่วิทยากร
- 5. กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ
 - 5.1 ความหมายของผู้นำ (Leader)
 - 5.2 ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership)
 - 5.3 องค์ประกอบของผู้นำ
 - 5.4 คุณสมบัติของผู้นำต้นแบบ
 - 5.5 แนวคิดการพัฒนาผู้นำต้นแบบ
 - 5.6 การพัฒนารูปแบบ
 - 5.7 องค์ประกอบของรูปแบบ
 - 5.8 หลักและวิธีการในการพัฒนาผู้นำ
- 6. การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ
 - 6.1 ความหมายกลยุทธ์ (Strategy)
 - 6.2 ความสำคัญของกลยุทธ์
 - 6.3 การสร้างกลยุทธ์ (Strategy Formulation)
 - 6.4 การวางแผนกลยุทธ์
 - 6.5 การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ
- 7. กลยุทธ์การดำเนินงานของสำนักงาน
- 8. กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นผู้นำของต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 9. แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group)
 - 9.1 ความหมายการสนทนากลุ่ม (Focus Group)
 - 9.2 วิธีการสนทนากลุ่ม
 - 9.3 องค์ประกอบการจัดสนทนากลุ่ม
 - 9.4 ลักษณะของการสนทนากลุ่ม
 - 9.5 แนวทางในการสนทนากลุ่ม
 - 9.6 การเตรียมตัวจัดประชุม
 - 9.7 ขั้นตอนในการสนทนากลุ่ม
 - 9.8 ข้อดีและข้อจำกัดของการสนทนากลุ่ม

10. การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)
 - 10.1 หลักการสำคัญของ SWOT
 - 10.2 ประโยชน์ของการวิเคราะห์ SWOT
 - 10.3 ขั้นตอน/วิธีการดำเนินการ SWOT Analysis
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
12. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. หลักการแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

“การศึกษา คือ กระบวนการที่ทำให้คนและสังคมเจริญงอกงาม ยิ่งเรียน ยิ่งขยัน ยิ่งเรียนยิ่งอดทน ยิ่งเรียนยิ่งซื่อสัตย์ ยิ่งเรียนยิ่งมีความกตัญญู ยิ่งเรียนยิ่งรักปู่ย่าตายาย ดูแลปู่ย่าตายาย ไปไหนก็ดูแลซึ่งกันและกัน บ้านเมืองก็จะมีแต่ความสุข” ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายการดำเนินงานของสำนักงาน กศน. ดังนี้

1.1 หลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2547) ได้กล่าวถึง แนวคิดของการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ดังนี้

1. แรงจูงใจในการเรียน
2. สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ต้องมีความสะดวก สบาย เหมาะสม ได้รับความไว้วางใจและการให้เกียรติผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรม
3. ความต้องการในการเรียนของแต่ละบุคคล และรูปแบบของการเรียนรู้
4. ความรู้เดิมและประสบการณ์ อันมีคุณค่า
5. การดูแล และให้ความสำคัญกับเนื้อหาและกิจกรรมในการเรียนรู้
6. ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาที่สอดคล้องกับความจริง และนำการเรียนรู้ไปใช้ ในการแก้ปัญหา
7. ต้องเอาใจใส่กับการมีส่วนร่วมทั้งด้านสติปัญญา และด้านร่างกายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
8. ควรให้เวลาอย่างเพียงพอในการเรียนรู้โดยเฉพาะการเรียนรู้ข้อมูลใหม่ การฝึกทักษะใหม่ ๆ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ
9. ให้โอกาสการฝึกภาคปฏิบัติจนเกิดผลดี หรือการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้
10. ให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพ หรือสมรรถภาพในการเรียนรู้จนกระทั่งเขาได้เห็นความก้าวหน้าที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้

1.2 แนวคิดสำหรับการสอนผู้ใหญ่

คาร์ล โรเจอร์. (อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2553) ได้กล่าวไว้ในทฤษฎีการเรียนรู้ ดังนี้

1. โดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้
2. การเรียนรู้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนรับรู้่ววิชาที่เรียนมีความหมาย และมีจุดมุ่งหมายสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายในชีวิตของผู้เรียน
3. ผู้เรียนจะต่อต้านการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนความรู้สึกของผู้เรียน
4. ในกรณีที่การกระทบเทือนจากภายนอกลดลง จะทำให้ผู้เรียนยอมรับการเรียนรู้ได้บ้าง
5. ผู้เรียนจะยอมรับรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ และเริ่มเรียนรู้ หากการชู่เชี่ยจากภายนอกลดลง
6. การเรียนรู้ที่สำคัญจะเกิดจากตัวผู้เรียนเอง (Learning By Doing)
7. ถ้านักเรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้ จะทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนมากขึ้น
8. ถ้านักเรียนเป็นผู้ริเริ่มเรียนรู้ด้วยตัวเอง จะทำให้นักเรียนอยากเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นตลอดเวลา
9. การที่ให้ผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
10. การเรียนรู้จะมีประโยชน์มากที่สุด ต่อการมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือ การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ (Process of Learning) หรืออาจกล่าวแบบสรุปได้ว่า เรียนรู้ได้อย่างไร

โนลส์. (M.S.Knowles, 1954) ได้สรุปทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ดังนี้

1. การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้ได้ดี เมื่อได้เรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการ และความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา
2. การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดี เมื่อผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน
3. ประสบการณ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับผู้ใหญ่
4. ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง
5. รูปแบบของการเรียนการสอน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เวลาที่ใช้ทำการสอน สถานที่สอน

1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

โนลล์. (Knowles, 1978 : อ้างถึงใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2547) ได้สรุปทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่สมัยใหม่ (Modern Adult Learning Theory) ดังนี้

1. ผู้ใหญ่เรียนรู้ตามความต้องการและความสนใจ ผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ถ้าหากตรงกับความต้องการและความสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา
2. ผู้ใหญ่เรียนรู้ตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เมื่อผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน ยึดสถานการณ์ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้ใหญ่เป็นหลักสำคัญ
3. การจัดเรียนรู้ผู้ใหญ่เน้นการวิเคราะห์ประสบการณ์ การนำประสบการณ์มาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป
4. ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง ครูควรจัดกระบวนการเรียนรู้การสืบหาหรือค้นหาคำตอบร่วมกันกับผู้เรียน
5. การสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูต้องเตรียมรูปแบบของการเรียนการสอน เวลาในการสอน สถานที่สอน และความสามารถในการเรียนรู้ในแต่ละชั้นของผู้ใหญ่ ย่อมเป็นไปตามความสามารถของแต่ละคน

1.4 วิธีการสอนผู้ใหญ่

จาร์วิส. (Jarvis, 1983 : อ้างถึงใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2547) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนผู้ใหญ่ว่ามี 3 ประเภท ดังนี้

1. วิธีการสอนโดยใช้ครูเป็นศูนย์กลาง ครูผู้สอนหรือวิทยากรทำหน้าที่เป็นผู้นำและผู้ดำเนินการ พยายามให้ความรู้ ข้อมูลและข้อเท็จจริงแก่ผู้เรียนหรือผู้เข้าอบรมเป็นสำคัญ
 2. วิธีการสอนโดยใช้นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนสามารถจะเรียนรู้ร่วมกัน นำเอาความรู้จากประสบการณ์ของผู้เรียนมาสู่สถานการณ์การเรียนการสอนด้วยเพื่อน
 3. วิธีการสอนโดยใช้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางรายบุคคล เป็นวิธีการสอนซึ่งเน้นเฉพาะผู้เรียนแต่ละบุคคลเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง
- สำหรับ คาร์ล โรเจอร์. (อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2553) ได้กล่าวว่า แนวคิดการสอนผู้ใหญ่ ดังนี้

1. ต้องเริ่มต้นจากการสร้างบรรยากาศภายในกลุ่ม
2. ชี้แจงจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน
3. จัดการเรียนการสอนตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน
4. จัดการเรียนการสอนกับแหล่งการเรียนรู้
5. ควรจัดแหล่งความรู้ที่ยืดหยุ่น ให้ผู้ใหญ่สามารถใช้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ได้
6. ยอมรับและเข้าใจการแสดงออก ทศนคติหรืออารมณ์ของผู้เรียน

7. เปลี่ยนฐานะตนเองเป็นเสมือนผู้เรียน เพื่อช่วยให้บรรยากาศในห้องเรียนดำเนินไปด้วยดี

8. ควรแสดงความรู้สึก ยอมรับฟังความคิดเห็น โดยการบังคับหรือวิธีการข่มขู่

9. การแสดงออกเพื่อการรับรู้อารมณ์และยอมรับว่าตัวเองก็ย่อมจะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการด้วยกัน

โนลส์. (M.S.Knowles,1954) ได้กล่าวว่า ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดี มี 12 ประการ ดังนี้

1. ความเข้าใจและเห็นด้วยกับจุดมุ่งหมายของวิชาที่เรียนอย่างชัดเจน

2. ต้องเรียนรู้ด้วยความสมัครใจ

3. สร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนและสถานการณ์ของการเรียนรู้แบบเป็น

กันเอง

4. จัดจัดโต๊ะ เก้าอี้ และเครื่องมือเครื่องใช้ให้ผู้เรียนได้รับความสุข สบายตาม

สมควร

5. ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการเรียนและมีความรับผิดชอบต่อกระบวนการเรียนรู้

6. การเรียนรู้ควรสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้เรียน

7. ครูผู้สอนควรรู้เนื้อหาวิชาในวิชาที่สอน อย่างเชี่ยวชาญ

8. ผู้สอนควรมีความกระตือรือร้นในการถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้เรียน

9. ผู้เรียนควรได้เรียนรู้ระดับความสามารถด้านประสบการณ์ การศึกษา ความถนัด ความสนใจและความสามารถทางการจัดการเรียนของตนเอง

10. วิธีการสอนผู้ใหญ่ควรแตกต่างตามโอกาสหรือสถานการณ์และความเหมาะสม

11. ครูผู้สอนควรผู้ใหญ่ให้ยอมรับโอกาสในการพัฒนาตัวเอง เห็นการเจริญงอกงามในการพัฒนาตัวเอง

12. แผนการสอนควรมีความยืดหยุ่นตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มตามความเหมาะสม

กล่าวโดยสรุปว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับผู้ใหญ่ ครู/วิทยากรผู้สอน ต้องจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล สร้างแรงจูงใจ จัดสภาพแวดล้อมและรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ใช้ประสบการณ์ ศักยภาพ และการฝึกทักษะตามความเหมาะสม

2. หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2.1 ความหมายการศึกษานอกระบบ (Non-formal Education (NFE)) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education)

2.1.1 การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education (NFE)) หมายถึง การศึกษา ซึ่งจัดขึ้นนอกระบบปกติ ที่จัดให้กับประชาชนทุกเพศทุกวัย ไม่มีการจำกัดพื้นฐานการศึกษาอาชีพ ประสบการณ์หรือความสนใจ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในด้านพื้นฐานแก่การ ดำรงชีวิต ความรู้ทางด้านทักษะการประกอบอาชีพและความรู้ด้านอื่นๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการ ดำรงชีวิต การจัดการศึกษามีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเงื่อนไขความสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและ หลักสูตรจะต้องมีตามเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 15) หรืออาจกล่าวได้ว่า

การศึกษานอกระบบ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมาย ผู้นอกโรงเรียน นอกสถานศึกษา ทุกระดับ ทุกประเภท ให้มีความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต มีทักษะ ในการประกอบอาชีพ เนื้อหา หลักสูตรสอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการของผู้เรียนแต่ละ คน จุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัด ระยะเวลา การวัดผลและประเมินผลมีความยืดหยุ่น

การศึกษานอกระบบ หมายถึง การจัดการศึกษาให้กับบุคคลกลุ่มเป้าหมาย ผู้อยู่นอกโรงเรียน นอกสถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ทั้งที่จัดโดยภาครัฐและเอกชน เป็นการศึกษามีความยืดหยุ่นในการจัดมากกว่าการศึกษาในระบบ สถานที่เรียนไม่คงที่แม้จะมี หลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรแต่ก็มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น ตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ ของผู้เรียนได้หลากหลาย เป็นการจัดการศึกษาที่เอื้อต่อการใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมของ ผู้เรียนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตามหลักสูตรในระบบโรงเรียนได้ เมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้ว อาจแจกประกาศนียบัตร วุฒิบัตร เกียรติบัตร หรือปริญญาบัตรหรือไม่ก็ได้ (ทวีป อภิลิทธิ์, 2554 : 7) หรืออาจกล่าวได้ว่า

การศึกษานอกระบบ เป็นกิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการ และวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ มีหลักสูตร วิธีการจัด และระยะเวลาเรียนที่ ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการ และศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย มีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับ ผลการเรียนรู้ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4)

2.1.2 การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากประสบการณ์ การทำงาน บุคคล ครอบครัว สื่อมวลชน ชุมชน แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีลักษณะที่สำคัญ คือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน ไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานศึกษาที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้ สามารถเรียนได้ตลอดเวลา และเกิดขึ้นในทุกช่วงวัย ตลอดชีวิต (ทวีป อภิลิทธิ์, 2554)

การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การแสวงหาด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามวิถีชีวิต ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม โอกาส สามารถเรียนได้ตลอดเวลา จากการสนทนากับบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่นๆ ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.2 หลักการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2546 : อ้างถึงในอุดม เขยกิจวงศ์, 2551) กำหนดหลักการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไว้ 5 หลักการ ดังนี้

1. หลักความเสมอภาคทางการศึกษา การจัดการศึกษาต้องสร้างความเสมอภาคให้โอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นผู้พลาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ที่มีความแตกต่างด้านสถานภาพ อาชีพ เศรษฐกิจ และข้อจำกัดต่าง ๆ
2. หลักการพัฒนาตนเองและการพึ่งพาตนเอง ผู้เรียนต้องได้พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ ให้เป็นคนคิดเป็น เรียนรู้ด้วยตนเอง พึ่งพาตนเอง ดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุขท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคม
3. หลักการบูรณาการการเรียนรู้กับวิถีชีวิต เป็นการบูรณาการสภาพปัญหา วิถีชีวิต สภาพแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการคุณภาพชีวิตอย่างเป็นองค์รวม
4. หลักความสอดคล้องกับปัญหาความต้องการและความถนัดของผู้เรียน เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักความต้องการของตนเอง สามารถจัดการศึกษาให้กับตนเองได้อย่างเหมาะสม ผู้เรียนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ สารการเรียนรู้ วิธีการเรียนและการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการการศึกษานอกระบบที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. หลักการเรียนรู้ร่วมกันและการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการส่งเสริมและสร้างกัลยาณมิตรในกลุ่มผู้เรียน ก่อให้เกิดความร่วมมือ ความผูกพัน เอื้ออาทร การช่วยกันและกัน ปลุกฝังวินัยในตนเอง ฝึกความรับผิดชอบ และการเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน

กล่าวโดยสรุปว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครู วิทยากร ผู้สอนควรยึดหลักการการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยบูรณาการสภาพปัญหา วิถีชีวิต สภาพแวดล้อม เพื่อให้โอกาสประชาชนได้รับการศึกษา ไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้เรียน เพื่อพัฒนา ศักยภาพให้คิดเป็น ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการพึ่งพาตนเอง

3. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสพระราชทานว่า “...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกต้องรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป...” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550)

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นอันพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญ และฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด...

3.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็น ที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้อง เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิต ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมที่จะรองรับ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลก ภายนอกได้เป็นอย่างดี

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตเพื่อนำไปสู่ความพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของคนไทย สังคมไทยเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ ทางด้านสังคม ทางด้านสิ่งแวดล้อมและ

ทางด้านวัฒนธรรม ถ้าใช้หลักความพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตก็จะสามารถอยู่ได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ปรับตัวและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พินทุนาการอยู่กับสิ่งใด

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง (Self Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้ตนเองและผู้อื่น ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อนมีความพอกินพอใช้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศได้

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิด หลักการ และแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลและองค์กร โดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสถานะแวดล้อม ความมีเหตุมีผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง โดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนกัน แบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมมือปรองดองกันในสังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่างๆ ของสังคมเข้าด้วยกัน สร้างสรรค์พลังในทางบวก นำไปสู่ความสามัคคี การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้

3.2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมี ผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก

และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก ได้เป็นอย่างดี

3.3 แนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ มีหลักพิจารณา อยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติคนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้
ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

3.4 ลักษณะของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. เป็นวิถีการดำเนินชีวิต ที่ใช้คุณธรรมกำกับความรู้
2. เป็นการพัฒนาตัวเอง ครอบครัว องค์กร สังคม ประเทศชาติ ให้ก้าวหน้า ไปพร้อมกับความสมดุล มั่นคง ยั่งยืน
3. เป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติ
 1. เพื่อให้คนส่วนใหญ่พอมีพอกินพอใช้ สามารถพึ่งตนเองได้
 2. เพื่อให้คนกับคนในสังคม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
 3. เพื่อให้คนกับธรรมชาติ อยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ยั่งยืน และให้แต่ละคน ดำรงตนอย่างมีศักดิ์ศรี และรากเหง้าทางวัฒนธรรม

3.5 องค์ประกอบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนับเป็น แนวทางปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่ อันเรียบง่ายของคนไทย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ ใช้ให้เหมาะสมกับประชา ชนทุกระดับ ทั้งระดับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร และระดับ ประเทศได้ โดยมีองค์ประกอบหลัก 3 ประการ ดังนี้

1. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่สำคัญมี 5 ประการ ดังนี้
 1. ทางสายกลาง หมายถึง การตั้งอยู่ในความไม่ประมาทพึ่งตนเองให้มากขึ้น ในทุกระดับ
 2. ความสมดุลและความยั่งยืน หมายถึงการเน้นการพัฒนาลักษณะองค์รวม ความพอดี พอเหมาะ มีความหลากหลาย และกลมกลืน มีความยั่งยืน ปกป้องรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 3. ความพอประมาณอย่างมีเหตุผล หมายถึง ไม่โลภ ไม่ฟุ้งเฟ้อ รู้จักพอ มีเหตุผล มีความพอประมาณ
 4. ภูมิคุ้มกันและรู้เท่าทันโลก หมายถึง มีความรอบคอบ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งแวดล้อมภายนอก สามารถป้องกัน หรือลดผลกระทบ อันเกิดจาก ความผันผวน หรือความผันผวนของโลกภายนอก

5. การเสริมสร้างคุณภาพคน หมายถึง ใน คุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีไมตรี เอื้ออาทร ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีวินัย พัฒนาปัญญาและความรู้ อย่างต่อเนื่อง

2. หลัก 3 ห่วง หมายถึง องค์ประกอบหลัก 3 ประการของความหมายเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลตามหลัก วิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อย่างถ่วงถ่วง โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกล เพื่อให้สามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

3. หลัก 2 เงื่อนไข หมายถึง เงื่อนไขสำคัญอันเป็นพื้นฐานเพื่อให้เกิดความพอเพียง ในการคิดตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ประกอบด้วย เงื่อนไขคุณธรรม หลักวิชา และเงื่อนไขชีวิตเป็นพื้นฐาน ดังนี้

1. เงื่อนไขคุณธรรม เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจ ของคนในชาติให้มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้รัก สามัคคี ไม่โลภ ไม่ตระหนี่และรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น

2. เงื่อนไขหลักวิชา อาศัยความรู้รอบรอบ และระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้วางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

3. เงื่อนไขชีวิต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติ และปัญญา บริหารจัดการ การใช้ชีวิต โดยใช้หลัก วิชาและคุณ ธรรม เป็นแนวทางพื้นฐาน

แผนผังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

3.6 การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนี้

ตาราง 2 แสดงการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การประยุกต์ใช้	กิจกรรม
1. ด้านเศรษฐกิจ	การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ใช้ชีวิตอย่างพอควร คิดและวางแผนอย่างรอบคอบ มีภูมิคุ้มกัน ไม่เสี่ยงเกินไป การเฝ้าทางเลือกสำรอง
2. ด้านสังคม	การช่วยเหลือเกื้อกูล รู้รักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การรู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างรู้ค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด

การประยุกต์ใช้	กิจกรรม
4. ด้านวัฒนธรรม	การรักและเห็นคุณค่าในความเป็นไทย เอกลักษณ์ไทย เห็นประโยชน์และคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักแยกแยะและเลือกรับวัฒนธรรมอื่น ๆ

3.7 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน

ความพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน
เกิดขึ้นในบุคคล ครัวเรือน และกลุ่มกิจกรรม แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับจิตสำนึก ระดับปฏิบัติ
และระดับบังเกิดผลและรับผล โดยมีกิจกรรมจากการปฏิบัติ ดังนี้

1. ระดับจิตสำนึก เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกและปรับทัศนคติสู่การพึ่งพาตนเอง
ดังนี้

1. การสร้างความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้
2. การประเมินตนเอง เพื่อให้รู้จักตนเอง รู้ศักยภาพของตนเอง รู้ปัญหาหรือ
วิกฤตที่ประสบอยู่
3. การเกิดความคิดพึ่งตนเอง โดยใช้ศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหา
4. การตั้งใจที่จะใช้ชีวิตอยู่อย่างพอเพียง การพึ่งตนเองให้ได้ โดยลดความ
ต้องการ (กิเลส) และทำประโยชน์แก่ส่วนรวมมากขึ้น

2. ระดับปฏิบัติ เป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเอง ใน 3 ขั้นตอน คือ

1. การอยู่อย่างพึ่งตนเองในระดับครอบครัว สมาชิกต้องรู้จักพึ่งตนเอง
ด้วยการร่วมกันทำกิจกรรมลดรายจ่าย เช่น ลด ละ เลิกอบายมุข ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่สร้างหนี้
ลดรายจ่ายลดต้นทุนการผลิต เช่น ผลิตปุ๋ยชีวภาพ ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร การปลูกพืชผัก
สวนครัวและเลี้ยงสัตว์ขนาดเล็กไว้บริโภค โดยยึดหลัก “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก
และใช้ทุกอย่างที่ทำ ทำทุกอย่างที่ใช้ ปลูกพืชสมุนไพรเพื่อใช้รักษาโรคและรู้จักการเก็บออม”
2. การมีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง โดยดำเนินชีวิตด้วยการเดินสายกลาง
ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม เช่น ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน
ไร่นาผสมผสาน วนเกษตร เกษตรอินทรีย์ เกษตรชีวภาพ เกษตรไร้สารพิษ เกษตรธรรมชาติ
สวนสมุนไพรชุมชน แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ด้านทุนอาชีพ
ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสวัสดิการ

3. การรวมกลุ่มในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร ด้วยการมีความคิดที่จะ
แจกจ่าย แบ่งปันให้กับผู้อื่น ซึ่งจะทำได้เพื่อและเกิดวัฒนธรรมที่ดี ลดความเห็นแก่ตัว โดยจะเห็น
ได้ว่าในชุมชนที่เข้มแข็งจะมีการรวมกลุ่มกันหลากหลายและกลุ่มต่าง ๆ เหล่านั้น ถือได้ว่าเป็นทุนทาง

สังคมที่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อการช่วยตนเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในลักษณะของความเอื้ออาทร เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และกลุ่มอนุรักษ์แหล่งน้ำและป่าไม้ชุมชน

3. ระดับบังเกิดและรับผลจากการปฏิบัติ โดยผลจากการปฏิบัติก่อประโยชน์โดยตรงแก่ผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับให้แก่บุคคล ครุฑเรือน กลุ่ม/องค์กร และชุมชน เช่น

1. ความพอเพียงในระดับครอบครัว เช่น ครุฑเรือนมีความเป็นอยู่ที่พึ่งตนเองได้อย่างมีความสุขทั้งกายและทางใจ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่มีภาระด้านหนี้สินของตนเองและครอบครัว สามารถหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว มีส่วนเหลือเป็นเงินออมของครอบครัว และยกระดับรายได้พ้นความยากจน

2. ความพอเพียงในระดับชุมชน เช่น มีการรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม บริหารทรัพยากรในชุมชนให้สามารถนำไปดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุล เพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่พอเพียงของชุมชนโดยรวมและชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข

3. ความพอเพียงในระดับกลุ่ม เช่น การรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆแห่งที่มีความพอเพียง ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญาและร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนแห่งความพอเพียง เกิดเป็นชุมชนแห่งความพอเพียงในที่สุด

3.8 กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงระดับหมู่บ้าน

กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงที่เกิดขึ้นในระดับหมู่บ้าน ดังนี้

ตาราง 3 แสดงกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงที่เกิดขึ้นในระดับหมู่บ้าน

หลักเศรษฐกิจพอเพียง	ลักษณะกิจกรรม
1. การลดรายจ่าย	1. การปลูกข้าว ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค 2. ทำเกษตรอินทรีย์ เช่น ทำปุ๋ย และสารชีวภาพใช้ในการเกษตร 3. มีศูนย์สาธิตการตลาด ร้านค้าชุมชน ลานตากข้าว 4. ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเพื่อการผลิตสินค้า 5. มีกิจกรรมรณรงค์ การประหยัดพลังงาน 6. ลดรายจ่ายของชุมชนที่ไม่จำเป็น เช่น การจัดกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนที่ไม่ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น 7. การช่วยกันรักษาสาธารณสมบัติของหมู่บ้าน
2. การเพิ่มรายได้	1. มีวิสาหกิจชุมชน เช่น โรงสีชุมชน โรงแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มอาชีพ เป็นต้น

หลักเศรษฐกิจพอเพียง	ลักษณะกิจกรรม
	2. ทำเกษตรผสมผสาน 3. บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยชุมชน
3. การออม	มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือกลุ่มอื่น ๆ ที่มีกิจกรรมการออมทรัพย์
4. การดำรงชีวิต	1. มีแผนชุมชน 2. มีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี ผู้นำโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม 3. ยึดหลักประชาธิปไตย และการทำงานแบบมีส่วนร่วม 4. ประชาชนยึดมั่นในหลักศาสนา 5. มีกฎระเบียบชุมชนที่ใช้ร่วมกัน 6. มีการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ปฏิบัติร่วมกันของชุมชน 7. มีกิจกรรมสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของคนในชุมชน 8. มีกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น ต่อด้านยาเสพติด การเสริมสร้างสุขภาพ 9. มีกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน การแลกเปลี่ยน เรียนรู้อยู่เสมอ 10. มีเครือข่ายองค์กรชุมชนที่มีกิจกรรมสม่ำเสมอ 11. ชุมชนมีความสุข และมีเอกลักษณ์ที่ดงาม
5. การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1. มีการจัดระเบียบชุมชน เช่น การรักษาความสะอาดที่สาธารณะ การกำจัดขยะ สิ่งมลพิษที่ถูกต้อง 2. มีกิจกรรมการรักษาดูแลแม่น้ำ ลำคลอง และแหล่งน้ำอื่น ๆ 3. มีกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ 4. แผนชีวิตมีกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. การเอื้ออาทร (การแบ่งปัน/การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน)	1. มีสวัสดิการชุมชน เช่น กิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ธนาคารข้าว กลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์ ศูนย์สงเคราะห์ กองทุนสวัสดิการชุมชน 2. มีกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน เช่น โรงสีข้าวชุมชน โรงงานแปรรูปผลผลิตชุมชน กลุ่มอาชีพ 3. ชุมชนมีความรู้รักสามัคคี ไม่มีแตกแยก 4. ชุมชนมีวิธีการช่วยเหลือตัวเอง และสมาชิกในชุมชน เมื่อเกิดภัยพิบัติ

3.9 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

1. การระดมความคิดเห็นเรื่องการปรับปรุงหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง
2. การจัดการเรียนการสอน และการสร้างองค์ความรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
3. การจัดนิทรรศการ การสาธิต และตัวอย่างของความสำเร็จตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
4. การจัดการ การผลิตและการบริโภคในชุมชน ให้เกิดความพอเพียง และสมดุล กินพอดี อยู่พอดี เช่น การส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรผสมผสาน บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง การรักษาสสมดุลของสังคม และธรรมชาติ
5. การพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้เสริม โดยประยุกต์ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือโดยการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือต่อยอดกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. การจัดการ และการจัดระบบองค์การความร่วมมือทางการเงิน การผลิต การตลาด เช่น การทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย – เงินออม การบริหารจัดการการเงินออมให้ได้ดอกผล เป็นต้น
7. การจัดการ การรักษา การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ชยะ ในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้หลักวิชาการ ความประหยัด ความรอบคอบ
8. การจัดการระบบพลังงานของชุมชน ให้สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น ประหยัดผลิตเอง ใช้เป็นพลังงานทดแทน
9. การอนุเคราะห์เกื้อกูล ช่วยเหลือ คนยากจน ผู้ด้อยโอกาส (เช่น ผู้ป่วยโรคเอดส์ เด็กกำพร้า เด็กยากจน) ในสังคมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
10. การสร้างจิตสำนึก รักท้องถิ่น รักชุมชน เช่น การรักษาและฟื้นฟู ประเพณี วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน การสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
11. การจัดทำแผนการเรียนรู้ที่นำคุณธรรม 8 ประการ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาประยุกต์ ใช้ในการเรียนการสอน ได้แก่ ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สะอาด มีวินัย สุภาพ สามัคคี มีน้ำใจ
12. การสร้างจิตสำนึกรักชาติ – ศาสน์ – กษัตริย์ เช่น รณรงค์การเห็นคุณค่าของสินค้าไทย การเรียนรู้ประวัติ ความเป็นมาของชาติ ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ การเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ การเรียนรู้คำสอนในศาสนา การฝึกปฏิบัติธรรม ค่านิยมหลัก 12 ประการของคนไทย เป็นต้น

ทั้งนี้ก็ให้อยู่ในดุลยพินิจระหว่างครูกับนักศึกษาหรือกลุ่มเป้าหมาย โดยบูรณาการในสาระการเรียนรู้ การสอดแทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน เพื่อสามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นนามธรรมมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม และสะดวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.10 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอดี

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอดี ดังนี้

ตาราง 4 แสดงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความพอดี

คุณลักษณะด้านความพอดี	กิจกรรม
1. ความพอดีด้านจิตใจ	1. ต้องเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ 2. มีจิตสำนึกที่ดี 3. เอื้ออาทร ประนีประนอม 4. นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก
2. ความพอดีด้านสังคม	1. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 2. รู้รักสามัคคี 3. สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน
3. ความพอดีด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	1. รู้จักใช้และจัดการอย่างชาญฉลาดและรอบคอบ 2. เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนอย่างสูงสุด
4. ความพอดีด้านเทคโนโลยี	1. รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสอดคล้องต่อความต้องการและสภาพแวดล้อม 2. พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเองก่อน 3. ก่อให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก
5. พอดีด้านเศรษฐกิจ	1. เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร 2. พออยู่ พอกินสมควรตามอัตภาพ และฐานะของตน

4. บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องของการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กระบวนการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกส่วนของผู้เกี่ยวข้องทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ ทรัพยากร การบริหารจัดการ ดังนั้นจึงมีผู้เกี่ยวข้องที่หลากหลาย ทั้งผู้จัดและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จึงจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนด บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง ดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์และสนองต่อกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์และมีความคุ้มค่าสูงสุด

4.1 บทบาทหน้าที่ของครู กศน.

ครู กศน. มีบทบาทหน้าที่ ในการเป็นผู้จัดการวางแผนการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประสานงานกับเครือข่าย วิทยากร สอนตามความเชี่ยวชาญเฉพาะในแต่ละวิชา ดังนี้

1. การสำรวจความต้องการ

1.1 สำรวจและจัดทำ ทำเนียบข้อมูลแหล่งเรียนรู้ หรือภูมิปัญญาในตำบล เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาต่อเนื่อง โดยใช้แบบสำรวจ

1.2 สำรวจและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานชุมชนหมู่บ้านต่าง ๆ ได้แก่ การสำรวจข้อมูล โดยใช้แบบสำรวจข้อมูลด้านอาชีพ ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การประชาคม การสนทนากลุ่ม การรวบรวมข้อมูลจาก แบบสรุปข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน จปฐ. แผนชุมชน แผนพัฒนาตำบล (อบต.) เพื่อใช้ประกอบในการวางแผนจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพ กิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน โครงการส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและอาจรวมถึงกิจกรรมในทางการศึกษาตามอัธยาศัยด้วย

2. วิเคราะห์ผู้เรียนร่วมกับ วิทยากร เพื่อจัดกลุ่มผู้เรียนว่ามีความต้องการเรียนรู้ด้านอะไร เมื่อสำรวจข้อมูลมาแล้ว ดำเนินการแยกข้อมูลตามแบบสำรวจ เพื่อจัดเรียงข้อมูลจากมากไปหาน้อย และนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนในการจัดหาวิทยากร และร่วมกับวิทยากรในการกำหนดหลักสูตร

3. ศึกษารายละเอียดและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนั้น ๆ ให้เข้าใจ ครู กศน. ตำบล หรือครูที่รับผิดชอบต้องดำเนินการศึกษารายละเอียดของหลักสูตรที่จะดำเนินการจัดการเรียนรู้นั้น ๆ ให้เข้าใจ และสามารถเขียนหลักสูตรได้อย่างถูกต้องตามรูปแบบวิธีที่กำหนด

4. ร่วมกับวิทยากร จัดทำกำหนดการกิจกรรมหรือเตรียมแผนการสอนของกิจกรรมการให้ความรู้ตามที่กำหนด

5. ร่วมกับวิทยากร เตรียมอุปกรณ์ วัสดุ สื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้อง ครู กศน. ตำบล หรือครูที่รับผิดชอบ ร่วมกับวิทยากรเตรียมอุปกรณ์ วัสดุ สื่อการเรียนการสอน เช่น แผ่นพับ ใบความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสอนแบบสาธิต การลงมือปฏิบัติ

6. จัดทำบัญชีลงเวลา ครู กศน. ตำบล หรือครูที่รับผิดชอบ ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องของการจัดทำบัญชี ลงเวลาสำหรับวิทยากร และผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อความถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนด

7. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เข้าร่วมโครงการ ครู กศน.ตำบล หรือครูที่รับผิดชอบ เป็นที่ปรึกษา เป็นพี่เลี้ยง ช่วยวิทยากร ดูแลความเรียบร้อยของผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อให้การดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสำเร็จไปด้วยดี ถ้ายารูปการจัดกิจกรรมจัดทำแบบประเมินความพึงพอใจให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้ทำการประเมินด้วย เพื่อใช้ในการรายงานผล และบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

8. ร่วมกับวิทยากรทำการวัดผล ประเมินผล การเรียนของผู้เข้าร่วมโครงการแต่ละคน ครู กศน.ตำบล หรือครูที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาให้กับวิทยากร สำหรับการวัดผล ประเมินผล การให้คะแนน การตรวจผลงานของผู้เข้าร่วมโครงการว่าผ่านตามเกณฑ์ ที่กำหนดหรือไม่ และครู กศน.ตำบลหรือครูที่รับผิดชอบ ต้องมีหน้าที่นิเทศ กำกับ ติดตามการจัดกิจกรรมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และต้องทำการประเมินวิทยากรผู้สอน

9. รับผิดชอบและควบคุม ดูแลวัสดุอุปกรณ์ให้ใช้อย่างคุ้มค่าและประหยัด ครู กศน.ตำบล หรือครูที่รับผิดชอบ ต้องคอยควบคุม ดูแล การดำเนินกิจกรรมของวิทยากร และความคุ้มค่าของการจัดกิจกรรม ทั้งเรื่องของค่าตอบแทน วัสดุ และผลที่ได้รับ

10. เป็นผู้ให้คำแนะนำ และเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับเนื้อหา กิจกรรมและการเรียนรู้ให้กับผู้เข้าร่วมโครงการ ครู กศน.ตำบล หรือครูที่รับผิดชอบ เป็นผู้ให้คำแนะนำ และเป็นที่ปรึกษาเมื่อผู้เข้าร่วมโครงการ เกิดความสงสัย ไม่เข้าใจ บางทีผู้เข้าร่วมโครงการอาจไม่กล้าถามวิทยากรผู้สอน

11. แบบประเมินความพึงพอใจ ครู กศน.ตำบล หรือครูที่รับผิดชอบ จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจ เพื่อให้ผู้เรียนได้ทำการประเมิน เรื่องของหลักสูตร เนื้อหา วิทยากร สถานที่ ข้อเสนอแนะ ฯลฯ พร้อมทั้งเก็บรวบรวมแบบประเมินความพึงพอใจ จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ต่อไป

12. จัดทำเอกสาร หลักฐานหลังเสร็จสิ้นโครงการ ครู กศน.ตำบล หรือครูที่รับผิดชอบ รวบรวมเอกสารหลักฐาน เพื่อนำส่งเจ้าหน้าที่งานการศึกษาต่อเนื่องของ กศน. และเจ้าหน้าที่การเงินเพื่อดำเนินการเบิกค่าตอบแทนวิทยากร

13. รายงานผล ครู กศน.ตำบล หรือครูที่รับผิดชอบ จัดทำสรุปผลโครงการ เพื่อรายงานผลการจัดกิจกรรมการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามรูปแบบที่กำหนด

4.2 บทบาทหน้าที่ของ กศน.อำเภอ

กศน.อำเภอมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษานอกระบบ รูปแบบการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. สำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ผู้รับการอบรม โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. จัดหาหรือรวบรวมหลักสูตรระยะสั้นและกิจกรรม จัดทำหรือพัฒนาขึ้นใหม่จากหลักสูตรที่มีอยู่แล้วจากหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน โดยคำนึงถึงรูปแบบ วิธีการ และมาตรฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามคำสั่งหรือหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง
3. ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้บรรลุจุดประสงค์ของโครงการ
4. ฝึกอบรมและพัฒนาวิทยากรผู้สอน ให้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้
5. กำหนดแผนงาน โครงการ
6. ดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน โครงการ
7. ส่งเสริมสนับสนุนหน่วยงานอื่นจัด
8. วัดผล ประเมินผล สรุปรายงาน

4.3 ผู้อำนวยการสถานศึกษา กศน.อำเภอ

ผู้อำนวยการสถานศึกษา กศน.อำเภอ มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. อนุมัติหลักสูตร หรือโครงการ หรือกิจกรรม
2. อนุญาตให้จัดโครงการ หรือกิจกรรม
3. บริหาร ประสานงาน สถานศึกษา เครือข่ายอื่น
4. กำกับ ตรวจสอบ ติดตาม สนับสนุนการจัดกิจกรรม

4.4 บทบาทหน้าที่ของสำนักงาน กศน.จังหวัด

สำนักงาน กศน.จังหวัด มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. นำนโยบายสู่การปฏิบัติโดยกำหนดเป็นนโยบายจังหวัดที่ชัดเจน
2. ศึกษาแนวคิด กรอบการทำงาน วิธีการและยุทธศาสตร์ให้ชัดเจน
3. ประชุมชี้แจงมอบหมายภารกิจให้ กศน.อำเภอทุกอำเภอ
4. จัดทำแนวทาง คู่มือการดำเนินงานและอบรมบุคลากรในสังกัด สำนักงาน กศน.

จังหวัด

5. วางระบบการนิเทศ ติดตาม และรายงานผล
6. ประสานเครือข่าย แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการดำเนิน

กิจกรรม

7. นิเทศ ติดตาม ร่วมกับสถานศึกษาเพื่อให้กำลังใจและร่วมแก้ไขปัญหา

4.5 บทบาทหน้าที่วิทยากร

วิทยากรมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมกับครู กศน.ตำบล หรือครูที่รับผิดชอบในการกำหนดกิจกรรม รูปแบบวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ระยะเวลา ศีษารายละเอียดและวัตถุประสงค์ของโครงการนั้น ๆ ให้เข้าใจ

2. ในการวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดหลักสูตร (การสอน)

3. จัดเตรียมอุปกรณ์ วัสดุ สื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้อง

4. ทำการวัดผล ประเมินผลการเรียนของผู้เรียนแต่ละบุคคล

5. ส่งหลักฐานการเบิกจ่ายเงินให้กับ ครู กศน.ตำบล หรือครูที่รับผิดชอบ เพื่อดำเนินการต่อไป

5. กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ

ผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อความสำเร็จของกลุ่มหรือสถานศึกษา ผู้นำมีทั้งที่เป็นผู้นำแบบทางการและไม่เป็นทางการ ผู้นำแต่ละคนมีภาระหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการวางแผน สั่งการ ดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์การปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลปะในการโน้มน้าวให้บุคคลอื่นพฤติกรรมตามที่ผู้นำประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

5.1 ความหมายของผู้นำ (Leader)

ผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งอาจโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่ม สามารถที่จะจูงใจชักนำ ชี้ทางให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติการกิจต่าง ๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ

5.2 ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership)

กวี วงศ์พุด (อ้างถึงในจรรยาธน์ เพ็ชรจันทิก, 2557) ได้ให้นิยามของภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวก โดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย

Stogdill (1974 : อ้างถึงในจรรยาธน์ เพ็ชรจันทิก, 2557) ได้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การธำรงรักษาไว้ให้เป็นไปตามลักษณะโครงสร้าง ความคาดหวัง และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

Jacobs and Jacques (1990 : อ้างถึงในจรรยารัตน์ เพ็ชรจันทิก, 2557) อธิบายว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่จะพัฒนาเป้าหมายการทำงานและการทุ่มเทพลังในการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

Yukl (1998 : อ้างถึงในจรรยารัตน์ เพ็ชรจันทิก, 2557) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นพฤติกรรมส่วนตัวของบุคคล คนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Shared Goal) Daft (1999 : 5) ภาวะผู้นำเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ (Leaders) กับผู้ตาม (Followers) ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared Purposes)

Dubrin (1998 : อ้างถึงในจรรยารัตน์ เพ็ชรจันทิก, 2557) เสนอว่า ภาวะผู้นำเป็นความสามารถที่จะสร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนบุคคล เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์กร

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544 : อ้างถึงในจรรยารัตน์ เพ็ชรจันทิก, 2557) ได้สรุปว่า ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง พฤติกรรมส่วนตัวของบุคคลคนหนึ่งที่จะชักนำกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Shared goal) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ (Leaders) และผู้ตาม (Followers) ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared Purposes)

5.3 องค์ประกอบของผู้นำ

พฤติกรรมหลักของผู้นำ 4 ประการ ดังนี้

1. การตระหนักในตนเอง (Self Awareness) เป็นความสามารถที่จะพิจารณาว่า ตนเองสามารถจัดการกับตนเองได้ดีเพียงใด การอ่านอารมณ์ของตนเอง การเข้าใจถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการใช้อารมณ์ ผู้นำต้องควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี

2. การบริหารจัดการตนเอง (Self Management) เป็นความสามารถในการบริหารจัดการตนเองได้อย่างเหมาะสม ผู้นำที่รู้จักจัดการกับตัวเองได้ดีและถูกต้อง จะรู้ถึงความสามารถของตนเอง การควบคุมอารมณ์ตนเอง ความโปร่งใสและซื่อสัตย์สุจริต การปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลง ความมุ่งมั่นในความสำเร็จ การริเริ่มสร้างสรรค์ และการมองโลกในแง่ดี

3. การตระหนักต่อสังคม (Social Awareness) เป็นการพิจารณาว่าตนเองมีความสามารถในรับรู้และเข้าใจในอารมณ์ของผู้อื่น การร่วมรับรู้หรือความเอาใจใส่ เป็นการรับรู้ถึงอารมณ์ผู้อื่น การเข้าใจในมุมมองของผู้อื่น การแสดงความสนใจต่อความกังวลของผู้อื่น สามารถปรับตนเองให้เข้ากับระดับอารมณ์ที่หลากหลาย ผู้นำที่มีความฉลาด รู้เท่าทันสังคม สามารถกำหนดนโยบายได้อย่างรอบคอบ สามารถค้นหาเครือข่ายความซับซ้อนของสังคมได้

4. การบริหารความสัมพันธ์ (Relationship Management) เป็นความสามารถในการสร้างและดำรงความสัมพันธ์ของผู้อื่น ประกอบด้วย ความเป็นผู้นำที่มีแรงบันดาลใจ การมีอิทธิพลต่อผู้อื่น การพัฒนาผู้อื่น การบริหารความขัดแย้ง การสร้างเครือข่าย และการทำงานเป็นทีมสังเกตได้จาก การตั้งใจ การสร้างอิทธิพลเหนือผู้อื่น การสร้างผู้นำใหม่ การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารความขัดแย้ง และการสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ

5.4 คุณสมบัติของผู้นำต้นแบบ

ผู้นำต้นแบบควรมีคุณสมบัติ 5 ประการ ดังนี้

1. ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ สามารถกำหนดเป้าหมาย และแผนงานในการไปสู่เป้าหมายนั้นได้อย่างชัดเจน
2. ผู้นำที่ดีจะต้องกระจายงานให้ทีมงานอย่างเหมาะสม เพื่อให้เขาสามารถที่จะทำงานได้ตามที่ถนัด รวมทั้งให้โอกาสคนอื่นๆ ได้ทำงาน
3. ผู้นำที่ดีจะต้องสร้างทีมงานได้ จะต้องเป็นคนทำงานให้สำเร็จ โดยเน้นทั้งงานเน้นทั้งคน และในการสร้างทีมงานที่ดี ผู้นำก็ต้องมีทักษะในการสื่อความที่ดี มีความเป็นธรรมเน้นให้ทุกคนร่วมกันทำงาน
4. ผู้นำที่ดีจะต้องสร้างแรงบันดาลใจให้กับทีมงาน และกระตุ้นทีมงานให้มีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จได้
5. ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นผู้พัฒนาคนอื่นอยู่เสมอ ผู้นำที่ดีจึงเปรียบเสมือนครูที่สอนทีมงานทั้งด้านความรู้ในการทำงาน และเป็นตัวอย่างสำหรับพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วย

5.5 แนวคิดการพัฒนาผู้นำต้นแบบ

แนวคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการ ตามแนวคิดของเศวานิต เศาณานนท์ (2550) กล่าวว่า การพัฒนาผู้นำเป็นการเพิ่มพูนศักยภาพของบุคลากรให้สามารถนำความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติ ไปพัฒนาการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ลดความผิดพลาด ประหยัดทรัพยากร เวลา เกิดประโยชน์แก่องค์กรมากที่สุด ซึ่งการพัฒนาต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีแบบแผน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงความรู้ ทัศนคติ ความรู้ ความสามารถ ลักษณะและการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ผู้นำที่ประสบความสำเร็จ คือ ผู้นำที่เป็นตัวแทนของความปรารถนาและจุดมุ่งหมายของผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำอาจจะยกระดับความปรารถนาและจุดมุ่งหมายให้สูงขึ้นได้ แต่จะต้องไม่สูงเกินไปจนกระทั่งผู้บังคับบัญชาตามไม่ทัน การเป็นผู้นำนั้นยุ่งยากซับซ้อนเหมือนกับตู้นิรภัยอย่างดี จะต้องใช้กุญแจหลายดอกจึงจะเปิดได้ จะต้องอาศัยวิธีการหลาย ๆ อย่าง มนุษย์แต่ละคนก็มีความเป็นผู้นำอยู่ในตัวทั้งนั้น ต่างกันก็เพียงบางคนมีมาก บางคนมีน้อย ผู้นำที่ดีคือ ผู้นำที่สามารถเปลี่ยนสิ่งที่อาจเป็นไปได้ ให้เป็นสิ่งที่เป็นไปได้จริง ๆ การเป็นผู้นำมิได้เป็นมาแต่กำเนิดแต่เพียงอย่างเดียว

ย่อมสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ ถ้ามีความปรารถนาที่จะเป็นผู้นำที่ดีก็ควรจะเรียนรู้และพัฒนาภาวะผู้ของตนเองให้สูงขึ้น

5.6 การพัฒนารูปแบบ

รูปแบบ หมายถึง แบบอย่างหรือตัวอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หุ่นจำลองหรือเหมือนจริง แผนภาพ แผนภูมิ เค้าโครงแบบหรือเค้าโครงลักษณะ ชุดปัจจัย องค์ประกอบ แนวทางในการกระทำ หรือการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการเลียนแบบ ซึ่งผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบ เกิดความถูกต้องและเชื่อถือได้ (จรรยาธน์ เพ็ชรจันทิก, 2557)

การพัฒนารูปแบบ ตามแนวคิดของ Kendall (อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2533) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 1) การศึกษาและวิเคราะห์หลักการด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต และข้อมูลพื้นฐานและการระบุปัญหาและความต้องการ 2) การสร้างรูปแบบ โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนา 3) การตรวจสอบ/การทดสอบรูปแบบ การประมวลผลจากการทดสอบ และ 4) ทบทวน ปรับปรุงแก้ไข และพัฒนารูปแบบให้สมบูรณ์

5.7 องค์ประกอบของรูปแบบ

องค์ประกอบของรูปแบบ ตามแนวคิดของ Brown and Moberg (1980) กล่าวว่า ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อม 2) เทคโนโลยี 3) โครงสร้าง 4) กระบวนการจัดการ และ 5) การตัดสินใจสั่งการ ส่วนประสิทธิ์ี เขียวศรี (2544) กล่าวว่า องค์ประกอบของแบบจำลอง มี 8 ประการ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีการพัฒนา 4) การดำเนินการพัฒนา 5) การประเมินผลหลังการพัฒนา 6) การปฏิบัติงานจริงหรือการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ 7) การนำเสนอผลการวิจัย และ 8) การประเมินผลและการติดตามผล และเบญจพร แก้วมีศรี (2545) ได้เสนอว่า องค์ประกอบของรูปแบบ มี 7 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างแนวคิด 2) การกำหนดคุณลักษณะที่ต้องการพัฒนา 3) การเตรียมการเพื่อการพัฒนา 4) การพัฒนา 5) การประเมินผล การพัฒนา 6) การปฏิบัติซ้ำ และ 7) การประเมินผลการดำเนินการ

5.8 หลักและวิธีการในการพัฒนาผู้นำ

แนวคิดของนักการศึกษาและนักวิชาการ ตามแนวคิดของศักดิ์ชัย ภูเจริญ (2553) จอมพงศ์ มงคลวินิช (2555) และ ชาญชัย อาจินสมาจาร. (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึง การทำให้ดีขึ้น ให้เจริญขึ้น การเสริมสร้างความรู้ ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ เพื่อปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะความชำนาญและความสามารถในการปฏิบัติงาน ที่ตนรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการพัฒนาด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งการเรียนรู้และปรับปรุงตนเองให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการดำรงชีวิตและหน้าที่การงาน

1. หลักของการพัฒนาตนเอง

หลักการพัฒนาตนเองเพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองจากศักยภาพเดิมที่มีอยู่ไปสู่ศักยภาพระดับที่สูงกว่า โดย

1. บุคคลต้องสามารถปลดปล่อยศักยภาพระดับใหม่ออกมา
2. มีสิ่งท้าทายภายนอกที่เหมาะสม
3. คนที่มีการพัฒนาตนเอง ควรรับรู้ความท้าทายในตัวคนทั้งหมด
4. เป็นการริเริ่มด้วยตัวเอง แรงจูงใจเบื้องต้นเกิดขึ้นผ่านผลสัมฤทธิ์ของตัวเอง และการทำให้บรรลุความสำเร็จด้วยตนเอง รางวัลและการลงโทษจากภายนอกเป็นเรื่องที่รองลงมา
5. การพัฒนาตนเอง ต้องมีการเรียนรู้ มีการหยั่งเชิงอย่างสร้างสรรค์
6. การพัฒนาตนเอง ต้องเต็มใจที่จะเสี่ยง
7. ต้องมีความตั้งใจที่เข้มแข็งเพียงพอที่จะผ่านขึ้นไปสู่ศักยภาพใหม่
8. การพัฒนาตนเองต้องการคำแนะนำ และการสนับสนุนของนักพัฒนาตนเอง ที่มีวุฒิภาวะมากกว่า

2. แนวทางการพัฒนาตนเอง

1. การพัฒนาด้านจิตใจ หมายถึง การพัฒนาสภาพของจิตที่มีความรู้สึกที่ดี ต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม มองโลกในแง่ดี เชิงสร้างสรรค์
2. การพัฒนาด้านร่างกาย หมายถึง การพัฒนารูปร่างหน้าตา กริยาท่าทางการแสดงออก น้ำเสียงวาจา การสื่อความหมายรวมถึงสุขภาพอนามัย และการแต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะ รูปร่างและผิวพรรณ
3. การพัฒนาด้านอารมณ์ หมายถึง การพัฒนาความสามารถในการควบคุมความรู้สึกนึกคิดและการแสดงออก ควบคุมอารมณ์ที่เป็นโทษต่อตนเองและผู้อื่น
4. การพัฒนาด้านสติปัญญา และความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ หมายถึง การพัฒนาความรู้ ความฉลาด ไหวพริบ ปฏิภาณ การวิเคราะห์ การตัดสินใจ ความสามารถในการแสวงหาความรู้ และฝึกทักษะใหม่ ๆ เรียนรู้วิถีทางการดำเนินชีวิตที่ดี
5. การพัฒนาด้านสังคม หมายถึง การพัฒนาปฏิบัติตน ท่าทีต่อสิ่งแวดล้อม ประพฤติตนตามปทัสฐานทางสังคม
6. การพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ หมายถึง การพัฒนาความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น
7. การพัฒนาตนเองสู่ความต้องการของตลาดแรงงาน หมายถึง การพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญทางอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

3. วิธีการพัฒนาตนเอง

การพัฒนาตนเอง สามารถพัฒนาได้แบบที่เป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ พัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่เดิม หรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ดังนี้

3.1 การพัฒนาตนเอง ตามหลักวิชาการ

1. การลงมือฝึกปฏิบัติจริง
2. การบรรยายในห้องเรียน
3. การลงมือปฏิบัติงานจริง นอกเวลางานควบคู่กันไป
4. การอบรมเพิ่มเติม
5. การฝึกจำลองเหตุการณ์ และใช้วิธีการอื่น ๆ
6. การศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ

แล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์อยู่เสมอ

3.2 การพัฒนาตนเอง ตามทฤษฎีของพีตเลอร์ หรือทฤษฎีของเฮอร์เชย์ กับเบลนชาร์ด

1. การเรียนรู้จากการทำงาน การเป็นผู้นำนั้นสามารถเรียนรู้ได้จากการทำงาน งานที่ทำหยาบมากขึ้นเท่าใดย่อมเรียนรู้มากขึ้นเท่านั้น ในระบบราชการนั้นแต่ละตำแหน่งเป็นงานที่ทำหยาบในระดับที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้บริหารจึงเรียนรู้การเป็นผู้นำในระดับที่แตกต่างกันด้วยงานที่ทำหยาบจะกระตุ้นให้คนมีความคิดสร้างสรรค์และทำงานดีขึ้น ขณะเดียวกันงานที่ทำหยาบจะทำให้ระดับความเครียดสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารได้เรียนรู้วิธีการจัดการกับความเครียดการทำงานที่ทำหยาบทำให้มีผลงาน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในอาชีพ

2. การเรียนรู้จากคนอื่น การเป็นผู้นำสามารถเรียนรู้ได้จากคนอื่น เช่น เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชา เป็นต้น ในองค์กรที่มีหลายระดับนั้น ผู้บังคับบัญชานั้น เป็นแหล่งสำคัญของการเรียนรู้ เพราะจะเป็นตัวแบบของบทบาท ทั้งในด้าน ดีหรือด้านไม่ดี และเป็นแหล่งที่จะให้ข้อมูลย้อนกลับ ผู้บังคับบัญชาสามารถมอบหมายงานที่ทำหยาบให้ทำเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาก็จะเป็นแหล่งของข้อมูล เป็นทรัพยากร และให้ข้อมูลย้อนกลับในการทำงาน ดังนั้น การเป็นผู้นำ จึงสามารถพัฒนาได้โดยอาศัยการเรียนรู้จากคนอื่น

3. การเรียนรู้จากความผิดพลาด การเรียนรู้จากความผิดพลาด หรือผิดเป็นครู เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีงานวิจัยที่แสดงว่ามีความผิดพลาดทำให้บุคคลตระหนักถึงข้อจำกัดของตนเอง รู้จักจุดอ่อนของตน สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเอง หาทางปรับปรุงและพัฒนาขึ้น

4. การเรียนรู้จากการฝึกอบรม การฝึกอบรม เป็นวิธีการที่สำคัญอีกวิธีหนึ่งในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีงานวิจัยต่าง ๆ ยืนยันว่าการเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่ดี

สามารถเกิดได้จากการฝึกอบรม การฝึกอบรมจะช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจสถานการณ์ และเข้าใจวิธีการควบคุมกิจกรรมของกลุ่ม การฝึกอบรมจะช่วยให้มีความรู้ รู้จักกระบวนการในการนำ และรู้จักเทคนิคที่ จะปรับพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ หลักสูตรการฝึกอบรมภาวะผู้นำอาจเป็นหลักสูตรทั่ว ๆ ไป หรือหลักสูตรเฉพาะเจาะจงทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นทฤษฎีของพิทเลอร์ หรือทฤษฎีของเฮอร์เชย์กับแบลนชาร์ด เป็นต้น

3.3 การพัฒนาคนตามหลักพุทธศาสตร์

ประการที่ 1 รู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี ได้แก่ การรู้จักใช้สติปัญญาในการวิเคราะห์ พิจารณาและเลือกแหล่งความรู้ที่ดี เริ่มจากการเลือกคบคนดี เลือกแบบอย่างที่ดี เลือกบริโภคนิสัยและข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่มีคุณค่า การพัฒนาชีวิตเช่นนี้ เรียกว่า ความมีกัลป์ยานมิตร (กัลยานมิตรตา)

ประการที่ 2 รู้จักจัดระเบียบชีวิต และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเรียบร้อย มีการวางแผนและจัดการกิจการงานต่าง ๆ อย่างมีระบบ ระเบียบ เรียกว่า ถึงพร้อมด้วยศีล (ศีลสัมปทา)

ประการที่ 3 ถึงพร้อมด้วยแรงจูงใจให้สร้างสรรค์ หมายถึง มีความสนใจ มีความพึงพอใจ มีความต้องการจะสร้างสรรค์ กิจการงานใหม่ ๆ ที่เป็นความดีงาม หรือยังประโยชน์ต่อชีวิต และสังคม เรียกว่า ถึงพร้อมด้วยฉันทะ (ฉันทสัมปทา)

ประการที่ 4 ความมุ่งมั่นพัฒนาตนให้เต็มศักยภาพ มนุษย์มองภาพไม่ดีของตนว่าสามารถพัฒนาได้ ก็จะมี ความองงามจนที่ที่สุดแห่งความสามารถของตน เรียกว่า ทำตนให้ถึงพร้อม (อัตคตสัมปทา)

ประการที่ 5 ปรับทัศนคติและค่านิยมให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตที่ดีงาม เอื้อต่อการเรียนรู้ และทำให้สติปัญญางอกงามขึ้น เรียกว่า กระทบความเห็นความเข้าใจให้ถึงพร้อม (ทิฏฐีสัมปทา)

ประการที่ 6 การมีสติ กระทบหรือรื้อน ตื่นตัวตลอดเวลา หมายถึง การมีจิตสำนึกแห่งความไม่ประมาท เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของชีวิตและสภาพแวดล้อม เห็นคุณค่าของเวลา และใช้เวลาอย่างคุ้มค่า เรียกว่า ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท (อัปมาทสัมปทา)

ประการที่ 7 การรู้จักแก้ปัญหาและพึ่งตนเอง จัดการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ด้วยความคิดวิจารณ์ญาณตามเหตุปัจจัยด้วยตัวเอง เรียกการคิดแบบนี้ว่า โอนิสมนสิการ (โอนิโสมนสิการสัมปทา)

3.4 ขั้นตอนการพัฒนาตนเอง

พระธรรมปิฎก ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาตนเอง ดังนี้

1. สำรวจพิจารณาตนเอง
2. วิเคราะห์ จุดเด่น - จุดบกพร่อง
3. กำหนดปัญหาและพฤติกรรมเป้าหมาย
4. รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน
5. เลือกเทคนิควิธีและวางแผน
6. ทดลองปรับปรุงพัฒนา
7. ประเมินผลและขยายผลการพัฒนา

3.5 กลยุทธ์การพัฒนา

1. การชักนำโดยเป็นตัวอย่างและการสร้างการยอมรับ ได้แก่ การที่ผู้นำ
ทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี เพื่อชักนำให้สมาชิกกลุ่มปฏิบัติตาม
2. การชักจูงอย่างมีเหตุผล การใช้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ประกอบการเจรจา
3. วิธีชักจูงอย่างมีเหตุผลจะประสบความสำเร็จสูง จะต้องมีการอภิปรายพร้อม
แสดงด้วยหลักฐานข้อเท็จจริง ผู้นำต้องมีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะด้านเทคนิคของงานที่จะ
เจรจาเกลี้ยกล่อม คุณลักษณะความเป็นคนน่าเชื่อถือไว้วางใจของผู้นำ ความสามารถเชิงวาทีการ
ในการพูดจูงใจและเกลี้ยกล่อมของผู้นำ
4. การเสนอข้อแลกเปลี่ยนตอบแทน เป็นแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมตามที่
คาดหวัง ได้ดี
5. การพัฒนาเครือข่าย การใช้พันธมิตรโน้มน้าวบุคคลอื่นเพื่อสร้างความ
น่าเชื่อถือ
6. การทำคำขอให้ถูกต้องตามกฎระเบียบ หรือกลยุทธ์ทางกฎหมาย การใช้
อำนาจหรือสิทธิจากตำแหน่งหน้าที่ในการสั่งการหรือร้องขอให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม โดยอ้างนโยบาย
กฎระเบียบ เอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร อ้างประเพณี
7. การจูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจ การปลุกเร้าด้านอารมณ์เพื่อให้เกิดความ
รู้สึกเลื่อมใส ศรัทธา เชื่อมั่นและผูกพัน
8. การปรึกษาหารือ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้มีส่วนร่วม ในการให้ความคิด
และวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมาย
9. การตั้งกลุ่ม เป็นวิธีการดึงคนอื่นเข้ามาช่วยในกระบวนการโดยใช้การอ้าง
บุคคลที่น่าเชื่อถือ อ้างอิงด้วยหลักฐานหรือการรับรอง ขอความช่วยเหลือจากผู้มีอำนาจเหนือกว่า

10. การใช้ทีม เป็นวิธีการแสดงตนว่าเป็นสมาชิกที่ดีต่อการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

11. การฝึกปฏิบัติด้านภาวะผู้นำ เป็นผู้นำที่มีความเชี่ยวชาญ ผู้นำจะมีอิทธิพลในการสร้างความเชื่อถือ

3.6 ประโยชน์จากการพัฒนาตนเอง

การสร้างอุปนิสัยที่ดี 9 ประการ

อุปนิสัยที่ 1 มองทุกอย่าง อย่างที่มันเป็นอยู่จริง มีทัศนคติที่ดีท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ปัจจุบันอันล้ำค่า อยู่กับปัจจุบันไม่ใช่อดีต และก็ไม่ใช่อนาคต

อุปนิสัยที่ 2 สร้างจิตสำนึกตระหนักในคุณค่าของตนเอง มีข้ออ้างเสมอ คือ บุคลิกอย่างหนึ่งของผู้ไม่ประสบผลสำเร็จ การเปลี่ยนแปลงไม่มีคำว่าสาย เราต้องทำตัวคู่กับความรู้สึกว่ามีคุณค่าด้วย เราทุกคนล้วนต้องการมีค่า

อุปนิสัยที่ 3 วิธีการเลือกเป้าหมาย โดยการเลือกเป้าหมายนั้นต้องอย่าเลือกหรือสร้าง เป้าหมายที่ไม่สามารถทำได้จริง และอย่าตั้งเป้าหมายต่ำเกินไป

อุปนิสัยที่ 4 ปลุกฝังอุปนิสัยแห่งความสำเร็จให้กับตน โดยจัดระบบกิจกรรมแต่ละวัน วางแผนงานในแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์ รายเดือน กระทั่งรายปี อย่าประวิงเวลา และรักษาสุขภาพให้แข็งแรงอยู่เสมอ ตลอดจนสร้างความประทับใจครั้งแรก ต้องทำให้ดีที่สุดโดยไม่ใช้เวลาเตรียมตัวมากเกินไป

อุปนิสัยที่ 5 เชี่ยวชาญศิลปะแห่งการสื่อสาร ได้แก่ จงเผชิญหน้ากับปัญหาทันทีวิธีเดียว ที่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรงก็คือ การติดต่อพูดคุยกับคนคนนั้น ควรสื่อสารกับพวกเขาโดยตรง อย่าตัดหนทางตัวเอง พยายามสร้างความประทับใจแรกให้ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จงพยายามสร้างสัมพันธไมตรีไม่ใช่ศัตรู

อุปนิสัยที่ 6 ความสำเร็จทางลัดโดยการเรียนรู้ประสบการณ์จากผู้อื่น

อุปนิสัยที่ 7 สร้างความก้าวหน้าจากความกดดัน นั่นคือคนที่ประสบความสำเร็จใช้ความ กัดดันเป็นแรงส่ง และใช้ความกดดันรังสรรค์ผลงาน

อุปนิสัยที่ 8 คนที่อึดกว่าคือคนที่ประสบความสำเร็จในบั้นปลาย เช่น รู้จักปรับตัวพร้อม รับสิ่งใหม่อยู่ตลอดเวลา คิดว่าศัตรูคือยาชูกำลัง และจงหลีกเลี่ยงการกล่าวโทษคนอื่น เพราะเป็นกลไกสร้างความเชื่อ

อุปนิสัยที่ 9 ตั้งอยู่ในความไม่ประมาทเพื่อความสำเร็จอันยั่งยืน วิธีการรับมือกับความสำเร็จ หมั่นสำรวจตัวเองอยู่เสมอว่า “เรามาถึงจุดนี้ได้อย่างไร” การเตือนตัวเองนี้มีความสำคัญมากด้วยเหตุผล 2 ประการ คือประการแรกจะช่วยเตือนเราว่าปัจจุบันไม่ใช่โชคช่วยหรือความบังเอิญ และประการที่สองจะช่วยเตือนให้คนเรารำลึกถึงความไม่ประมาท

6. การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ

6.1 ความหมายกลยุทธ์ (Strategy)

นักวิชาการและนักบริหารด้านการบริหารกลยุทธ์ให้คำนิยามกลยุทธ์ ดังนี้

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง รูปแบบของการกระทำซึ่งผู้บริหารใช้เพื่อให้เป็นวัตถุประสงค์ขององค์การได้วางแผนไว้เพื่อใช้ในการโต้ตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสถานการณ์

ธงชัย สันติวงษ์. (2550) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ เป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงทิศทางระยะยาว ซึ่งเป็นข้อความเชิงบรรยายเพื่อจัดเตรียมแผนงานระยะสั้น และทำหน้าที่ประสานแผนงานให้เป็นทิศทางเดียวกันทั้งหน่วยงาน เน้นการปฏิบัติเป็นสำคัญและมีความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้บริหารระดับสูงและระดับกลางขององค์กรนั้น ๆ

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. (2551) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กรเพื่อพิจารณาหาโอกาสและภัยอันตราย ตลอดจนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรเพื่อหาจุดอ่อนและจุดแข็ง

เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์ และคณะ. (2553) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ คือ สิ่งที่ไม่ใช่วิธีการตามธรรมดา มีการใช้ความคิดเพื่อกลั่นกรองแนวทางที่ดีที่สุด และสามารถเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทุกประเภทให้กลับเป็นประโยชน์ต่อองค์กรหรือต่อหน่วยงานไม่ว่าในขณะนั้นองค์กรจะอยู่ในสถานการณ์ใด

Schermerhorn. (2002) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง แผนแม่บทหรือแผนปฏิบัติการหลักสำคัญขององค์กร ซึ่งองค์กรใช้เป็นตัวกำหนดทิศทางการดำเนินงานระยะยาว รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยทำให้ได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืน

Mary Coulter. (2005) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ คือ การตัดสินใจและการกระทำไปสู่เป้าหมายโดยตรงในการใช้ทรัพยากรและศักยภาพเพื่อสร้างโอกาสและป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ขององค์กร

Robert A. Pitts and David Lei. (2006) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง แนวความคิดแผนซึ่งสามารถสนับสนุนศักยภาพในการแข่งขันของบริษัทให้บรรลุเป้าหมายได้ กลยุทธ์เป็นการออกแบบเพื่อช่วยให้บริษัทมีความได้เปรียบในการแข่งขัน

Stanley C. Abraham. (2006) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์คือ วิธีการที่ทำให้องค์กรแข่งขันได้อย่างแท้จริง

Fred R. David. (2007). ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ เป็นวัตถุประสงค์ระยะยาวที่จะทำให้ประสบความสำเร็จกลยุทธ์ทางธุรกิจหมายถึงการขยายตัวทางพื้นที่ การขยายสินค้าที่หลากหลาย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่วนแบ่งการตลาด หรือการเข้าร่วมกิจการ (จรรยาธน์ เพ็ชรจันทิก, 2557)

กล่าวโดยสรุปว่า กลยุทธ์ หมายถึง รูปแบบ ทิศทางการปฏิบัติ แนวความคิด วิธีการ แนวทางที่วางไว้ในแผนแม่บทหรือแผนปฏิบัติการ ที่ผู้บริหารวางแผนไว้เพื่อการตัดสินใจการทำงาน ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับทิศทาง ภารกิจและเป้าประสงค์ขององค์กรภายใต้การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6.2 ความสำคัญของกลยุทธ์

กลยุทธ์เป็นหัวใจของทุกองค์กร เพื่อความอยู่รอด ความสำเร็จและความเจริญรุ่งเรือง ในการดำเนินการ กลยุทธ์เป็นตัวเชื่อมระหว่างเครื่องมือ (Means) กับจุดมุ่งหมาย (Ends) และเป็นพื้นฐานของทุกขั้นตอนในกระบวนการวางแผนหรือเป็นวิธีการโดยรวมที่บุคคลหรือองค์กรต้องทำขึ้น เพื่อเป็นกรอบให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกมากที่สุด เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (ยศพร จิรพรเจริญ, 2557 : 27)

6.3 การสร้างกลยุทธ์ (Strategy Formulation)

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวว่า การสร้างกลยุทธ์หรือ การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) หมายถึง กระบวนการออกแบบและเลือกกลยุทธ์ ซึ่งนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งมีแนวทางในการสร้างกลยุทธ์ เป็น 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ (สมชาย ภาคภาสน์วิวัฒน์, 2551 และยศพร จิรพรเจริญ, 2557 : 30-31)

1. การวิเคราะห์ทางกลยุทธ์ (Strategic Analysis)

เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร โดยวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก และปัจจัยของสภาพแวดล้อมภายในที่มีผลกระทบและอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อการการบริหารขององค์กร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environmental Analysis) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลลัพธ์ต่อการเป็นโอกาส (Opportunities: O) และข้อจำกัดหรืออุปสรรค (Threats: T) ต่อการจัดการ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environmental Analysis) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลทำให้ทราบจุดแข็ง (Strengths: S) และจุดอ่อน (Weakness: W) ขององค์กร

2. การกำหนดทิศทาง

การกำหนดทิศทางกลยุทธ์ ประกอบด้วย

2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) จะสื่อให้ทราบถึงความปรารถนาหรือความคาดหวังในอนาคตขององค์กร ซึ่งมาจากสมาชิกในองค์กรและจากสังคม เป็นภาพที่องค์กรคาดหวังให้เกิดขึ้นในอนาคต โดยมีพื้นฐานอยู่บนความเป็นจริงในปัจจุบัน วิสัยทัศน์ หมายถึงความคาดหวังในอนาคตขององค์กรที่ต้องการจะเป็น เป็นข้อกำหนดทิศทางขององค์กรเป็นสถานภาพ ที่องค์กรมุ่งหมาย มุ่งหวัง หรือประสงค์ จะเป็นหรือจะมีในอนาคต มีประเด็นที่ควรพิจารณา ดังนี้

1) ลักษณะของวิสัยทัศน์ที่ดี ได้แก่ มีขอบเขต (scope) การปฏิบัติงานเป็นภาพเชิงบวก (positive image) จูงใจ (motivating) และดึงดูดใจ (inspiring) คำนึงถึงความต้องการ (needs) ของผู้มารับบริการเป็นสำคัญ (customer oriented) ที่ทุกคนในองค์กรมุ่งมั่นศรัทธาและสะท้อนถึงความเป็นเลิศขององค์กร เป็นข้อความในเชิงบวก สอดคล้องกับค่านิยม (values) ขององค์กร แนวโน้มในอนาคต (future trend) ชัดเจน นำไปปฏิบัติได้ (implement ability) ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วม (participation) ในการกำหนด

2) ปัจจัยในการกำหนดวิสัยทัศน์ ได้แก่ ข้อมูลข่าวสาร (Information) ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ความรู้ (Knowledge) ของบุคลากรในองค์กร ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) ความคาดหวัง (Expectation) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร (Stakeholders) การผสมผสานจินตนาการและดุลยพินิจ ด้านศักยภาพและความสามารถของบุคลากร ทักษะ ประสบการณ์ในลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร แนวโน้มต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำ ด้วยวิธีการเชิงระบบ (System approach) เป็นการรวมพลังของความมุ่งมั่นต่อการสร้างนวัตกรรม (Innovative) เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม

3) ประโยชน์ของวิสัยทัศน์ต่อการบริหารองค์กร ได้แก่ กำหนดอนาคต (Future oriented) ที่ทุกคนศรัทธา ฝ่าฝืนความท้าทายใหม่ (New challenge) ไม่หลงกับความสำเร็จในอดีต มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เกิดการทำงานเป็นทีม (Teamwork) โดยมีความมุ่งมั่นไปสู่จุดหมายเดียวกัน

3. การวางกลยุทธ์

ผู้บริหารมีหน้าที่หลักในการวางกลยุทธ์ ดังนี้

1) การวางแผน (Planning) โดยการตั้งเป้าหมายและหาวิธีการเพื่อนำการบรรลุเป้าหมาย (Setting performance objectives and deciding how to achieve them)

และที่สำคัญแต่ละเป้าหมายของแต่ละแผนกต้องสอดคล้องและเกี่ยวเนื่องกันกับเป้าหมายขององค์กร ซึ่งต้องใช้การวางแผนเชิงกลยุทธ์ในแต่ละลำดับชั้น (Strategic Planning)

2) การจัดองค์กร (Organizing) โดยการเตรียมการดำเนินงาน คน และทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อทำงานให้สำเร็จ (Arranging task, people and other resources to accomplish the work) ซึ่งทำให้เกิด Organization Structure & Organization Chart ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Line Manager กับ HR Manager เพื่อกำหนดประเภทของคนที่ต้องการ และช่วงเวลาที่ต้องการ

3) การนำ (Leading) โดยการกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้คนทุ่มเททำงานเพื่อบรรลุศักยภาพที่สูงขึ้น (Inspiring people to work hard to achieve high performance) ดังนั้นการแสดงออกด้านภาวะความเป็นผู้นำและการจูงใจด้วยทฤษฎีจูงใจต่าง ๆ (Leadership & Motivation Theory) จึงต้องถูกนำมาปรับใช้ผ่านการสื่อสารเชิงประสิทธิภาพ (Effective Communication)

4) การควบคุม (Controlling) เพื่อให้การวางแผนเป็นไปอย่างที่ต้องการ จำเป็นต้องมีการวัดผลการปฏิบัติงานและดำเนินการปรับแก้เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าได้รับผลลัพธ์ที่ต้องการ (Measuring performance and taking action to ensure desired results) และการควบคุมยังเกี่ยวข้องกับประเด็นอื่น ๆ ที่ต้องถูกควบคุมโดยเฉพาะสภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) เพื่อให้องค์กรดำเนินธุรกิจได้อย่างสะดวกราบรื่น

4. การสื่อสารและการถ่ายทอดกลยุทธ์

เป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่ความเข้าใจในการติดต่อและการทำงานร่วมกันของบุคคลในองค์กรเพื่อบรรลุเป้าหมาย ด้วยการถ่ายทอดความคิด แลกเปลี่ยนข่าวสาร การให้ความรู้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ การให้ความบันเทิงการบอกเล่าเหตุการณ์ เพื่อทำให้มีความเข้าใจและมีอิทธิพลต่อมนุษย์ด้วยกัน (วิโรจน์ โสวัณณะ. 2545 : 95) นอกจากนี้การสื่อสารจำเป็นจะต้องเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เมื่อบุคคลมีความแตกต่างกันการสื่อสารที่ดีจะต้องใช้ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีควบคู่กันไปด้วยจึงจะทำให้การสื่อสารนั้นประสบผลสำเร็จ ซึ่งมีวิธีการเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสาร (improving organizational communication) ดังนี้ (Szilagyi & Wakkace. 1990 : 502-504. อ้างอิงมาจาก วันชัย มีชาติ. 2548 : 152-154))

1. การติดตามผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ (follow-up and feed back) เป็นวิธีการที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูลที่ส่งไปว่าผู้รับเข้าใจตรงกับผู้ส่งเพียงไร
2. การใช้การสื่อสารหลายวิธี (parallel channels and repetition) เป็นวิธีทำให้การติดต่อสื่อสารมีความถูกต้องยิ่งขึ้น
3. ระยะเวลา (timing) การระบุไว้ล่วงหน้าว่าจะทำงานหนึ่งให้เสร็จเมื่อใด

เพื่อเป็นเกณฑ์ในการจัดแบ่งเวลาและติดต่อระหว่างกันในการรายงานและสั่งการในองค์กร

4. ให้ความสนใจกับภาษา (attention to language) เป็นวิธีการหนึ่งที่จะลดความผิดพลาดในการสื่อสารได้

5. ศูนย์กลางข้อมูล (information communication and information centers) เป็นการสื่อสารที่รวดเร็ว ยืดหยุ่น มีความถูกต้องของข้อมูล และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

6. การให้รู้เท่าที่จำเป็น (the exception principle and the need to know) เป็นการวางระบบในการสื่อสารในองค์กรให้มีการสื่อสารในกรณีพิเศษและให้มีการรับข้อมูลเฉพาะที่จำเป็น

7. การใช้ธรรมเนียมปฏิบัติในการสื่อสาร (communication etiquette) เป็นวางระบบในการสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร

8. การฟังอย่างตั้งใจ (listen actively) เป็นการลดความผิดพลาดจากการสื่อสาร

6.4 การวางแผนกลยุทธ์

เป็นกระบวนการคิดหาวิธีการที่ดีที่สุด โดยให้ความสำคัญกับผลกระทบจากปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน รวมทั้งมีการยอมรับของคนในองค์กร การวางแผนกลยุทธ์มีความจำเป็นอย่างมากสำหรับผู้บริหาร ที่มุ่งความสำเร็จในการดำเนินงานในองค์กรที่ซับซ้อนหรือองค์กรที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม การขยายตัวอย่างรวดเร็วทางเทคนิค วิทยาการต่าง ๆ ซึ่งล้วนก่อให้เกิดผลที่เป็นโอกาสและอุปสรรคต่อการดำเนินงานที่ชัดเจนและต้องจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด (มณฑริการ วิฑูรชาติ, 2551) จุดเริ่มต้นของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพขององค์กร การนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์เพื่อนำไปใช้ในการจัดวางทิศทางขององค์กร จากนั้นจึงกำหนดกลยุทธ์ว่าจะทำอะไร เพื่อให้ได้ตามทิศทางที่กำหนดไว้

6.5 การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ

ตามหลักวิชาการบริหารให้มีประสิทธิภาพ จะประกอบด้วย การเน้นและการให้ความสำคัญต่อส่วนประกอบของการบริหารองค์กร 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านโครงสร้าง (Structure) หรือโครงสร้างองค์กร หมายถึง การจัดกลุ่มงานและโครงสร้างองค์กรเพื่อใช้สำหรับการปฏิบัติตามกลยุทธ์ คุณค่าของโครงสร้างต่อประสิทธิภาพการบริหาร

2. ด้านกระบวนการ (Process) หรือกระบวนการปฏิบัติงาน หมายถึง กระบวนการพฤติกรรมขององค์กรรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การตั้งเป้าหมาย การวัดผล

การจูงใจ การให้รางวัลตอบแทน การสร้างความสามัคคี ความจงรักภักดี การคิดริเริ่ม การทุ่มเท กำลังความสามารถให้ปรากฏเป็นผลงาน มักเกี่ยวข้องกับเรื่องของผู้นำ การสร้างทีมงานและการจูงใจ ที่ได้ผลในทางปฏิบัติหรือการบริหารทรัพยากรบุคคล

สรุปว่าหน้าที่ทางการบริหารกลยุทธ์ไปปฏิบัติ มี 5 ประการ คือ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์การ 3) การจัดคนเข้างาน และ 5) การสั่งการและการควบคุม เพื่อให้ส่วนประกอบ 3 ส่วน คือ 1) กลยุทธ์ 2) โครงสร้าง และ 3) กระบวนการ เพื่อให้ผู้บริหารระดับสูง ได้มีวิสัยทัศน์ในการคิด วิเคราะห์ และวางกลยุทธ์ในการบริหารอย่างชัดเจน ถูกต้อง

7. กลยุทธ์การดำเนินงานของสำนักงาน

สำนักงาน กศน. ได้กำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประจำปีงบประมาณ 2555-2556 เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงาน (สำนักงาน กศน. , กศน.อำเภอหน้าหนาว, กศน.อำเภอขามเฒ่า, กศน.อำเภอแก่ง กศน.อำเภอโนนไทย และ กศน.อำเภอหนองเรือ. (2555-2556) ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ลุยถึงที่

การลุยถึงที่เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายและทั่วถึง เป็นสร้างกระแสน้ำ ความสำคัญของการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานจากระบบ การศึกษาต่อเนื่อง แบบเจาะลึกเพื่อสำรวจ ค้นหาความต้องการเป็นรายบุคคล ครั้วเรือน รายหมู่บ้าน และรายชุมชน โดยการประสานสร้างเสริม เชื่อมโยงภาคีและเครือข่าย ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ การบริการ ข้อมูลข่าวสาร การจัดกิจกรรมแก่กลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง สะดวก รวดเร็ว และร่วมจัดทำแผนการเรียนรู้รายบุคคล ครอบครัวและรายกลุ่มในชุมชน

กลยุทธ์ที่ 2 ปรับกิจกรรมหลากหลายโดนใจผู้เรียน

การปรับวิธีการเรียน เปลี่ยนวิธีสอน ให้หลากหลายโดนใจผู้เรียน สอดคล้องกับ สภาพความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เป็นการจัดทำหลักสูตรและพัฒนา สื่อ กระบวนการเรียน การสอนที่หลากหลาย จัดกระบวนการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ การเรียนรู้จากเรื่องที่ใกล้ตัว ไปหาสิ่งที่ไกลตัวสอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เช่น การเรียนแบบกลุ่ม แบบชั้นเรียน แบบทางไกล e-Learning การศึกษาดูงาน เวทีประชาคม การเรียนจากแหล่งการเรียนรู้/ ครัวภูมิปัญญา/ปราชญ์ ชาวบ้านที่อยู่ในท้องถิ่น การเรียนจากการฝึกปฏิบัติจริง ตามข้อมูลการเรียนรู้รายบุคคล รายกลุ่มและรายชุมชน ส่งเสริมการเพื่อสะสมผลการเรียนรู้และประสบการณ์ การประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยมุ่งเน้นการประเมินความรู้ ทักษะเจตคติและ คุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน ที่ยึดหลักคุณธรรมนำความรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพ

จากแหล่งเรียนรู้ การเรียนด้วยการฝึกปฏิบัติจริงและนำการจัดการความรู้มาใช้เพื่อปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเอง เสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และวิถีประชาธิปไตย

กลยุทธ์ที่ 3 ฝึกกำลังภาคีเครือข่ายและกระจายบริการการศึกษา

การฝึกกำลังภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วม เป็นการประสานสร้างเสริมภาคีเครือข่ายให้มีความตระหนัก ความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกรูปแบบต่าง ๆ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการร่วมงาน ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมสร้าง ร่วมแก้ปัญหา ร่วมระดมการใช้ทรัพยากร ร่วมสรุปงาน ร่วมถอดบทเรียนการทำงานร่วมพัฒนา และขยายเครือข่ายการจัดการเรียนรู้ในชุมชนภาคีเครือข่าย

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

การจัดระบบบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร เป็นการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารและการจัดการความรู้ เสริมสร้างวัฒนธรรมในการทำงาน โดยใช้หลักธรรมาภิบาล ปรับวิธีการบริหารจัดการทรัพยากรระหว่างภายในหน่วยงาน และต่างหน่วยงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เอื้ออำนวยต่อการบริการประชาชนด้วยความพอใจ / เต็มใจ / มีใจบริการ เป็นกันเอง มีมิตรไมตรี สร้างรอยยิ้ม บริการรวดเร็วทันใจ ประทับใจ มีคุณภาพ มีการพัฒนาระบบการทำงานให้มีการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน

กลยุทธ์ที่ 5 แหล่งการเรียนรู้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและภูมิปัญญาให้เป็นฐานความรู้ของประชาชน

การขยายแหล่งเรียนรู้เป็นการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมเพื่อศึกษามาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาและสื่อที่มีในชุมชน เป็นฐานจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของประชาชน เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลและชุมชน และบริหารการจัดการให้เกิดการเชื่อมโยง และใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาเพื่อสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึง การเรียนรู้ตลอดชีวิต

8. กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นผู้นำของต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ ความเป็นผู้นำของ ราชบัณฑิตยสถาน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ โรเบิร์ต เฮาส์ (Robert House) พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) วาริรัตน์ แก้วอรุณ วิททอสกี (Vygotsky) สลาวิน เดวิด จอห์นสัน และรอเจอร์ จอห์นสัน แล้วนำมา กำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาความเป็นผู้นำให้สอดคล้องกับการทำงานของศูนย์การศึกษานอก

ระบบและการศึกษาตามอัยยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ได้กำหนดกลยุทธ์สำหรับการพัฒนาความเป็นผู้นำของคนต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับกลยุทธ์ของสำนักงานกศน. เป็น 5 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ

ผู้นำที่เข้มแข็งเป็นภาพสะท้อนที่เห็นความเป็นปึกแผ่น พลังภายในที่มีอยู่ในชุมชน ในการจัดการปัญหา และพัฒนาชุมชนของตนเองให้ไปในทิศทางที่คนในชุมชนมุ่งหวังร่วมกันได้ โดยแบ่งกิจกรรมการพัฒนาผู้นำ เป็น 5 กิจกรรม ดังนี้

1. การรู้ชุมชน ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) การศึกษาข้อมูลของชุมชน ทิศทางสังคม แผนชุมชน
- 2) การรู้จักผู้นำท้องถิ่น สถานการณ์ต่างๆ ของชุมชน
- 3) การรู้ทรัพยากรของชุมชน
- 4) การรู้กลุ่มเป้าหมาย ภาวศึเครือข่ายในชุมชน

2. การรู้ปัญหาของพื้นที่และประชาชนในชุมชน ประกอบด้วยกิจกรรม

การเรียนรู้ ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาสาเหตุ แนวทางแก้ไข ด้วยความเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย
- 2) การรับฟังคนอื่น
- 3) การประนีประนอม ประสานงานความคิด ทำงานร่วมกัน
- 4) การไม่ยึดมั่น ถือมั่นเอาความคิดเห็นของตนเองเป็นหลัก
- 5) การมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ ปรับปรุงตนเองให้เข้ากับผู้อื่น
- 6) มีทัศนคติแนวคิดเชิงบวก

3. การรู้วิธีการ ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

และเชิงกลุ่มเป้าหมาย

- 1) การการจัดหมวดหมู่ของปัญหา เชิงพื้นที่ เชิงประเด็น
- 2) การทำงานแบบมีส่วนร่วม
- 3) การประสานข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการแก้ไขปัญหา
- 4) การพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การรู้งาน ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) การบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเป้าหมาย
- 2) การทำกิจกรรมร่วมกัน

5. การรู้ติดตาม ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

การติดตามและการประเมินผล เป็นระยะทั้ง ก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงาน และสิ้นสุดการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ

ผู้นำต้องจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม มีความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของในสิ่งที่เป็นสาธารณะ ในสิทธิและหน้าที่ที่จะดูแล และบำรุงรักษาด้วยกัน รู้จักความเสียสละ ความร่วมมือ ร่วมใจ ในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม จะช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม เช่น การช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการไม่ทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ การดูแลรักษาสาธารณสมบัติ เช่น โทรศัพท์สาธารณะ หลอดไฟฟ้าที่ให้ความสว่างตามถนนหนทาง แม้แต่การประหยัดน้ำ ประปา หรือไฟฟ้า ที่เป็นของส่วนรวม โดยใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า ตลอดจนช่วยกันดูแลรักษา ให้ความช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก หรือผู้ที่ร้องขอความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ ตลอดจนร่วมมือกันกระทำเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา หรือช่วยกันแก้ปัญหาแต่ต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม โดยแบ่งกิจกรรมการพัฒนาผู้นำ เป็น 5 กิจกรรม ดังนี้

1. การกระทำตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง รักษาประโยชน์ของส่วนรวม ไม่ให้เกิดผลกระทบและเกิดความเสียหายต่อส่วนรวม
2. การสร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รู้ถึงขอบเขตของสิทธิ เสรีภาพหน้าที่ ความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม
3. ให้ความสำคัญและการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ประเทศชาติ และโลกใบนี้
4. ตระหนักถึงปัญหา ผลกระทบและต้องช่วยกันแก้ไขที่เกิดขึ้นกับสังคม
5. ยึดหลักธรรมหรือคำสั่งสอนในศาสนาที่นับถือมาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์การอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาความเป็นผู้นำ

เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะ ความชำนาญในการทำงานการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้นำในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ด้วยวิธีการฝึกอบรม ปฐมนิเทศ การดูงาน การร่วมสัมมนา ทั้งในและนอกสถานที่ ฯลฯ เพื่อบุคลากรนั้น ๆ จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร โดยแบ่งกิจกรรมการพัฒนาผู้นำ ตาม LEADERSHIP เป็น 10 กิจกรรม ดังนี้

1. การสร้างความรัก (L = Love) หมายถึง ผู้นำต้องเริ่มด้วยการมีความรักเสียก่อน คือ รักในหน้าที่การงาน รักผู้ร่วมงาน รักผู้ใต้บังคับบัญชา รักความก้าวหน้า รักความยุติธรรม
2. การศึกษาและประสบการณ์ที่ดี (E = Education and Experience) หมายถึง ผู้นำต้องมีคุณสมบัติทางการศึกษาและประสบการณ์ที่ดี เป็นแบบอย่างและสามารถสั่งสอนแนะนำผู้ใต้บังคับบัญชาได้ถูกต้อง
3. ความสามารถ (A = Adaptability) หมายถึง ผู้นำต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม รู้จักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
4. การตัดสินใจ (D = Decisiveness) หมายถึง ผู้นำต้องมีความสามารถในการพิจารณาตัดสินใจได้รวดเร็ว ถูกต้อง แน่นอน กล้าได้กล้าเสีย
5. ความกระตือรือร้น (E = Enthusiasm) หมายถึง ผู้นำต้องมีความกระตือรือร้น มีความตั้งอกตั้งใจในการปฏิบัติงานและสนับสนุนชักนำ (Encourage) ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างจริงจังด้วย
6. ความรับผิดชอบ (R = Responsibility) หมายถึง ผู้นำต้องเป็นผู้มีความรับผิดชอบทั้งในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่ทอดทิ้งหรือปัดความรับผิดชอบให้ผู้อื่น
7. ความเสียสละ (S = Sacrifice and sincere) หมายถึง ผู้นำต้องเป็นผู้เสียสละเพื่อส่วนรวม จริงใจ ซึ่งจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเคารพนับถือ
8. ความนุ่มนวล (H = Harmonize) หมายถึง ผู้นำต้องมีความนุ่มนวล ผ่อนปรน เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ผู้ร่วมงาน อาจรวมถึงการถ่อมตัว (Humble) ตามกาลเทศะอันควร
9. ความฉลาด (I = Intellectual capacity) หมายถึง ผู้นำต้องเป็นผู้มีความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ ทันคนทันต่อเหตุการณ์ เป็นผู้รอบรู้ และมีความคิดริเริ่ม
10. ความมีศิลปะจูงใจคน (P = Persuasiveness) หมายถึง ผู้นำต้องเป็นผู้มีศิลปะในการจูงใจคน ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้หลักจิตวิทยา (Psychology) และต้องมีอำนาจ (Power) ในตัวเองพอสมควร

โดยการบูรณาการหลักทฤษฎีของโรเบิร์ต เฮาส์ (Robert House) และหลักธรรมาภิบาลในองค์กรภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีค่านิยมในการทำงาน คือ “I AM READY”

I = Integrity หมายถึง ทำงานอย่างมีศักดิ์ศรี

A = Active หมายถึง ขยัน ตั้งใจ ทำงานเชิงรุก

M = Moral หมายถึง มีศีลธรรม คุณธรรม

R = Relevant หมายถึง รู้ทันโลก ปรับตัวทันโลก ตรงกับสังคม

E = Efficient หมายถึง มุ่งเน้นประสิทธิภาพ

A = Accountability หมายถึง รับผิดชอบต่อผลงาน ต่อสังคม

D = Democracy หมายถึง มีใจเป็นประชาธิปไตย มีส่วนร่วม โปร่งใส

Y = Yield หมายถึง มีผลงาน มุ่งเน้นผลงาน

ผู้นำที่พึงปรารถนาของสังคม คือ

1. รู้งาน รู้คน รู้สังคม รู้อนาคต
2. มีคุณธรรมและจริยธรรม บริหารงานกึ่งธรรมาภิบาล
3. มีภาวะผู้นำและการตัดสินใจที่เด็ดขาด
4. มีเป้าหมายที่ชัดเจน
5. ซื่อสัตย์
6. สนับสนุนคนที่เก่งและสร้างคนเพื่อทดแทน (สอนงาน)
7. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
8. มีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือและเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงาน
9. ต้องเป็นผู้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ

กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาทักษะการจัดการ

เป็นกระบวนการจัดระบบงานและระบบคน โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผน ดำเนินงาน การทำกิจกรรมต่างๆตามหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถทำงานด้วยความ เรียบร้อย ราบรื่น สำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด รวมถึง การประเมินงานเพื่อปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น โดยเน้นการวางตัวบุคคลให้เหมาะสม กับงานหรือให้คนทำงานตามความสามารถดังกล่าว ที่ว่า Put the right man on the right job โดยแบ่งกิจกรรมการพัฒนาทักษะการจัดการของผู้นำ เป็น 8 กิจกรรม ดังนี้

1. การมอบหมายงาน
 1. บอกรายละเอียดงานที่ทำ
 2. คุณภาพที่ต้องการ
 3. ปริมาณที่ต้องการ
 4. กำหนดเวลาที่งานต้องเสร็จ
 5. สมเหตุสมผล
 6. ย้ำถึงการติดตามงาน

2. ให้คำแนะนำงานที่มอบหมายงาน ควรให้คำชี้แนะในเรื่อง
 1. เครื่องมือและอุปกรณ์
 2. วิธีการ
 3. การเปลี่ยนแปลง
 4. รายละเอียดของการทำงาน
 5. วัตถุประสงค์ที่ต้องใช้
 6. แหล่งที่มาของวัตถุดิบและอุปกรณ์
 7. ผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. ติดตามผลงาน
 1. เปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับสิ่งที่ควรจะเป็น
 2. เปรียบเทียบผลงานที่ได้กับแผนงาน
4. ให้คำชมเชย
 1. ตั้งอยู่บนข้อมูลที่ปรากฏ
 2. คำชมเชยจะมีประสิทธิภาพ ถ้าเหมาะสมกับสถานการณ์
5. แก้ปัญหา
 1. เมื่อมีค่าต่างไปจากสิ่งที่คาดหมาย
 2. การแก้ปัญหาที่เป็นระบบ เช่น หาสาเหตุ รวบรวมข้อมูล

หาวิธีแก้ไขที่เป็นไปได้ ประเมินผลวิธีแก้ไขที่เป็นไปได้ ดำเนินการตามวิธีที่ดีที่สุด
6. ให้คำชี้แนะตักเตือน
 1. พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
 2. การเผชิญหน้า
 3. การสื่อสารสองทาง
 4. พฤติกรรมที่สามารถสังเกตหรือเห็นได้ชัด
7. ให้ความช่วยเหลือ
 1. ให้ความร่วมมือ
 2. แสดงความใส่ใจ
 3. พุดคุยส่วนตัว เช่น แสดงความชัดเจน ให้คำแนะนำ ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ประนีประนอม (ระหว่าง 2 ฝ่าย) มีส่วนร่วม

8. การรายงานผล

1. การส่งผ่านข้อมูลที่สำคัญไปยังส่วนที่เกี่ยวข้องในองค์กร
2. รายงานอย่างซื่อสัตย์และตรงไปตรงมา
3. ตรงเวลา

5. กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการสอน

เป็นความชำนาญในพฤติกรรมกรรมการสอนแต่ละอย่างของผู้สอนที่ใช้ในการปฏิบัติงาน การฝึกทักษะการสอนก็เพื่อให้ผู้ฝึกเกิดความคล่องแคล่ว มั่นใจในการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ และแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองก่อนที่จะได้มีการสอนในชั้นเรียน ทักษะสำคัญๆ ที่ผู้นำทุกคนควรจะต้องฝึกปฏิบัติและคำนึงถึงในการสอน โดยผู้นำมีกิจกรรมการพัฒนาทักษะการสอน 9 ทักษะ ดังนี้

1. ทักษะการนำเข้าสู่บทเรียน
2. การอธิบาย
3. การใช้คำถาม
4. การเสริมกำลังใจ
5. ทักษะการสรุปบทเรียน
6. ทักษะ การเฝ้าความสนใจ
7. ทักษะการใช้กระดานชอล์ก
8. ทักษะการกระตุ้นให้คิด
9. ทักษะการใช้สื่อการสอน

ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว ผู้นำต้องใช้ทักษะการสอนต่าง ๆ เพื่อช่วยสนับสนุนส่งเสริมการถ่ายทอดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ตามเหมาะสม ความพร้อมและความต้องการของผู้เรียน

9. แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group)

9.1 ความหมายการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

อรุณี อ่อนสวัสดิ์. (2551) ได้อธิบายความหมายไว้ว่า การสนทนากลุ่ม (Focus Group) หมายถึง การร่วมพูดคุยกันอย่างสนิสนมระหว่างผู้นำการสนทนาและผู้ร่วมสนทนา หรือระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้รู้ (Key Informants) การสนทนากลุ่มควรมีสมาชิก ในวงสนทนา 7-8 คน เพื่อให้มีการโต้แย้งได้พอเหมาะ ผู้นำการสนทนาต้องกำหนดประเด็นคำถามล่วงหน้า โดยมีคำถามหลักหรือคำถามประเด็นหลักของการศึกษา การเตรียมประเด็นคำถาม คำถามทุกข้อต้องประกอบด้วยตัวแปร นำตัวแปรมาสร้างคำถามที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ชัดเจน คำถามแต่ละข้อต้องตั้งสมมุติฐานย่อยๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผล

รัตนะ บัวสนธ์. (2551) ให้ความหมายว่า การสนทนากลุ่ม (Focus Group) หมายถึง การให้บุคคลกลุ่มหนึ่งที่นักวิจัยคัดเลือกมา สนทนาโต้ตอบ แสดงความรู้สึกนึกคิดซึ่งกันและกันในประเด็นต่างๆที่นักวิจัยกำหนดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การสนทนากลุ่มจัดเป็นการรวบรวมข้อมูล ที่เป็นการผสมเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) และการสัมภาษณ์รายบุคคล(individual interview) กล่าวคือนักวิจัยสามารถที่จะทำการสังเกตพฤติกรรมอากัปกริยาของบุคคลในกลุ่มสนทนาได้ และในขณะเดียวกันนักวิจัยก็อาจจะทำการซักถามบุคคลใดบุคคลหนึ่งในประเด็นใดๆที่สงสัยก็ได้

กล่าวโดยสรุปว่า การสนทนากลุ่ม (Focus group) หมายถึง การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากันในกลุ่มสมาชิกที่มีลักษณะภูมิหลังใกล้เคียงกัน บรรยากาศของการสนทนาแบบเป็นกันเอง โดยมีการซักถามและตอบคำถามเป็นไปแบบธรรมชาติ การสนทนากลุ่ม คือ เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีผู้ดำเนินการสนทนาเป็นผู้สร้างให้เกิดบรรยากาศของความเป็นกันเองในกลุ่ม จุดประเด็นคำถามและคำตอบกระตุ้นให้สมาชิกพูดคุย ซักถามและโต้ตอบกันอย่างกว้างขวาง และเป็นไปอย่างตามปกติ และมีเทคนิคในการสนทนากลุ่มสรุป ดังนี้

9.2 วิธีการสนทนากลุ่ม

1. การสัมภาษณ์กลุ่มแบบเจาะจง มีลักษณะคล้ายการสัมภาษณ์เชิงลึกที่จะต้องมีการซักถามเจาะจงเฉพาะเรื่อง
2. การสนทนากลุ่มตามธรรมชาติ เป็นการสนทนากลุ่มที่เกิดขึ้นได้โดยทั่ว ๆ ไปในการทำงาน เป็นการสนทนาที่ไม่มีโครงสร้าง ทั้งในแง่ประเด็นการสนทนา

9.3 องค์ประกอบการจัดสนทนากลุ่ม

1. บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ดำเนินรายการ ผู้จัดบันทึกการสนทนา และผู้บริการทั่วไป
2. แนวทางในการสนทนากลุ่ม
3. อุปกรณ์สนาม
4. แบบฟอร์มคัดเลือกกลุ่มผู้ร่วมสนทนา
5. ส่งเสริมสร้างบรรยากาศ
6. สถานที่และระยะเวลา

9.4 ลักษณะของการสนทนากลุ่ม

1. คุณลักษณะของผู้ดำเนินการสนทนา ดังนี้
 1. รู้ถึงความต้องการหรือเป้าหมาย
 2. มีบุคลิกดี
 3. มีมนุษยสัมพันธ์ สุภาพ อ่อนโยน มีอารมณ์ขัน

4. สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้
5. สามารถพูด หรือใช้ภาษาท้องถิ่นเพื่อการสื่อสารได้ดี
2. บทบาทหน้าที่ของผู้ดำเนินการสนทนา
 1. สร้างบรรยากาศอย่างเป็นกันเอง
 2. ชี้แจงวัตถุประสงค์ ของการสนทนากลุ่ม
 3. ขอความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็น และยินยอมให้การบันทึกข้อมูล
 4. ควบคุมประเด็นและจังหวะของการสนทนาและเวลา
 5. เป็นผู้นำที่ดีไม่แสดงความคิดเห็นของตนให้ผู้ฟังได้แสดงความคิดเห็น
- อย่างเสรี
6. ยืดหยุ่น เปิดใจ อดทนต่อการรบกวน/ไม่ร่วมมือ
7. ระมัดระวังน้ำเสียงและท่าที
8. สังเกตพฤติกรรมของผู้ร่วมสนทนา
3. บทบาทหน้าที่ของผู้จัดบันทึกการสนทนา
 1. วางแผนผังการนั่งของผู้ร่วมสนทนาทุกคน พร้อมมีหมายเลขและชื่อกำกับไว้เพื่อประโยชน์ในการจัดบันทึกและพฤติกรรม
 2. จัดบันทึกการสนทนาโดยการสังเกตและตั้งใจฟังพร้อมบันทึกตามความจริง (ถ้อยคำ ปฏิกริยา)
 3. ถอดแบบบันทึกเสียงด้วยตนเอง
 4. ไม่ร่วมสนทนาด้วย
4. บทบาทหน้าที่ของผู้ช่วยทั่วไป
 1. จัดเตรียมอุปกรณ์สนามให้พร้อม
 2. จัดสถานที่แสดงความพร้อมในการสนทนากลุ่ม
 3. คอยควบคุมเครื่องบันทึกเสียงและเปลี่ยนแถบบันทึกเสียงขณะที่ทำการสนทนา
 4. อำนวยความสะดวกแก่ผู้ดำเนินการสนทนาและผู้จัดบันทึก
 5. ดูแล บริการเครื่องดื่ม
 6. อำนวยความสะดวกทั่ว ๆ ไป

9.5 แนวทางในการสนทนากลุ่ม

1. เป็นแนวคำถามที่ใช้ในการดำเนินการสนทนากลุ่ม ซึ่งต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
2. จำนวนคำถามควรมีประมาณ 6-10 คำถาม

3. ลักษณะของคำถาม เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด

9.6 การเตรียมตัวจัดประชุม

1. คัดเลือกกลุ่มผู้ร่วมสนทนา
2. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาแก่กลุ่ม
3. นัดหมาย วัน เวลา สถานที่
4. แบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบ ภายในคณะทำงานวิจัย
5. คัดเลือกและจัดเตรียมสถานที่สำหรับการสนทนากลุ่ม

9.7 ขั้นตอนในการสนทนากลุ่ม

1. ผู้ดำเนินรายการแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์
2. สมาชิกกลุ่มแนะนำตัว
3. อธิบายให้เห็นความจำเป็นของกลุ่ม กฎ กติกา มารยาท
4. เริ่มการสนทนาโดยพูดคุยเรื่องทั่วไปเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพและบรรยากาศ
5. ดำเนินการสนทนา
6. สิ้นสุดการสนทนา

9.8 ข้อดีและข้อจำกัดของการสนทนากลุ่ม

ข้อดี

1. ลดความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องในประเด็นที่พูดคุย
2. สมาชิกกลุ่มมีความเท่าเทียมกัน
3. เกิดการแสดงความคิดเห็น ถกเถียงสาระร่วมกัน
4. บรรยากาศของกลุ่มกระตุ้นให้มีการให้ข้อมูลที่กว้างขวาง

ข้อจำกัด

1. ระวังการผูกขาดการสนทนา
2. ไม่กล้าเปิดเผยข้อมูลบางลักษณะ (เรื่องส่วนตัว)

10. การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)

SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์กร หรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต

SWOT เป็นตัวย่อที่มีความหมาย ดังนี้

Strengths - จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ

Weaknesses - จุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบ

Opportunities - โอกาสที่จะดำเนินการได้

Threats - อุปสรรค ข้อจำกัด หรือปัจจัยที่คุกคามการดำเนินงานขององค์กร

10.1 หลักการสำคัญของ SWOT

คือ การวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายใน และสภาพการณ์ภายนอก ดังนั้นการวิเคราะห์ SWOT จึงเรียกได้ว่าเป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ (Situation Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จัก สภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ทั้งภายนอก และภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ภายนอกองค์กร ทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อองค์กรธุรกิจ และจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถ ด้านต่าง ๆ ที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์ และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กรระดับองค์กรที่เหมาะสมต่อไป

10.2 ประโยชน์ของการวิเคราะห์ SWOT

วิเคราะห์ SWOT เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งปัจจัยเหล่านี้แต่ละอย่างจะช่วยให้เข้าใจได้ว่ามีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร จุดแข็งขององค์กรจะเป็นความสามารถภายในที่ถูกใช้ประโยชน์เพื่อการบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่จุดอ่อนขององค์กรจะเป็นคุณลักษณะภายในที่อาจจะทำลายผลการดำเนินงานโอกาสทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ให้โอกาสเพื่อการบรรลุเป้าหมายองค์กร ในทางกลับกันอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ผลจากการวิเคราะห์ SWOT นี้จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์เพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาไปในทางที่เหมาะสม

10.3 ขั้นตอน/วิธีการดำเนินการ SWOT Analysis

การวิเคราะห์ SWOT จะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้างด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคขององค์กร ทำให้มีข้อมูล ในการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่จะถูกสร้างขึ้นมาบนจุดแข็งขององค์กร และแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพแวดล้อม และสามารถกำหนด กลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมหรือลดจุดอ่อนขององค์กรให้มันน้อยที่สุดได้ ภายใต้การวิเคราะห์ SWOT นั้น จะต้องวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กรจะเกี่ยวกับการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กรทุก ๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรแหล่งที่มาเบื้องต้นของข้อมูลเพื่อการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน คือระบบข้อมูลเพื่อการบริหารที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้านโครงสร้าง

ระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงานและทรัพยากรในการบริหาร (คน เงิน วัสดุ การจัดการ) รวมถึงการพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาขององค์กรเพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์ และผลกลยุทธ์ก่อนหน้านี้ด้วย

- จุดแข็งขององค์กร (S-Strengths) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั่นเอง ว่าปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นขององค์กร ที่องค์กรควรนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้ และควรดำรงไว้เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร

- จุดอ่อนขององค์กร (W-Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั้น ๆ เองว่าปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นจุดด้อย ข้อเสียเปรียบขององค์กรที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือจัดให้หมดไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

2. การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกภายใต้การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรนั้น สามารถค้นหาโอกาสและอุปสรรคทางการดำเนินงานขององค์กรที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นโยบาย การเงิน การงบประมาณ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ระดับการศึกษาและอัตราผู้หนังสือของประชาชน การตั้งถิ่นฐานและการอพยพของประชาชน ลักษณะชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา มติคณะรัฐมนตรี และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี หมายถึง กรรมวิธีใหม่ ๆ และพัฒนาการทางด้านเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและให้บริการ

- โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O-Opportunities) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินการขององค์กรในระดับมหภาค และองค์กรสามารถผนวกข้อดีเหล่านี้มาเสริมสร้างให้หน่วยงานเข้มแข็ง ขึ้นได้

- อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T-Threats) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กรปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบในระดับมหภาค ในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรง และทางอ้อม ซึ่งองค์กรจำต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญ แรงกระทบดังกล่าวได้

3. ระบุสถานการณ์จากการประเมินสภาพแวดล้อม เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับ จุดแข็ง -จุดอ่อน โอกาส-อุปสรรค จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกด้วยการประเมินสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกแล้ว ให้นำ จุดแข็ง-จุดอ่อนภายในมา

เปรียบเทียบกับ โอกาส-อุปสรรค จากภายนอกเพื่อดูว่าองค์กรกำลังเผชิญสถานการณ์เช่นใดและภายใต้สถานการณ์เช่นนั้น องค์กรควรจะทำอย่างไร โดยทั่วไปในการวิเคราะห์ SWOT ดังกล่าวนี้องค์กรจะอยู่ในสถานการณ์ 4 รูปแบบ ดังนี้

3.1 สถานการณ์ที่ 1 (จุดแข็ง-โอกาส) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนาที่สุด เนื่องจากองค์กรค่อนข้างจะมีหลายอย่าง ดังนั้น ผู้บริหารขององค์กรควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก (Aggressive –Strategy) เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้และฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดมาหาประโยชน์อย่างเต็มที่

3.2 สถานการณ์ที่ 2 (จุดอ่อน-ภัยอุปสรรค) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับอุปสรรคจากภายนอกและมีปัญหาจุดอ่อนภายในหลายประการ ดังนั้น ทางเลือกที่ดีที่สุดคือกลยุทธ์การตั้งรับหรือป้องกันตัว (Defensive Strategy) เพื่อพยายามลดหรือหลบหลีกภัยอุปสรรค ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์กรเกิดความสูญเสียที่น้อยที่สุด

3.3 สถานการณ์ที่ 3 (จุดอ่อน-โอกาส) สถานการณ์องค์กรมีโอกาเป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดขัดอยู่ตรงที่มีปัญหาอุปสรรคที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่างเช่นกัน ดังนั้นทางออกคือกลยุทธ์การพลิกตัว (Turnaround-oriented Strategy) เพื่อจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนภายในต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดให้

3.4 สถานการณ์ที่ 4 (จุดแข็ง-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่ตัวองค์กรมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งหลายประการ ดังนั้น แทนที่จะรอนจนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ก็สามารถที่จะเลือกกลยุทธ์การแตกตัวหรือขยายขอบข่ายกิจการ (Diversification Strategy) เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีสร้างโอกาสในระยะยาวด้านอื่น ๆ แทน

11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณพงษ์ เมืองเส้น. (2550) ได้ศึกษาการดำเนินงานกิจกรรมการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานกิจกรรมการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า โรงเรียนได้วางแผนการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้ กำหนดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายของโรงเรียน นำนักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน จัดกิจกรรมปลูกพืชสมุนไพร ปลูกพืชผัก ทำการเกษตรแบบผสมผสาน ดำเนินการสอนวิชาเกษตรโดยการฝึกปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้นักเรียน

นำความรู้การเกษตรไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ฝึกให้นักเรียนออมทรัพย์ ใช้กิจกรรมการเกษตร ฝึกความมีวินัย ขยัน อดทน ประหยัด รับผิดชอบ สามัคคี เสียสละและช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

กฤษฎ อุตตะมะเวทิน. (2550) ได้ศึกษาการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดชุมพร วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาวิสาหกิจชุมชน 2 กลุ่ม ซึ่งจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนและได้รับการยอมรับว่าเป็นต้นแบบในการดำเนินงานเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงในทัศนคติ แนวคิดหรือการปฏิบัติ แตกต่างไปจากเมื่อครั้งยังไม่จดทะเบียน ลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงของทั้งสองชุมชนมีความสอดคล้องกัน คือ สร้างความเข้มแข็งด้วยการผลิต โดยเน้นการใช้ทุนทางสังคมที่ชุมชนมีอยู่ เพื่อให้ได้ผลผลิตเพียงพอในครัวเรือน และชุมชนก่อน ผลผลิตที่เกินไปจากความต้องการบริโภคในชุมชน จะนำมารวมกันเพื่อจัดสรรออกไปภายนอกผ่านระบบตลาด

ดวงพร ศรีชัย. (2550) ได้ศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียนเตรียมทหาร วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านวัฒนธรรม และเพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนเตรียมทหารในชั้นปีที่แตกต่างกัน ผลการศึกษา พบว่า มีการนำความรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติอย่างมากในการดำเนินชีวิตประจำวัน เรียงตาม ลำดับดังนี้ ด้านวัฒนธรรม ประเด็นแสดงความภาคภูมิใจในวีรกรรมของบรรพบุรุษของชาติเมื่อมีโอกาส ซึ่งสอดคล้องกับโครงการวีรบุรุษในดวงใจวีรชนคนต้นแบบการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และได้รับการปลูกฝังในการให้ความสำคัญกับสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ด้านสังคม ประเด็นไม่ลักขโมยหรือหยิบของผู้อื่นไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นการนำคุณธรรมของศาสนามาเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตตามสายกลางแสดงความประพฤติดีทำตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ด้านสิ่งแวดล้อม ประเด็นดูแลและรักษาสาธารณสมบัติของโรงเรียน ชุมชนและการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่าแสดงถึงความตระหนักและปฏิบัติได้จริงในการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจ ประเด็นการเลือกใช้สิ่งของโดยคำนึงถึงประโยชน์และความจำเป็นมากกว่าความอยากได้ ไม่ใช่จ่ายหรือใช้สิ่งของเกินฐานะ นอกจากนี้ ระดับการปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชั้นปีต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

ชิตาภรณ์ ทองช่อม. (2551) ได้ศึกษาการปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสทางเลือกที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีแนวทางในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การผลิต และการบริโภคแต่พอประมาณ โดยเน้นทางสายกลางซึ่งเป็นหลักของ

พระพุทธศาสนา เป็นจุดร่วมของทุกแนวคิด แต่มีความแตกต่างกัน คือ เศรษฐกิจพอเพียงและ เศรษฐกิจชุมชนเน้นการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามอัตภาพ หรือตามความสามารถที่มีอยู่ ส่วนพุทธเศรษฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์มนุษยนิยม เน้นการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐาน แนวคิดทั้ง 4 ด้าน มีความครอบคลุมองค์ประกอบของความพอเพียง 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และมีเงื่อนไขของความพอเพียง 2 ประการ คือ ความรู้และคุณธรรม

ดร.ณภาพ เพียรจัด. (2551) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บไซต์ ภาษาไทยด้วยวิธีการเรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อสร้าง ค่านิยมด้านการมีเหตุผลตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ครูส่วนมากได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่อการจัดการเรียนการสอน โดยสอดแทรกอยู่ในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ในห้องเรียน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี และเงื่อนไขความรู้และคุณธรรม ทุกครั้งก่อนที่จะลงมือปฏิบัติจริง

พัชรชาติ ตรีชัย. (2552) ได้วิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของ หมู่บ้านหนองกลางดง ตำบลศิลาลอย อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัย ที่นำไปสู่การพลิกฟื้นความเข้มแข็งของชุมชนบ้านหนองกลางดง และเพื่อศึกษาการวิเคราะห์กลยุทธ์ ต่างๆ หรือเทคนิควิธีของผู้นำชุมชนที่สามารถพลิกฟื้นสังคมอ่อนแอไปสู่สังคมแห่งความเข้มแข็ง ผลจากการศึกษา พบว่า 1. ปัจจัยสำคัญของการพลิกฟื้นจากสังคมที่มีปัญหาวิกฤติในด้านต่าง ๆ สามารถทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้เป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญ คือ 1) ผู้นำ มีภาวะผู้นำโดดเด่นในด้านขีดความสามารถของผู้นำ ในการสร้างกระบวนการประชาธิปไตย ในการบริหารงาน เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา การมี จุดยืนทางความคิด วิธีคิด เห็นคุณค่าและพลังในการพัฒนาชุมชน ตระหนักสร้างจิตสำนึกให้ชุมชน รู้จักพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เป็นผู้นำที่มีความมั่นใจในตนเองสูง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มุ่งมั่น และมีความสามารถในการถ่ายทอดอย่างชัดเจน 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนบ้าน หนองกลางดง การสร้างพลังการทำงานเป็นทีม สร้างคนดีคนเก่ง คนมีความสามารถ สร้างผู้นำใน ชุมชน ประสานผนึกกำลังร่วมคิดร่วมทำ 3) การมีทุนทางสังคมในมิติต่าง ๆ ความสัมพันธ์เกื้อกูล ภายในชุมชนความรักสามัคคีผูกพันกัน สานสัมพันธ์กันในระบบอาวุโส ภูมิปัญญาชาวบ้าน เก่งคิด เก่งทำ เห็นผลได้ในทางปฏิบัติ 4) ทุนทางเศรษฐกิจ สามารถพึ่งตนเองได้ มีการรวมกลุ่มทางอาชีพ นำภูมิปัญญาเพิ่มมูลค่าผลผลิต (แปรรูป) ลดปัญหาการว่างงาน สร้างรายได้ชุมชนปลอดภัยมีความสุข 2. กลยุทธ์ที่ผู้นำชุมชนสามารถพลิกฟื้นไปสู่ความเข้มแข็ง จากการศึกษา พบว่า การมี สภา 59 และการจัดทำแผนชุมชน เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่ทำให้เกิดการหลอมรวมคนในชุมชนและ เป็นการผนึกกำลังประสานประโยชน์เป็นหนึ่งเดียว การมีสภา 59 เป็นพื้นฐานที่มั่นคงในระบบอบ

ประชาธิปไตย การจัดทำแผนชุมชน เป็นการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ กองทุนชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาพลิกฟื้นเศรษฐกิจ สังคม ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพัฒนา พลิกฟื้นให้เป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างแท้จริง แผนชุมชนเป็นแผนที่ชีวิตของสังคมให้ดำเนินไปตามแนวทางที่ได้ร่วมกันคิดแก้ปัญหาเพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนบ้านหนองกลางดง สภา 59 และแผนชุมชนถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านหนองกลางดงเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

ชลิตา เพียรสร้าง. (2554) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเศรษฐกิจชุมชนทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจ และปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของเศรษฐกิจชุมชน อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้มากที่สุด ด้านรายได้ รองลงมา คือ อายุและระดับการศึกษา ส่วนเพศและสถานภาพสมรส น้อยที่สุด ทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างเข้าใจมากที่สุด ได้แก่ ความพอประมาณ พออยู่พอกิน รองลงมา ได้แก่ การที่เราไม่ทะเยอทะยานจนเกินความสามารถของตนเอง และการดำเนินชีวิตตามแนวทางสายกลาง ส่วนการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนใหญ่เป็นการวางแผนการใช้รายจ่าย และการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเองในครัวเรือน ในส่วนการประกอบอาชีพได้ส่งเสริมกลุ่มอาชีพที่มีอยู่เดิม และในแง่ของความสัมพันธ์ในชุมชน มีการรวมกลุ่มต่างๆ เพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และไม่ทอดทิ้งกัน

ดลนภา ท่วมย้ง. (2556) ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการของการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพร่างกลยุทธ์การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก 3) เพื่อทดลองใช้กลยุทธ์การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก และ 4) เพื่อประเมินผลกลยุทธ์การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาสภาพการดำเนินการ พบว่า สถานศึกษามีจุดแข็งคือ มีแหล่งเรียนรู้และบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา และใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทั้งภาครัฐและเอกชน มีจุดอ่อนคือ ขาดการนำผลการประเมินผลการปฏิบัติงานในโครงการหรือกิจกรรม มาปรับปรุงพัฒนางาน 2) การสร้างและตรวจสอบร่างกลยุทธ์มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ 3) การทดลองใช้กลยุทธ์ พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก

ที่มีการปฏิบัติเป็นแบบอย่างมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสถานศึกษาขนาดเล็กปกติตามลักษณะ/สภาพการปฏิบัติ และ 4) การประเมินผลกลยุทธ์ พบว่า มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากและมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

กรณีศึกษา : ผู้นำต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ

มนรัตน์ สารภาพ. (2553) ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยไร้คุณมน อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี กิจกรรมและความสำเร็จเป็นสวนเกษตรแบบผสมผสาน สวนผักปลอดสารพิษและโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ นานาชนิด อาทิ น้ํานมข้าวโพด น้ํ้าฝัก กลัวย/ขนุนอบแห้ง กระจายสารทเคลือบน้ํ้าฝัก อาหารชีวจิต เพื่อสุขภาพ ปัจจัยความสำเร็จ การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ํานมข้าวโพดเป็นรายแรกของประเทศ ไอศกรีมน้ํานมข้าวโพด การผลิตน้ํามันงาสกัดเย็น การพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การประสานงานเครือข่าย คุณสมบัติของผู้นำต้นแบบ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม การถ่ายทอดความรู้ การสอนงาน กล้าตัดสินใจ มีความพยายามและมีความซื่อสัตย์

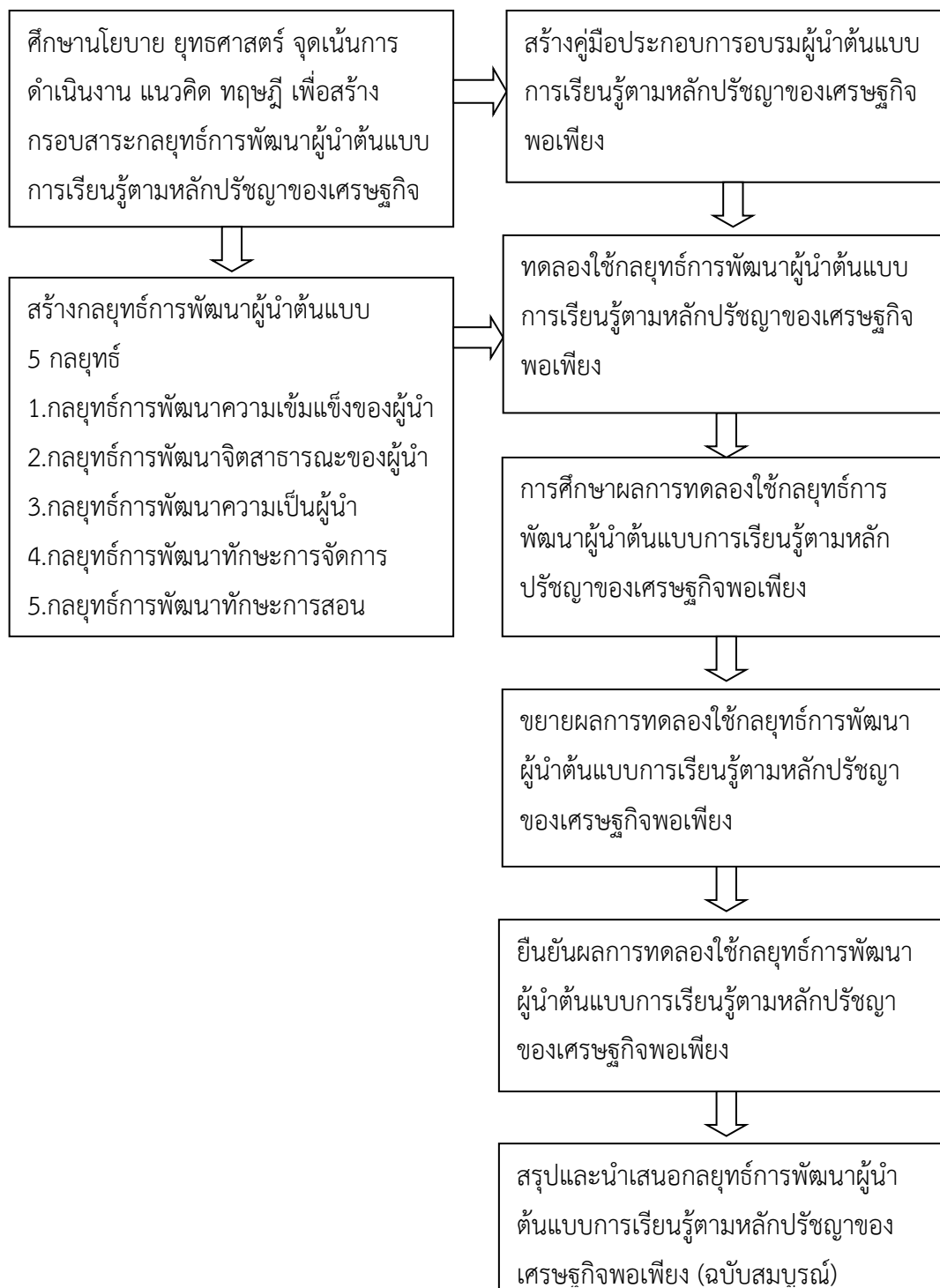
ก้านนแมน ภูผา. (2553) ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์วิถีชุมชนหนองกระโดนมน อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี กิจกรรมและความสำเร็จ ฐานคนเอาถ่านน้ํ้าส้มควันไม้ ฐานจุลินทรีย์ ฐานคนมีฮอร์โมน ฐานหมูหลุม ฐานปลาส้มจัด เป็นต้น ในปัจจุบันชุมชนแห่งนี้ได้แปรสภาพเป็น “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” ปัจจัยความสำเร็จ การยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินชีวิต การจัดทำแผนพัฒนาชุมชน การขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของชุมชน การประสานงานเครือข่าย การทำงาน ในหลักการการสร้างชุมชนเข้มแข็ง การวางแผนการทำงาน ภายใต้หลักการ “ขับเคลื่อนที่ละก้าว กินข้าวที่ละคำ ทำทีละอย่าง” การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของคน คุณสมบัติของผู้นำต้นแบบ การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การเรียนรู้ และการทำเป็นแบบอย่าง การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน กล้าคิด กล้าทำ และนำการเปลี่ยนแปลง

ตลาดร้อยปีสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี. (2553) กิจกรรมและความสำเร็จ เมืองนำร่องโครงการปฏิบัติการชุมชนและเมืองน่าอยู่ ด้านการอนุรักษ์เมืองเก่า ด้วยพลังในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาจากคนในชุมชน ปัจจัยความสำเร็จ การมีส่วนร่วมของชุมชน มีเป้าหมายเดียวกัน การมีที่เลียง ไม่มีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง สร้างอุดมการณ์ร่วมกัน มีเครือข่ายสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง คุณสมบัติของผู้นำต้นแบบ มีความเสียสละ และมีจิตอาสา ทำงานเป็นทีมและแบ่งงานตามความถนัด ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนหรือแอบแฝง มีอุดมการณ์และจุดยืนที่ชัดเจน

กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนากลยุทธ์การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาสภาพการดำเนินการ 2) การสร้างและตรวจสอบร่าง กลยุทธ์ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ 3) การทดลองใช้กลยุทธ์ และ 4) การประเมินผล กลยุทธ์ ปัจจัยที่มีผลต่อการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ประโยชน์ เกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ ได้แก่ กำหนดเป็นนโยบายของสถานศึกษา การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การศึกษาแหล่งเรียนรู้ จัดกิจกรรมโดยการฝึกปฏิบัติจริง การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้ทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ ความสามารถของผู้นำ มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมุ่งมั่น มีประสิทธิภาพในการสร้างแรงบันดาลใจ สร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้จักพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิง จากภายนอก พลังในการพัฒนาชุมชน โดยดำเนินกิจกรรมครอบคลุมองค์ประกอบของความพอเพียง 3 ประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และมีเงื่อนไขของความ พอเพียง 2 ประการ คือ ความรู้และคุณธรรม

12. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ของนักการศึกษาและ นักวิชาการด้านรูปแบบ องค์ประกอบของรูปแบบ การพัฒนารูปแบบ การพัฒนาผู้นำ วิธีการพัฒนา ผู้นำ ศักดิ์ชัย ภูเจริญ. (2553), จอมพงศ์ มงคลวินิช. (2555), ดลนภา ท่วมยัง. (2556) และ จุรรัตน์ เพ็ชรจันทิก. (2557) ดังนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา และเพื่อศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยดำเนินการ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกำหนดกรอบสาระกลยุทธ์

ระยะที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัย แสดงขั้นตอนดำเนินการวิจัย เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ตาราง 5 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระยะที่	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	เครื่องมือและแหล่งข้อมูล	ผลที่ได้
ระยะที่ 1 การศึกษา สภาพ และ ปัญหาการ ดำเนินกิจกรรม การเรียนรู้ตาม หลักปรัชญา	ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนิน กิจกรรมการเรียนรู้ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกำหนดกรอบสาระกล ยุทธ์ เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้	1. แบบวิเคราะห์ เอกสาร รายงานผล การติดตามยุทธศาสตร์ และจุดเน้นการ ดำเนินงาน หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง	กรอบสาระกลยุทธ์การ พัฒนาผู้นำต้นแบบการ เรียนรู้ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอก ระบบและการศึกษา

ระยะที่	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	เครื่องมือและแหล่งข้อมูล	ผลที่ได้
<p>ของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมากำหนดกรอบสาระกฤษฎี</p>	<p>ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ และปัญหาดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) คนต้นแบบ โซนที่ 1 ถิ่นวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ล้ำค่า และโซนที่ 2 ภูมิปัญญาอารยธรรมล้ำเลิศ</p> <p>ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) หัวหน้า กศน. ตำบล</p> <p>ขั้นตอนที่ 4 สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อประมวลกรอบกฤษฎีเบื้องต้น</p>	<p>สถานแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ของสำนักงาน กศน. รายงานการประเมินตนเองสถานแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) และรายงานการประเมินตนเองภายในสถานศึกษา (SAR) ของกศน.อำเภอโนนไทย</p> <p>2. สนทนากลุ่ม (Focus Group) คนต้นแบบ โซนที่ 1 ถิ่นวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ล้ำค่า จำนวน 10 คน และโซนที่ 2 ภูมิปัญญา อารยธรรมล้ำเลิศ จำนวน 10 คน</p> <p>3. การวิเคราะห์ SWOT (SWOT</p>	<p>ตามอัยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา</p>

ระยะที่	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	เครื่องมือและแหล่งข้อมูล	ผลที่ได้
		Analysis) หัวหน้า กศน.ตำบล จำนวน 10 คน	
<p>ระยะที่ 2</p> <p>การสร้าง กลยุทธ์การ พัฒนาผู้นำ ต้นแบบการ เรียนรู้ตาม หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง</p> <p>กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษา นอกระบบ และการศึกษา ตามอัธยาศัย อำเภอโนนไทย จังหวัด นครราชสีมา</p>	<p>ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์ การพัฒนาผู้นำต้นแบบการ เรียนรู้ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์ศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอโนนไทย จังหวัด นครราชสีมา เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างกรอบสาระกล ยุทธ์การพัฒนา (ฉบับร่าง) 2. สร้างแบบประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไป ได้ และประโยชน์ในการ นำไปใช้ได้ ลักษณะของแบบ ประเมินความสอดคล้องเป็น แบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (ศิริชัย ภาณจนวาสี, 2552) 3. นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบเพื่อ พิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อ แล้ววิเคราะห์ค่า IOC (Index of item objective congruence) ตามเกณฑ์ ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่า 	<p>แบบประเมินความ สอดคล้อง ความ เหมาะสมและ ประโยชน์ในการ นำไปใช้ของกลยุทธ์</p>	<p>ได้กลยุทธ์การพัฒนา ผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์ ศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม อัธยาศัยอำเภอโนน ไทย จังหวัด นครราชสีมา</p>

ระยะที่	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	เครื่องมือและแหล่งข้อมูล	ผลที่ได้
	<p>ยอมรับได้</p> <p>4. แก้ไขแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ นำไปให้คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 2 คน และหัวหน้ากศน.ตำบล จำนวน 10 คน จำนวน 12 คน ประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้ได้ เพื่อตรวจสอบยืนยันกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ (ฉบับจริง) ก่อนนำไปใช้จริง</p> <p>5. การเปรียบเทียบผลการประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้ของผู้ทรงคุณวุฒิและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกศน.อำเภอโนนไทย</p> <p>6. การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ กำหนดเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้</p> <p> ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์แนวคิด</p> <p> ขั้นตอนที่ 2 สร้างกรอบสาระกลยุทธ์การพัฒนา</p>		

ระยะที่	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	เครื่องมือและแหล่งข้อมูล	ผลที่ได้
	ขั้นตอนที่ 3 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ		
ระยะที่ 3 การศึกษาผล การทดลองใช้ กลยุทธ์การ พัฒนาผู้นำ ต้นแบบการ เรียนรู้ตาม หลักปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษา นอกระบบและ การศึกษาตาม อัธยาศัยอำเภอ โนนไทย จังหวัด นครราชสีมา	1. กำหนดรูปแบบการพัฒนาผู้นำต้นแบบ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การเตรียมการก่อนการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ 2. ขั้นตอนการพัฒนาผู้นำต้นแบบ 3. ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล 2. แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ 3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4. ยืนยันการใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำแบบโดยการศึกษาชุมชนต้นแบบหมู่บ้านโคกพรม จำนวน 15 คน การถอดบทเรียนรายบุคคลของผู้นำต้นแบบ	1. แบบประเมินความสอดคล้องความเหมาะสมและประโยชน์ในการนำไปใช้ของกลยุทธ์ 2. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 4. การถอดบทเรียน	ได้ผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษา : ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการของแต่ละระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมากำหนดกรอบสาระกลยุทธ์

ผู้วิจัยศึกษานโยบาย ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการศึกษาสภาพ และปัญหาดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการศึกษากรอบสาระกลยุทธ์ เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ และปัญหาดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ และจุดเน้นการดำเนินงาน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการ สทนากลุ่ม (Focus Group) คนต้นแบบ โซนที่ 1 ถิ่นวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ล้ำค่า และโซนที่ 2 ภูมิปัญญา อารยธรรมล้ำเลิศ และการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) ตามแนวคิดของชวลิต ชูกำแหง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (เอกสารประกอบการอบรม, 2558) อรุณี อ่อนสวัสดิ์. (2551: 146) รัตนะ บัวสนธ์. (2551 : 112-113) และรัตนะ บัวสนธ์. (2552 : 123) ณ ห้องประชุมชนพัฒนาเสนาฯ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ระหว่างวันที่ 7-8 มกราคม 2556 เวลา 09.00 – 12.00 นาฬิกา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำหน้าที่ผู้ดำเนินการสนทนาด้วยตนเอง และได้มอบหมายให้ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน จำนวน 2 คน ให้ทำหน้าที่ช่วยจดบันทึกและสรุปเนื้อหาการสนทนา และได้มอบหมายครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 1 คน ให้ทำหน้าที่บันทึกภาพ/เสียง เริ่มต้นจากการลงทะเลียนและรับเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม การเปิดการสนทนาเริ่มด้วยการอธิบาย/ชี้แจงวัตถุประสงค์ ประเด็นการสนทนา การร่วมแสดงความคิดเห็น การจดบันทึก บันทึกภาพ/เสียง การสรุปบทวนประเด็น/ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) หัวหน้า กศน. ตำบล เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2556 เวลา 09.00 – 16.00 นาฬิกา ณ ห้องประชุมชนพัฒนาเสนาฯ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนที่ 4 สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อประมวลกรอบกลยุทธ์เบื้องต้น

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกลยุทธ์สำนักงาน กศน. และกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ เพื่อประมวลกรอบสาระกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำเบื้องต้น ทฤษฎีของพีตเลอร์ หรือทฤษฎีของเฮอร์เชย์กับเบลนชาร์ด กล่าวว่า การพัฒนาตนเองสามารถเรียนรู้จากการทำงาน การเรียนรู้จากคนอื่น การเรียนรู้จากความผิดพลาด การเรียนรู้จากการฝึกอบรม และพระธรรมปิฎก ได้กล่าวว่า การพัฒนาคนตามหลักพุทธศาสตร์ ต้องรู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี รู้จักจัดระเบียบชีวิต และอยู่ร่วมกันในสังคม ถึงพร้อมด้วยแรงจูงใจให้

สร้างสรรค์ ความมุ่งมั่นพัฒนาตนให้เต็มศักยภาพ ปรับทัศนคติและค่านิยมให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต การมีสติ กระจ่างหรือร้อน ตื่นตัวตลอดเวลา และการรู้จักแก้ปัญหา ฟังตนเอง และจัดการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้นำมาสิ่งที่คล้ายคลึงกันมาบูรณาการเพื่อประมวลกรอบกลยุทธ์เบื้องต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ประเด็นการสนทนา
2. การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)
3. เครื่องบันทึกเสียง
4. กล้องบันทึกภาพ

วิธีการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดประเด็นการสนทนา กลุ่ม (Focus Group) และดำเนินการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การสังเคราะห์นโยบาย ยุทธศาสตร์ และจุดเน้นการดำเนินงาน แนวคิดทฤษฎี เอกสาร หลักฐานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ด้วยตนเอง
2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มการสนทนาคนต้นแบบ ตำบลละ 2 คน โซนที่ 1 ถิ่นวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ล้ำค่า จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ตำบลบ้านวัง ตำบลสำโรง ตำบลกำปัง ตำบลบัลลังก์ ตำบลค้ำพลู และโซนที่ 2 ภูมิปัญญา อารยธรรมล้ำเลิศ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ตำบลโนนไทย ตำบลด่านจาก ตำบลมะค่า ตำบลถนนโพธิ์ และตำบลโคกสวาย ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ด้วยตนเอง
3. การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) ได้แก่ หัวหน้า กศน.ตำบล จำนวน 10 คน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ระยะที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการสร้างกลยุทธ์ ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กับการบริหารกลยุทธ์ กลยุทธ์ของสำนักงาน กศน. การใช้กลยุทธ์ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ยุทธศาสตร์ การสร้างกลยุทธ์ (Strategy Formulation) หลักการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำของสมชาย ภาคภาสน์วิวัฒน์, (2551) และยศพร จิรพรเจริญ, (2557) ซึ่งกล่าวว่า แนวทางในการสร้างกลยุทธ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ทางกลยุทธ์ 2) การกำหนดทิศทาง 3) การวางกลยุทธ์ และ 4) การสื่อสารและการถ่ายทอดกลยุทธ์ โดยใช้เทคนิค AWOT Analysis เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพภายในองค์กรเพื่อการสร้างกลยุทธ์และมันทริการ วิฑูรชาติ, (2551) ได้เสนอแนวทางการวางแผนกลยุทธ์ ได้แก่ 1) การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพขององค์กร และ 2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม สำหรับการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 1) การเน้นและให้ความสำคัญด้านโครงสร้าง (Structure) หรือโครงสร้างองค์กร และ 2) ด้านกระบวนการ (Process) หรือกระบวนการปฏิบัติงาน และได้ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ รูปแบบ องค์กรประกอบการพัฒนาผู้นำ วิธีการพัฒนาผู้นำ ของศักดิ์ชัย ภูเจริญ. (2553), จอมพงศ์ มงคลวินิช. (2555), จุรรัตน์ เพ็ชรจันทิก. (2557) เพื่อวิเคราะห์และเรียบเรียงเนื้อหาในการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา และตรวจสอบคุณภาพกลยุทธ์ เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สร้างกรอบสาระกลยุทธ์การพัฒนา ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ ประกอบด้วย 10 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ ประกอบด้วย 9 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาความเป็นผู้นำ ประกอบด้วย 9 ตัวชี้วัด กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาทักษะการจัดการ ประกอบด้วย 9 ตัวชี้วัด และกลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาทักษะการสอน ประกอบด้วย 8 ตัวชี้วัด (ฉบับร่าง) ดังนี้

1. สร้างแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้ได้ ลักษณะของแบบประเมินความสอดคล้องเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (ศิริชัย กาณจนวาสี, 2552) ตามเกณฑ์ ดังนี้

- 5 หมายถึง เนื้อหาสาระข้อนี้มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับกลยุทธ์
การพัฒนาผู้นำต้นแบบ
- 4 หมายถึง เนื้อหาสาระข้อนี้มีความสอดคล้องมากกับกลยุทธ์
การพัฒนาผู้นำต้นแบบ
- 3 หมายถึง เนื้อหาสาระข้อนี้มีความสอดคล้องกับกลยุทธ์การพัฒนา
ผู้นำต้นแบบ
- 2 หมายถึง เนื้อหาสาระข้อนี้ไม่มีสอดคล้องกับกลยุทธ์การพัฒนา
ผู้นำต้นแบบ
- 1 หมายถึง เนื้อหาสาระข้อนี้มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับกลยุทธ์
การพัฒนาผู้นำต้นแบบ

ทั้งนี้โดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยของคะแนน 4.00 ขึ้นไป

2. นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้แก่ รองศาสตราจารย์

ดร.ชวลิต ชูกำแหง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี
วงศ์สะพาน อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ดร.มานิตย์ อาชานอก
อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม นางนลินี ศรีสารคาม จันท์ตรี ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดหนองคาย และนายประสิทธิ์ แสงพินิจ ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครราชสีมา ตรวจสอบค่า
ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity : IOC) ให้ความเห็นชอบในแต่ละข้อคำถามด้วย
ตัวเลือก 3 ตัว (สุรพงษ์ คงสัตย์ และ ธีรชาติ ธรรมวงศ์, 2551) ดังนี้

ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

กำหนดเกณฑ์ ดังนี้

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้

ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ายอมรับได้ ผลการวิเคราะห์ในภาพรวม ให้เห็นว่ากลยุทธ์
มีความสอดคล้องกันในทุกประเด็น โดยมีค่าสูงสุด 1.00 และค่าต่ำสุด 0.60 แสดงว่า กลยุทธ์ทุกข้อ
สามารถนำไปใช้พัฒนาผู้นำต้นแบบได้

5 หมายถึง เนื้อหาสาระมีสอดคล้อง ความเหมาะสมและประโยชน์ ในการนำไปใช้ระดับมากที่สุด

4 หมายถึง เนื้อหาสาระมีสอดคล้อง ความเหมาะสมและประโยชน์ ในการนำไปใช้ระดับมาก

3 หมายถึง เนื้อหาสาระมีสอดคล้อง ความเหมาะสมและประโยชน์ ในการนำไปใช้ระดับปานกลาง

2 หมายถึง เนื้อหาสาระมีสอดคล้อง ความเหมาะสมและประโยชน์ ในการนำไปใช้ระดับน้อย

1 หมายถึง เนื้อหาสาระมีสอดคล้อง ความเหมาะสมและประโยชน์ ในการนำไปใช้ระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์แปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.50-5.00 หมายถึง เนื้อหาสาระมีสอดคล้อง ความเหมาะสม และประโยชน์ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด

3.50-4.49 หมายถึง เนื้อหาสาระมีสอดคล้อง ความเหมาะสม และประโยชน์ ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับมาก

2.50-3.49 หมายถึง เนื้อหาสาระมีสอดคล้อง ความเหมาะสม และประโยชน์ ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับปานกลาง

1.50-2.49 หมายถึง เนื้อหาสาระมีสอดคล้อง ความเหมาะสม และประโยชน์ ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับน้อย

1.00-1.49 หมายถึง เนื้อหาสาระมีสอดคล้อง ความเหมาะสม และประโยชน์ ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. แก่ไขแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ นำไปให้ คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 2 คน และหัวหน้ากศน.ตำบล จำนวน 10 คน จำนวน 12 คน ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้ได้ เพื่อตรวจสอบยืนยัน กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ (ฉบับจริง) ก่อนนำไปใช้จริง

4. การเปรียบเทียบผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้ของผู้ทรงคุณวุฒิและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกศน.อำเภอโนนไทย

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างกลยุทธ์หรือ การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) ซึ่งเป็นกระบวนการออกแบบและเลือกกลยุทธ์ ซึ่งนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งมีแนวทางในการสร้างกลยุทธ์ เป็น 4 ขั้นตอนสำคัญ

(สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2551 และยศพร จิรพรเจริญ, 2557 : 30-31) ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ทางกลยุทธ์ 2) การกำหนดทิศทาง 3) การวางกลยุทธ์ และ 4) การสื่อสารและการถ่ายทอดกลยุทธ์ และกำหนดรูปแบบการพัฒนาผู้นำต้นแบบ ดังนี้

1. การเตรียมการก่อนการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาผู้นำต้นแบบ

1.1 ประชุมชี้แจงครูกศน.และบุคลากรทางการศึกษาของอำเภอโนนไทย เพื่อทำความเข้าใจ ตั้งทีมงานดำเนินโครงการ ผู้รับผิดชอบโครงการ กำหนดบทบาทหน้าที่และออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน และจัดทำแผนการดำเนินงาน

1.2 เขียนโครงการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาผู้นำต้นแบบ

1.3 จัดทำคู่มือประกอบการอบรมผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเอกสารประกอบการอบรม วัสดุ อุปกรณ์ ประสานงานกับวิทยากร ภูมิปัญญา แหล่งการเรียนรู้ สถานที่ฝึกปฏิบัติการ ฯที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2. ขั้นตอนการพัฒนาผู้นำต้นแบบ

ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการพัฒนาผู้นำต้นแบบ ดังนี้

2.1 กำหนดวิธีการหรือรูปแบบการพัฒนา

2.2 กำหนดคุณสมบัติและคัดเลือกผู้เข้ารับการพัฒนา

2.3 กำหนดวิธีการพัฒนา

2.4 ดำเนินการการพัฒนาผู้นำ

1. การเข้ารับการปฐมนิเทศ เพื่อรับการชี้แจงและทำความเข้าใจ กระบวนการพัฒนา รับเอกสารประกอบการอบรมผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บันทึกการเรียนรู้ แนะนำวิทยากร ภูมิปัญญา แหล่งการเรียนรู้ สถานที่ฝึกปฏิบัติการ

2. การเข้าร่วมโครงการอบรมพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และร่วมกิจกรรมการศึกษาดูงานแหล่งการเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติการ ร่วมกับวิทยากรและภูมิปัญญา

3. การสรุปผลโครงการอบรมพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการสะท้อนผลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4. ร่วมกิจกรรมเพื่อขยายผลการพัฒนา สู่ครอบครัวต้นแบบ และชุมชนต้นแบบ

3. ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผลผู้นำต้นแบบ ผู้วิจัยใช้แบบประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้ได้
วิธีการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้ได้ ลักษณะของแบบประเมินความสอดคล้องเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (ศิริชัย กาณจนาวาสี, 2552) และตรวจสอบข้อคำถามแต่ละข้อ จำนวน 5 คน แล้ววิเคราะห์ค่า IOC (Index of item objective congruence) ตามเกณฑ์ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ายอมรับได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยประสานผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และการแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้ได้ และตรวจสอบข้อคำถามแต่ละข้อ ส่งกลับทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

การนำกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ ผู้วิจัยต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรม มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะที่ดีในด้านการเป็นผู้นำยุคใหม่เสริมสร้างให้มีทักษะในการบริหารงานในฐานะผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพ และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน โดยนำผลการวิเคราะห์การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบของคนต้นแบบ จำนวน 30 คน มาปรับปรุง และนำกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ด้านการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน โดยขยายผลไปสู่กลุ่มเป้าหมาย 10 ตำบลๆละ 8 คน รวมจำนวน 80 คน ใช้ตารางเครือจักรภพ ได้ครอบครัต้นแบบที่ทดลองใช้กลยุทธ์ จำนวน 63 คน และได้สร้างประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ โดยดำเนินการใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นเตรียมการ

ขั้นการเตรียมการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ การประชุมชี้แจงครูคน.และบุคลากร

ทางการศึกษาของอำเภอโนนไทย เพื่อสร้างความเข้าใจการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาผู้นำต้นแบบ ตั้งทีมงานเพื่อดำเนินโครงการ ผู้รับผิดชอบ กำหนดบทบาทหน้าที่ และออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน และจัดทำแผนการดำเนินโครงการ ดังนี้

1. เขียนโครงการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
2. จัดทำเอกสารประกอบการอบรมผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. จัดทำคู่มือประกอบการอบรมผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เอกสารประกอบการอบรม วัสดุ อุปกรณ์ ประสานงานกับวิทยากร ภูมิปัญญา แหล่งการเรียนรู้ สถานที่ฝึกปฏิบัติการ ฯที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ขั้นตอนการการพัฒนาผู้นำ

ขั้นการทดลองใช้หลักสูตรการพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดวิธีการหรือรูปแบบการพัฒนา
2. กำหนดคุณสมบัติและคัดเลือกผู้เข้ารับการพัฒนา
3. กำหนดวิธีการพัฒนา
4. ดำเนินการการพัฒนาผู้นำ
 1. การเข้ารับการปฐมนิเทศ เพื่อรับการชี้แจงและทำความเข้าใจกระบวนการพัฒนา รับเอกสารประกอบการอบรมผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บันทึกการเรียนรู้ แนะนำวิทยากร ภูมิปัญญา แหล่งการเรียนรู้ สถานที่ฝึกปฏิบัติการ
 2. การเข้าร่วมโครงการอบรมพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และร่วมกิจกรรมการศึกษาดูงานแหล่งการเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติการร่วมกับวิทยากรและภูมิปัญญา
 3. การสรุปผลโครงการอบรมพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการสะท้อนผลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
 4. ร่วมกิจกรรมเพื่อขยายผลการพัฒนาสู่ครอบครัวต้นแบบ และชุมชนต้นแบบ

ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผล ใช้แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

การตรวจสอบยืนยันกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำ

ผู้วิจัยได้นำกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำ ด้านการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปขยายผลสู่ชุมชน/ศูนย์ฝึกอาชีพ จำนวน 1 แห่ง สู่กลุ่มเป้าหมาย 10 ตำบล จำนวน 170 คน ใช้ตารางเครือข่ายเชื่อมโยง ได้ครอบคลุมต้นแบบ จำนวน 118 คน โดยผู้วิจัยได้สร้างประเมินความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อการขยายผลกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ

ถอดบทเรียนครอบครัวต้นแบบ

ผู้วิจัยยืนยันการใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำแบบที่ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยการสัมภาษณ์รายบุคคล โดยการศึกษาชุมชนต้นแบบหมู่บ้านโคกพรม กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 15 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และครูกศน.ตำบล ครูศรช.และครูประจำกลุ่ม ที่ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบหมู่บ้านโคกพรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อการขยายผลกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ
2. การสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของครอบครัวต้นแบบและชุมชนต้นแบบที่ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน
3. การสัมภาษณ์เพื่อถอดบทเรียนครอบครัวต้นแบบที่ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน รายบุคคล
4. การศึกษาชุมชนต้นแบบหมู่บ้านโคกพรม

วิธีการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างแบบสอบถาม (questionnaire) ในการวิจัยเป็น แบบสอบถามมาตรฐาน ส่วนค่า 5 ระดับ ของลิคเคิร์ท (Johnson Christensen, 2004 : 175) ดังนี้

“5”	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด
“4”	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจระดับมาก
“3”	หมายถึง	ระดับความพึงพอใจระดับปานกลาง

“2” หมายถึง ระดับความพึงพอใจระดับน้อย

“1” หมายถึง ระดับความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

วัดค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน
ให้ความเห็นชอบ ในแต่ละข้อคำถามด้วยตัวเลือก 3 ตัว ดังนี้

ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

แล้วนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC ตามสูตรเกณฑ์

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรง ใช้ได้

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ต้องปรับปรุง ยังใช้ไม่ได้

ซึ่งให้ความเห็นว่ามีค่าสอดคล้องกันในทุกประเด็น มีค่าสูงสุด 1.00 และค่าต่ำสุด 0.60 แสดงว่า
ข้อคำถามการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน สามารถนำไปใช้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยมอบหมายให้ครูคน.อำเภอโนนไทยซึ่งปฏิบัติงานในทุกพื้นที่ดำเนินการ
เก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และรวบรวมส่งกลับให้ผู้วิจัยตามกำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบเพื่อการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกำหนดกรอบสาระกลยุทธ์

ระยะที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกำหนดกรอบสาระกลยุทธ์

ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกำหนดกรอบสาระกลยุทธ์ เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ และปัญหาดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลจากการวิเคราะห์สภาพ และปัญหาดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสำนักงาน กศน. พบว่า ในปีงบประมาณ 2550 เน้นการดำเนินงานเพื่อพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีคุณธรรม ความรู้ และมีทักษะการดำรงชีวิตบนพื้นฐาน

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในปีงบประมาณ 2551 ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนากลุ่มเป้าหมาย ให้มีคุณธรรมนำความรู้ มีทักษะการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ ให้ชุมชนใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต ต่อมาในปีงบประมาณ 2552 ส่งเสริม ผู้เรียน/ผู้รับบริการให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน/คุณภาพการศึกษา เรื่องความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน มีทักษะการทำงาน การพัฒนาคุณภาพชีวิต มีคุณธรรมนำความรู้ และมีทักษะการดำเนิน ชีวิตบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ต่อมาแผนปฏิบัติการ 4 ปี (พ.ศ. 2551-2554) สำนักงาน กศน. ให้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในหลักสูตรการศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และในปีงบประมาณ 2554-2556 กำหนดให้ สถานศึกษา กศน. เข้ารับการประเมินสถานศึกษา กศน.พอเพียง จากผลการประเมินมีข้อเสนอแนะ ต่อสำนักงานกศน.ให้เร่งดำเนินการสร้างความตระหนักแก่ผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขับเคลื่อน สถานศึกษา กศน.พอเพียง ดังนี้ ด้านสำนักงาน กศน. ควรจัดประชุมชี้แจงผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆในพื้นที่ให้การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ อย่างจริงจัง ด้านสำนักงาน กศน.จังหวัด ควรจัดให้มีการนิเทศ กำกับ ติดตามกิจกรรมงาน กศน. ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านสถานศึกษาทุกแห่ง ควรจัดประชุมชี้แจง ครู พนักงาน ราชการและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนให้มีความรู้ ความเข้าใจ วิธีการ แนวทางการจัด กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเร่งพัฒนาการ จัดระบบฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศ ทางคอมพิวเตอร์/ อินเทอร์เน็ต/ เว็บไซต์ ที่สามารถนำเสนอ ข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นการจัดระบบบริหารจัดการสถานศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถอ้างอิงได้ และให้บูรณาการกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงเข้าในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ การประเมินตัวบ่งชี้และเกณฑ์พิจารณา และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ให้ยึดหลัก 3 ประการ คือ หลักเหตุผล พอประมาณ ภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข ด้านความรู้และคุณธรรม ให้สู่การปฏิบัติได้อย่างจริงจัง จากรายงานการประเมิน คุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบ 2 (พ.ศ. 2549-2553) เสนอแนะให้ สถานศึกษาจัดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง จากความรู้หรือประสบการณ์เดิมและเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ ควรนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล และนำผลไปวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และนำไปวางแผน ปรับปรุง พัฒนา อย่างเป็นระบบวงจร PDCA อย่างต่อเนื่อง และรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้น พื้นฐาน รอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) เสนอแนะให้สถานศึกษาดำเนินงานบริหารตามระบบบริหาร คุณภาพ PDCA ครบวงจรอย่างมีประสิทธิภาพ ควรใช้ระบบ ICT มาใช้จัดระบบสารสนเทศให้เกิด ความคล่องตัว เป็นปัจจุบัน ทันต่อการใช้งาน ควรกำหนดทิศทางการพัฒนาและส่งเสริมพัฒนา

โครงการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อขยายศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงที่มีคุณภาพทุกตำบล ให้ชุมชนขับเคลื่อนโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยผู้นำชุมชนดำเนินการแก้ปัญหาจนสำเร็จเป็นแบบอย่างของชุมชนเพื่อสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างยั่งยืน และสถานศึกษาควรพัฒนาผู้เรียนให้คิดเป็นทำเป็น เสริมสร้างผู้เรียนให้มีความตระหนักการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการ สทนากลุ่ม (Focus Group) คนต้นแบบ โชนที่ 1 ถิ่นวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ล้ำค่า และโชนที่ 2 ภูมิปัญญา อารยธรรมล้ำเลิศ

ผลวิเคราะห์การสนทนากลุ่ม (Focus Group) คนต้นแบบ ด้านสภาพและปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า นโยบายสำนักงาน กศน. ที่ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติเพื่อการพึ่งตนเองได้ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมอพื้นบ้าน ผู้นำเกษตรกร ประชาชนชาวบ้านต้นแบบในชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ มีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ มีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้สามารถพึ่งตนเองได้ ในชุมชนมีการรวมกลุ่มที่หลากหลาย เช่นกลุ่มทำนา กลุ่มปลูกหญ้าแฝก กลุ่มทำปุ๋ยหมัก กลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่การรวมกลุ่มประกอบอาชีพทางการเกษตรของพื้นที่อำเภอโนนไทย ก็ต้องอาศัยน้ำฝน แหล่งน้ำไม่เพียงพอ สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดความภัยแล้ง ฝนทิ้งช่วงเป็นระยะเวลานาน มีน้ำท่วม เกิดปัญหาโรคระบาด เกิดปัญหาดินเสื่อมโทรมเพราะใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เหมาะสม ตัวเกษตรกรขาดหลักประกันความมั่นคงในอาชีพ รายได้ไม่แน่นอน ขาดที่ดิน ทุน แรงงาน ขาดการวางแผนการผลิต ปุ๋ย สารเคมี น้ำมันเชื้อเพลิง มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และเทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ เพราะมีฐานะยากจน มีหนี้สินนอกระบบ และการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรไม่ทั่วถึง แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรส่วนหนึ่งของอำเภอโนนไทยก็ได้พยายามหาแนวทางเพื่อการลดต้นทุนการผลิต โดยเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง เรื่องการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพและสมุนไพรไล่แมลง ใช้เอง โดยได้รับคำแนะนำจากภูมิปัญญาชาวบ้าน หมอพื้นบ้าน เกษตรหมู่บ้าน และจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่การทำงานของหน่วยงานภาครัฐในอำเภอโนนไทย คงทำงานแบบต่างคนต่างทำ ขาดการวางแผนการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชนและประชาชน ขาดการประสานและประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ทำให้ประชาชนบางคนขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการจากหน่วยงานภาครัฐ สำหรับหน่วยงานรัฐ ได้แก่ ศูนย์การศึกษาครอบครัวและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดกิจกรรมและส่งเสริมสนับสนุน เรื่องการรวมกลุ่มอาชีพ ตามนโยบายการจัดการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำ จัดทำหลักสูตรระยะสั้นที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ร่วมกับภูมิปัญญาชาวบ้าน วางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้หลักสูตรระยะสั้น

หลักสูตรกลุ่มสนใจ ร่วมกับผู้เรียนและภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งผู้เรียนมีกิจกรรมการลดรายจ่าย การพัฒนาอาชีพเพื่อการเพิ่มรายได้ ด้วยการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และเรียนรู้การบริหารจัดการ กลุ่มเพื่อให้กลุ่มเกิดความยั่งยืน สำหรับสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดนครราชสีมา สนับสนุนเรื่อง การขุดบ่อน้ำเพื่อการเกษตร เมล็ดปอเทือง พด. พันธุ์หญ้าแฝก และโดโลไมท์เพื่อปรับปรุงดิน สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ สนับสนุนสมุดบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือน และศูนย์วิจัยพันธุ์ข้าว นครราชสีมา ส่งเสริมการตลาดและการวิจัย เรื่องการปลูกข้าวบนพื้นที่ดินเค็ม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) หัวหน้า กศน.

ตำบล

ผลการวิเคราะห์ จุดแข็ง (Strength=S) จำแนกปัจจัยภายในหน่วยงาน

ด้านนโยบาย สถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนแนวทางการจัดการกระบวนการเรียนรู้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทุกรูปแบบ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน มอบให้ครูบูรณาการหน่วยการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เข้าในหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจัดทำแผนการเรียนรู้ “ลูกของพ่อ ต้องพอเพียง” จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ทุกระดับ ด้านการศึกษาต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน และ การศึกษาตามอัธยาศัย อย่างต่อเนื่อง มีการกำกับ นิเทศผลการดำเนินงานในลักษณะเพื่อนร่วมเรียนรู้ ให้คำแนะนำ กำลังใจผู้เรียน เรื่องการลงมือปฏิบัติจริง เรื่องการลดต้นทุนการประกอบอาชีพ การจดบันทึกบัญชีต้นทุนการประกอบอาชีพ การนำกระบวนการคิดเป็นมาคิดวิเคราะห์ก่อนตัดสินใจ การประกอบอาชีพ และติดตามผลการพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครู กศน. ได้รับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ด้านหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน จัดการศึกษาต่อเนื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน และการศึกษาตามอัธยาศัย ด้วยการเข้าร่วมประชุม สัมมนา การฝึกอบรม การทัศนศึกษาดูงาน อันเกี่ยวเนื่องมาจากโครงการพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และแหล่งเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จ ครบทุกคน ซึ่งครูได้นำความรู้และความสามารถมาใช้ในการ จัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักศึกษา/ผู้เรียน/ผู้รับบริการได้

ด้านนักศึกษา/ผู้เรียน/ผู้รับบริการ ได้รับการเรียนรู้เรื่องกระบวนการคิดเป็น การทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน และเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องการพออยู่ พอกิน พอใช้ การลดรายจ่ายในครัวเรือน การ ปลูกผักปลอดสารพิษไว้กินเอง ได้เรียนรู้วิธีการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ การปลูกปอเทือง การปลูก

หญ้าแฝกเพื่อปรับปรุงดิน การทำสารสมุนไพรไล่แมลง และการทำเตาเผาถ่านเพื่อทำน้ำส้มควันไม้ไล่แมลง เพื่อนำความรู้ไปใช้ครอบครัวเพื่อลดรายจ่าย ลดปริมาณการใช้สารเคมี และถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อนบ้าน

ด้านการจัดการเรียนรู้ มีหลักสูตรที่หลากหลายที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ได้ตามความสนใจ มีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ซึ่งมีกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่น การไปเรียนรู้กับภูมิปัญญาชาวบ้าน การเข้าฐานการเรียนรู้ในแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ที่ประสบผลสำเร็จ การเข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น การทัศนศึกษาดูงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ด้านสื่อ มีบุคคลเป็นหนังสือที่มีชีวิต ที่มีความสำคัญมากที่สุดเพื่อถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้กับนักศึกษา/ผู้เรียน/ผู้รับบริการ เพราะสามารถสอบถามข้อสงสัยและโต้ตอบข้อสงสัยได้ ได้แก่ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน หมอพื้นบ้าน เกษตรหมู่บ้าน เกษตรตำบล ครูคน. แหล่งเรียนรู้/ศูนย์การเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบล และเอกสาร/หนังสือ/สื่ออิเล็กทรอนิกส์/บันทึกกิจกรรมการเรียนรู้

ด้านภาคีเครือข่าย หน่วยงานภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนภายในและนอกชุมชนบางส่วน เห็นความสำคัญและมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อชุมชน

ผลการวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness = W) จำแนกปัจจัยภายในหน่วยงาน

ด้านนโยบาย สำนักงาน กศน.กำหนดนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน จุดมุ่งหมายและผลสำเร็จการจัดกิจกรรมค่อนข้างทำได้ยากมาก การจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับจำนวนกลุ่มเป้าหมาย ค่าเช่า ส่งเสียทำให้สถานศึกษาไม่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อการบริการผู้เรียน/ผู้รับบริการได้ทั่วถึงทุกพื้นที่ และไม่สามารถจัดกิจกรรมให้เกิดความยั่งยืนได้

ด้านสถานศึกษา สำนักงาน กศน.กำหนดแนวทางการดำเนินงานให้ครูคน.สำรวจและคัดกรองผู้เรียน/ผู้รับบริการ ที่มีความต้องการและความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม ตามเกณฑ์กลุ่มละ 15-20 คน ทำได้ค่อนข้างยาก เพราะชาวบ้านต้องประกอบอาชีพหรือติดภารกิจ ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมครบทุกขั้นตอน ทำให้ครูต้องมีการปรับแผน การจัดกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง กิจกรรมไม่บรรลุเป้าหมาย และครู กศน. มีภารกิจงานประจำตามบทบาทหน้าที่ และงานเร่งด่วนแทรกซ้อนค่อนข้างมาก ทำให้ไม่สามารถติดตามจัดกิจกรรมตามแผนที่กำหนด

ด้านผู้เรียน/ผู้รับบริการ ตามเกณฑ์ กลุ่มละ 15-20 คน ส่วนหนึ่งไม่ว่าง ติดธุระมาเรียนรู้หรือไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ทุกครั้ง ทำให้การเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ไม่ต่อเนื่อง บางคนเรียนรู้แล้วทำไม่ได้ ทำแล้วแต่ไม่ได้ผล เกิดความล้มเหลว เลิกเข้าร่วมกิจกรรม ผู้เรียน/ผู้รับบริการบางคนไม่นำความรู้ไปทำ ขาดต้นทุนการประกอบอาชีพ ประกอบกับประสบภัยธรรมชาติ ฝนทิ้งช่วง ไม่มีน้ำในการเพาะปลูกพืช น้ำเค็ม ดินเค็ม ดินไม่เหมาะกับการปลูกพืช และมีปัญหาหนี้สินจากภาคเกษตรกรรม

ด้านการจัดการเรียนรู้ มีการปรับแผนการเรียนรู้ หรือเลื่อนเวลาจัดการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียน/ผู้รับบริการ ไม่ว่าง หรือติดกิจกรรมของชุมชน มีผลต่อการจัดการเรียนรู้ของวิทยากร วัสดุ/อุปกรณ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ มีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้เข้ารับการศึกษา ทำให้บางคนขาดทักษะการฝึกปฏิบัติจริง

ด้านภาคีเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้นำชุมชน บางแห่ง บางท่านไม่เห็นความสำคัญ หรือไม่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมของชุมชน การทำกิจกรรมขาดการประสานงาน ขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน กิจกรรมบางเรื่องเกิดความซ้ำซ้อนเชิงงบประมาณและกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายบางพื้นที่ได้รับการจากหลายหน่วยงาน แต่บางพื้นที่กลุ่มเป้าหมายไม่ได้รับโอกาสจากทุกหน่วยงาน สำหรับผู้นำชุมชนมีภารกิจมากต้องขับเคลื่อนภารกิจของทุกภาคส่วน บางท่านไม่มีเวลามีส่วนร่วม ขาดความรับผิดชอบเกี่ยวกับการประสานงาน การประชาสัมพันธ์ กิจกรรมให้ผู้เรียน/ผู้รับบริการทราบกิจกรรมในชุมชน บางครั้งไม่อยู่ในพื้นที่ทำให้มีอุปสรรคในการทำกิจกรรม

ผลการวิเคราะห์โอกาส (Opportunity = O) เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก

สถานศึกษา ครู กศน. และผู้เรียน/ผู้รับบริการ มีโอกาสสร้างเครือข่ายในการเรียนรู้ มีการคัดเลือกและคัดกรองผู้เรียนที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการ/สนใจ เรื่องกระบวนการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความพร้อมที่จะเสียสละพื้นที่ของตนเองในการฝึกปฏิบัติการเรียนรู้ มีเวลาในเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ การทำแปลงสาธิตเพื่อการเรียนรู้ของคนในชุมชน เพื่อเป็นคนต้นแบบของกศน. โนนไทย ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาสู่การเป็นผู้นำต้นแบบ ด้วยการเรียนรู้กับภูมิปัญญาชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ไปถ่ายทอดให้กับประชาชนในชุมชนตนเองตามความเหมาะสม เพื่อขยายผลเครือข่ายการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

ผลการวิเคราะห์อุปสรรค (Threat = T) เป็นการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอก

การทำงานในลักษณะภาคีเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ ทุกภาคส่วน ขาดการบูรณาการหรือการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนกิจกรรม กลุ่มเป้าหมาย/ผู้รับบริการ พื้นที่บริการและสิ้นเปลืองงบประมาณ เวลา และบุคลากร

ขั้นตอนที่ 4 สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อประมวลกรอบกลยุทธ์เบื้องต้น

ผลการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกลยุทธ์สำนักงาน กศน. และกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ เพื่อประมวลกรอบสาระกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำเบื้องต้น ดังนี้

ตาราง 6 แสดงกรอบกลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาผู้นำต้นแบบ

ที่	กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ	แนวทางการพัฒนา
1	การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ	ผู้นำต้นแบบจะได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และความเป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่าง ในการถ่ายทอดความรู้การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการออม ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและด้านการเอื้ออาทร (การแบ่งปัน/ช่วยเหลือกัน)
2	การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ	ผู้นำต้นแบบจะได้รับการพัฒนาให้มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม มีความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของในสิ่งที่เป็นสาธารณะ ในสิทธิและหน้าที่ที่จะดูแล และบำรุงรักษาร่วมกัน รู้จักความเสียสละ ความร่วมมือร่วมใจ ในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเป็นหลักการในการดำเนินชีวิต ช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม
3	การพัฒนาความเป็นผู้นำ	ผู้นำต้นแบบจะได้รับการพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพ ด้านทักษะ ความชำนาญในการทำงานการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้นำในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ด้วยวิธีการฝึกอบรม ปรุมนิเทศ การดูงาน การร่วมสัมมนา ทั้งในและนอกสถานที่ เพื่อจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ และมุ่งไปสู่

ที่	กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ	แนวทางการพัฒนา
		ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร
4	การพัฒนาทักษะการจัดการ	ผู้นำต้นแบบจะได้รับการพัฒนากระบวนการจัดระบบงาน และระบบคน ตั้งแต่การวางแผนดำเนินงาน การทำกิจกรรมต่างๆตามหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถทำงานด้วยความเรียบร้อย ราบรื่น สำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด รวมถึงการประเมินงานเพื่อปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น
5	การพัฒนาทักษะการสอน	ผู้นำต้นแบบจะได้รับการพัฒนาความชำนาญในพฤติกรรมการสอนที่ใช้ในการปฏิบัติงาน การฝึกทักษะการสอนก็เพื่อให้ผู้ฝึกเกิดความคล่องแคล่ว มั่นใจในการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ และแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองก่อนที่จะได้มีการสอนในชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา
ผลการสังเคราะห์การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ขั้นตอนที่ 1 ได้ดำเนินการดังนี้

1. สร้างกรอบสาระกลยุทธ์การพัฒนา (ฉบับร่าง)
2. สร้างแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้ได้ ลักษณะของแบบประเมินความสอดคล้องเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (ศิริชัย กาณจนาวาสี, 2552)
3. นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อแล้ววิเคราะห์ค่า IOC (Index of item objective congruence) ตามเกณฑ์ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ายอมรับได้
4. แก้ไขแบบประเมินตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ นำไปให้คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 2 คน และหัวหน้ากศน.ตำบล จำนวน 10 คน จำนวน 12 คน ประเมินความ

เหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้ได้ เพื่อตรวจสอบยืนยันกลยุทธ์การพัฒนา ผู้นำต้นแบบ (ฉบับจริง) ก่อนนำไปใช้จริง

5. การเปรียบเทียบผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ ในการนำไปใช้ของผู้ทรงคุณวุฒิและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับศน.อำเภอโนนไทย

6. การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้ได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายละเอียดกลยุทธ์	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ประโยชน์		
	\bar{x}	S.D.	การแปลผล	\bar{x}	S.D.	การแปลผล	\bar{x}	S.D.	การแปลผล
กลยุทธ์การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ									
1. กลยุทธ์การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ	4.60	0.39	มากที่สุด	4.20	0.39	มาก	4.20	0.39	มาก
2. กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ	4.76	0.33	มากที่สุด	4.42	0.38	มาก	4.40	0.39	มาก
3. กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ	4.73	0.44	มากที่สุด	4.62	0.47	มากที่สุด	4.91	0.16	มากที่สุด
4. กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการจัดการ	4.91	0.16	มากที่สุด	4.69	0.51	มากที่สุด	4.81	0.30	มากที่สุด
5. กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการสอน	4.20	0.18	มาก	4.05	0.19	มาก	4.30	0.17	มาก
ภาพรวม	4.64	0.30	มากที่สุด	4.40	0.39	มาก	4.54	0.28	มากที่สุด

ตาราง 7 ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ากลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบในภาพรวม.....ด้านความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.30 รองลงมา ด้านประโยชน์การนำไปใช้ได้ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.28 และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.39 ซึ่งมีผลการประเมินเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 4.00

ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

การสังเคราะห์แหล่งอ้างอิงกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ

1. ควรตรวจสอบเบื้องต้นบางกลยุทธ์ซึ่งอาจจะไม่ครอบคลุมให้ค้นคว้าเพิ่มเติม
2. ปรับข้อความรายละเอียดที่คล้ายคลึงกัน
3. ทบทวนการเขียนประเด็นกลยุทธ์ให้กระชับ ชัดเจน
4. จัดเรียงประเด็นกลยุทธ์ตามความสำคัญ

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้ได้ โดยคณะกรรมการสถานศึกษาและหัวหน้า กศน.ตำบล

รายละเอียดกลยุทธ์	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ประโยชน์		
	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	\bar{X}	S.D.	การแปลผล	\bar{X}	S.D.	การแปลผล
กลยุทธ์การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ									
1. การวิเคราะห์ปัญหาของตนเอง	4.75	0.45	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
2. การวิเคราะห์สภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน	4.67	0.49	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด
3. การได้วิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ภายในและภายนอกชุมชนร่วมกับผู้อื่น	4.58	0.51	มากที่สุด	4.50	0.52	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด
4. การวางแผนการประกอบอาชีพร่วมกับผู้อื่น	4.83	0.39	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด	4.92	0.29	มากที่สุด
5. การดำเนินการตามแผน	4.58	0.51	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
6. การจัดบัญชีต้นทุนและการวิเคราะห์ต้นทุนการประกอบ	4.83	0.39	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด

รายละเอียดกลยุทธ์	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ประโยชน์		
	\bar{x}	S.D.	การ แปล ผล	\bar{x}	S.D.	การ แปล ผล	\bar{x}	S.D.	การ แปล ผล
อาชีพ									
7. การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น	4.75	0.45	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
8. การเพิ่มรายได้	4.83	0.39	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
9. การทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน	4.92	0.29	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด	5.00	5.00	มากที่สุด
10. การพึ่งพาตนเอง	4.83	0.39	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
ภาพรวม	4.76	0.43	มากที่สุด	4.62	0.50	มากที่สุด	4.87	0.28	มากที่สุด

กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ

1. การไม่สร้างปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
2. การให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้อื่น	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3. การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4. ความรู้สึกการเป็นเจ้าของสิ่งที่เป็นสาธารณะ	4.58	0.51	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
5. การดูแลรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม	4.75	0.45	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด
6. ความรับผิดชอบต่อนตนเองและผู้อื่น	4.83	0.39	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด

รายละเอียดกลยุทธ์	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ประโยชน์		
	\bar{x}	S.D.	การ แปล ผล	\bar{x}	S.D.	การ แปล ผล	\bar{x}	S.D.	การ แปล ผล
7. ความเสียสละเพื่อ ส่วนรวม	4.83	0.39	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด
8. ความร่วมมือ ร่วม ใจ ทำงานเพื่อส่วนรวม	4.92	0.29	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด
9. การดำเนินชีวิตตาม หลักธรรมคำสั่งสอนใน ทุกศาสนา	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
ภาพรวม	4.88	0.23	มากที่สุด	4.86	0.24	มากที่สุด	4.89	0.23	มากที่สุด
กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นผู้นำ									
1. การเรียนรู้ความ เป็นผู้นำการ เปลี่ยนแปลง	4.83	0.39	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด
2. การทำงานแบบมุ่ง เน้นผลสำเร็จของงาน	4.83	0.39	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด
3. การปรับเปลี่ยน ทัศนคติของตนเองเพื่อ เพิ่มประสิทธิภาพการ ปฏิบัติงานได้	4.92	0.29	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด	4.92	0.29	มากที่สุด
4. การใช้กลยุทธ์ใน การทำงานให้ประสบ ผลสำเร็จ	4.92	0.29	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด
5. การพัฒนาทักษะใน การสร้างองค์ความรู้ ให้กับตนเอง	4.83	0.39	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด	4.92	0.29	มากที่สุด
	4.92	0.29	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด

รายละเอียดกลยุทธ์	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ประโยชน์		
	\bar{x}	S.D.	การ แปล ผล	\bar{x}	S.D.	การ แปล ผล	\bar{x}	S.D.	การ แปล ผล
6. การแสวงหาแนว ทางการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น									
7. การสร้าง บรรยากาศในการ พัฒนางาน	4.92	0.29	มาก ที่สุด	4.75	0.45	มาก ที่สุด	4.92	0.29	มาก ที่สุด
8. การมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	5.00	0.00	มาก ที่สุด	4.67	0.49	มาก ที่สุด	5.00	0.00	มาก ที่สุด
9. การมีคุณธรรม จริยธรรม	5.00	0.00	มาก ที่สุด	4.92	0.29	มาก ที่สุด	5.00	0.00	มาก ที่สุด
ภาพรวม	4.91	0.26	มาก ที่สุด	4.70	0.46	มาก ที่สุด	4.89	0.28	มาก ที่สุด
กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการจัดการ									
1. การจัดระบบการ ทำงานและการ ประกอบอาชีพ	4.75	0.45	มาก ที่สุด	4.67	0.49	มาก ที่สุด	4.75	0.45	มาก ที่สุด
2. การวางตัวบุคคลใน การทำงานอย่าง เหมาะสม	4.83	0.39	มาก ที่สุด	4.50	0.80	มาก ที่สุด	4.75	0.45	มาก ที่สุด
3. การจัดกระบวนการ ทำงานอย่างมี ประสิทธิภาพ	4.75	0.45	มาก ที่สุด	4.67	0.65	มาก ที่สุด	4.83	0.39	มาก ที่สุด
4. ความสามารถในการ ทำงานให้บรรลุ วัตถุประสงค์	4.83	0.39	มาก ที่สุด	4.67	0.49	มาก ที่สุด	4.92	0.29	
5. การทำงานร่วมกับ ผู้อื่น	4.92	0.29	มาก ที่สุด	4.50	0.80	มาก ที่สุด	4.92	0.29	มาก ที่สุด

รายละเอียดกลยุทธ์	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ประโยชน์		
	\bar{x}	S.D.	การ แปล ผล	\bar{x}	S.D.	การ แปล ผล	\bar{x}	S.D.	การ แปล ผล
6. การแก้ปัญหาที่เป็นระบบ	4.83	0.39	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด	4.92	0.29	มากที่สุด
7. ความสามารถในการติดตามงาน	4.75	0.45	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด
8. การชมเชยที่เหมาะสมกับสถานการณ์	5.00	0.00	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด	4.92	0.29	มากที่สุด
9. การค้นคว้าหาความรู้ใหม่เสมอ	5.00	0.00	มากที่สุด	4.75	0.45	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
ภาพรวม	4.85	0.31	มากที่สุด	4.64	0.57	มากที่สุด	4.87	0.35	มากที่สุด
กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการสอน									
1. ความชำนาญในการสอน	4.83	0.39	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด
2. ความมั่นใจในการสอน	4.83	0.39	มากที่สุด	4.50	0.80	มากที่สุด	4.92	0.29	มากที่สุด
3. การมีทักษะในการสอนตามสภาพจริง	4.83	0.39	มากที่สุด	4.58	0.51	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด
4. การสอนตามความแตกต่างระหว่างประสบการณ์ของผู้เรียน	4.92	0.29	มากที่สุด	4.50	0.80	มากที่สุด	4.92	0.29	มากที่สุด
5. การสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	5.00	0.00	มากที่สุด	4.42	0.79	มากที่สุด	4.83	0.39	มากที่สุด
6. การสอนมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย	5.00	0.00	มากที่สุด	4.33	0.89	มากที่สุด	4.92	0.29	มากที่สุด

รายละเอียดกลยุทธ์	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ประโยชน์		
	\bar{x}	S.D.	การ แปล ผล	\bar{x}	S.D.	การ แปล ผล	\bar{x}	S.D.	การ แปล ผล
7. การประเมินผลการ สอนด้วยวิธีการที่ หลากหลาย	5.00	0.00	มาก ที่สุด	4.75	0.45	มาก ที่สุด	4.83	0.39	มาก ที่สุด
8. การนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ได้	5.00	0.00	มาก ที่สุด	4.83	0.39	มาก ที่สุด	5.00	0.00	มาก ที่สุด
ภาพรวม	4.93	0.18	มาก ที่สุด	4.56	0.64	มาก ที่สุด	4.89	0.30	มาก ที่สุด

ตาราง 8 คณะกรรมการสถานศึกษา และหัวหน้ากศน.ตำบล เห็นว่ากลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ
ในภาพรวม.....ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
0.30 รองลงมา ด้านประโยชน์การนำไปใช้ได้ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
0.28 และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64

**ผลการเปรียบเทียบผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ
ประโยชน์ในการนำไปใช้ของผู้ทรงคุณวุฒิและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกศน.อำเภอโนนไทย**

ผลการวิเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา
และหัวหน้ากศน.ตำบล จำนวน 12 คน ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และด้านประโยชน์
การนำไปใช้ได้ ภาพรวมรายการกลยุทธ์มีความสอดคล้องกันในประเด็น ดังนี้

ตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบผลการประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์การนำไปใช้ได้ กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ

ที่	กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		ประโยชน์	
		ผู้ทรงคุณวุฒิ	บุคลากร	ผู้ทรงคุณวุฒิ	บุคลากร	ผู้ทรงคุณวุฒิ	บุคลากร
1	กลยุทธ์การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ	4.60	4.76	4.20	4.62	4.20	4.87
2	กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ	4.76	4.88	4.42	4.86	4.40	4.89
3	กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ	4.73	4.91	4.62	4.70	4.91	4.89
4	กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการจัดการ	4.91	4.85	4.69	4.64	4.81	4.87
5	กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการสอน	4.20	4.93	4.05	4.56	4.30	4.89
ภาพรวม		4.64	4.87	4.40	4.68	4.54	4.88

ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบผลการประเมิน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์การนำไปใช้ได้ กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับคน. อำเภอนนไทย ทั้ง 2 กลุ่ม เห็นว่า กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบที่สร้างขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด และมากเหมือนกันในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์การนำไปใช้ได้ กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ส่วนด้านความเป็นไปได้ ปรากฏว่าผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินอยู่ในระดับมาก

การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ

ผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ใช้เทคนิค AWOT Analysis มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength = S) ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weakness = W) ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์โอกาส (Opportunity = O) ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์อุปสรรคหรือข้อจำกัด (Threat = T) โดยมีวิธีการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ 4 ด้าน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ทางกลยุทธ์ 2) การกำหนดทิศทาง 3) การวางกลยุทธ์ และ 4) การสื่อสารและการถ่ายทอดกลยุทธ์ โดยกำหนดวิธีการพัฒนาตนเอง ตามทฤษฎีของพีตเลอร์ หรือทฤษฎีของเฮอร์เชย์กับแบลนชาร์ด คือ 1) การเรียนรู้จากการทำงาน 2) การเรียนรู้จากคนอื่น 3) การเรียนรู้จากความผิดพลาด และ 4) การเรียนรู้จากการฝึกอบรม และ กำหนดรูปแบบการพัฒนาผู้นำต้นแบบ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเตรียมการก่อนการพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ 2) ขั้นตอนดำเนินการพัฒนาผู้นำต้นแบบ และ 3) ขั้นตอนติดตามและประเมินผล โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ ดำเนินการ ดังนี้

1. การประชุมชี้แจงความเข้าใจทีมงานครูคน.
2. กำหนดผู้รับผิดชอบเขียนโครงการพัฒนาผู้นำต้นแบบ และวางแผนการพัฒนา ระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2558) บทบาทหน้าที่และออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนา
3. กำหนดคุณสมบัติและคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายผู้เข้ารับการพัฒนา
4. กำหนดกระบวนการพัฒนาผู้นำต้นแบบหรือรูปแบบการพัฒนา
5. การจัดทำคู่มือประกอบการอบรมผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
6. เตรียมบันทึกการเรียนรู้ วัสดุ อุปกรณ์ ภูมิปัญญา วิทยากร แหล่งการเรียนรู้ สถานที่ฝึกปฏิบัติการ ฯ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการพัฒนาผู้นำต้นแบบ ได้ดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาผู้นำต้นแบบ เป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาผู้นำต้นแบบ เนื้อหาประกอบด้วย เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องการทำการเกษตรธรรมชาติ (MOA) เรื่องการปลูกพืชตามฤดูกาล เรื่องการสาธิตและฝึกปฏิบัติจริงการปลูกพืชตามฤดูกาล ตามหลักเกษตรธรรมชาติ ที่ศูนย์ศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย และที่บ้าน หลักสูตรการอบรม จำนวน 5 วัน

ระยะที่ 2 การพัฒนาผู้นำต้นแบบ เนื้อหาประกอบด้วย เรื่องหลักสูตร OTOP Mini MBA เรื่องการทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครัวเรือน เรื่องภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอาชีพ และเรื่องการทำเว็บไซต์อาชีพ หลักสูตรการอบรม จำนวน 3 วัน

ระยะที่ 3 การพัฒนาผู้นำต้นแบบ เนื้อหาประกอบด้วย เรื่องกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรการอบรม จำนวน 3 วัน และการศึกษาดูงาน ในปีงบประมาณ 2556-2558 จำนวน 3 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 ศึกษาดูงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอนมสามัคคี จังหวัดฉะเชิงเทรา เรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องการขยายพันธุ์หญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการปรับปรุงบำรุงดิน เรื่องการส่งเสริมการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร และเรื่องศูนย์ฝึกอบรมวิชาชีพด้านเกษตรกรรม

ครั้งที่ 2 ศึกษาดูงานที่ชุมชนแห่งการเรียนรู้บ้านสามขา หมู่ที่ 6 ตำบลหัวเสือ อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง เรื่องความเป็นมาการพัฒนาชุมชน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ธนาคารสมอง ลองสแตย์ (ตีบปาละปัญญา) ธนาคารชุมชนบ้านสามขา ฝ่ายชลประทานและการป้องกันไฟฟ้า กลุ่มอาชีพ การลดหนี้ หรือปลดหนี้ หรือการแก้ไขปัญหาหนี้สินของพี่น้องเกษตรกร การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้และเป็นชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้

ครั้งที่ 3 ศึกษาดูงานที่ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านทุ่งกระโปรง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง 5 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ฐานการเรียนรู้เรื่องผักสมุนไพรพื้นบ้าน ฐานการเรียนรู้เรื่องผักพื้นบ้านปลอดสารพิษ ฐานการเรียนรู้เรื่องปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ฐานการเรียนรู้เรื่องสวนไม้ผลปลอดสารพิษ และฐานการเรียนรู้เรื่องแปรรูปกระเทียมสามรส และศึกษาหลักการบริหารบันได 6 ขั้นสู่ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านทุ่งกระโปรง ดังนี้ บันได ขั้นที่ 1 ท้องอ้อม (ดำเนินชีวิตยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) บันไดขั้นที่ 2 นอนอุ่น (มีการจัดเวรยามรักษาความสงบภายในหมู่บ้าน/ตำรวจชุมชน) บันไดขั้นที่ 3 มีทุน (ส่งเสริมการออม จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต) บันไดขั้นที่ 4 ไม่มีหนี้ (ส่งเสริมอาชีพเสริมรายได้พัฒนาสินค้าชุมชนและจัดตลาดนัดชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง) บันไดขั้นที่ 5 มีกองทุนสุขภาพดี (มีกองทุนสวัสดิการชุมชน) และ บันไดขั้นที่ 6 ไม่มีอบายมุข (มีหน่วยเฉพาะกิจของหมู่บ้านเฝ้าระวังการก่อเกิดอบายมุข)

สรุปผลการศึกษาดูงานของผู้นำต้นแบบ

ผลการวิเคราะห์การศึกษาดูงานของผู้นำต้นแบบ ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอนมสามัคคี จังหวัดฉะเชิงเทรา ชุมชนแห่งการเรียนรู้บ้านสามขา หมู่ที่ 6 ตำบลหัวเสือ อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง และศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านทุ่งกระโปรง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ตามประเด็นที่กำหนดเพื่อการสนทนาซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และการจดบันทึกสิ่งที่ได้การเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลมารวบรวมที่สะท้อนภาพรวมด้วยกัน เรื่องการศึกษาชุมชน ผู้นำต้นแบบ ได้เรียนรู้เรื่องการวิเคราะห์ชุมชนทุนทางสังคม ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ การจัดทำแผนชุมชน การเสนอแผนชุมชนให้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์สภาพปัญหาของพื้นที่ การวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และแนวทางในการแก้ปัญหา ศึกษาวิธีการทำงาน การบริหารจัดการความเข้มแข็ง การทำกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และการติดตาม การประเมินแบบง่ายก่อนดำเนินงาน ระหว่างดำเนินงานและสิ้นสุด การดำเนินงาน หลังจากนั้นแบ่งผู้นำต้นแบบ เป็น 3 กลุ่มความรู้ เพื่อสรุปและสะท้อนผล ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สรุปและสะท้อนผล เรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำต้นแบบสะท้อนผลจากการศึกษาดูงานให้ฟังว่า ได้ข้อคิดว่า...ก่อนจะทำอะไรต้องคิดให้รอบคอบก่อน...ต้องทำด้วยความระมัดระวังเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดหรือล้มเหลว...ต้องมีคุณธรรมไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น แต่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น เมื่อกลับจากศึกษาดูงาน ผู้นำต้นแบบจะนำความรู้และประสบการณ์มาปฏิบัติ ดังนี้...จะการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง...ก่อนการทำอะไรต้องศึกษาสภาพภูมิอากาศ ฤดูกาล...การปลูกพืชผักต้องปลูกตามความเหมาะสมไม่ปลูกมากเกินไป ทำเท่าที่คนในครอบครัวพอจะทำได้...ลดการจ้างแรงงานซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายจ่าย...การปลูกสมุนไพร...การปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อการไว้กินในครอบครัว...การแบ่งปันให้เพื่อบ้านบางส่วนที่เหลือก็ขายเป็นรายได้

กลุ่มที่ 2 สรุปและสะท้อนผล เรื่องการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำต้นแบบสะท้อนผลจากการศึกษาดูงานให้ฟังว่า ได้ข้อคิดว่า...การศึกษาสภาพปัญหาของชุมชน...การหาแนวทางการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง...การพลิกฟื้นฟื้นดินเสื่อมสภาพ ที่ดินรกร้างว่างเปล่าด้วยอินทรีย์วัตถุ ปุ๋ยชีวภาพ วัสดุเหลือใช้จากการประกอบอาชีพการเกษตร...ลดการทำเกษตรเคมีด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดสารพิษ... ลดต้นทุนในการผลิตด้วยการขยายพันธุ์ต้นไม้ใช้เอง...การทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ...เพิ่มรายได้ด้วยการขยายพันธุ์ต้นไม้ การแปรรูปผักและผลไม้และการปลูกผักสมุนไพร พื้นที่บ้าน เมื่อกลับจากศึกษาดูงาน ผู้นำต้นแบบจะนำความรู้และประสบการณ์มาปฏิบัติ ดังนี้...ทำการเกษตรแบบผสมผสาน...ปลูกผักปลอดสารพิษ...รวมกลุ่มแปรรูปพริก ขยายพันธุ์ผักหวานป่า การปลูกมะนาว และปลูกพืชแบบหลุมพอเพียง

กลุ่มที่ 3 สรุปและสะท้อนผล เรื่องการบริหารจัดการ ผู้นำต้นแบบสะท้อนผลจากการศึกษาดูงานให้ฟังว่า ได้ข้อคิดว่า...ได้เรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการตนเองของชาวบ้าน...เมื่อเกิดปัญหาชาวบ้านจะแก้ปัญหาด้วยตนเองด้วยความรัก ความผูกพัน ความเอื้ออาทร...การไม่ต้องรอการช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก...การใช้วิถีชีวิตเป็นชุมชนพึ่งตนเอง...การบริหารจัดการชุมชน...การจัดการร้านค้าชุมชน...การรวมกลุ่มสัจจะออมทรัพย์...ธนาคารสมอง...การจัดลงสเตียงในหมู่บ้าน...การจัดทำแผนชีวิต...การปลูกสมุนไพร...มีการรวมกลุ่มอาชีพการนวดแผนโบราณและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เมื่อกลับจากศึกษาดูงาน ผู้นำต้นแบบจะนำความรู้และประสบการณ์มาปฏิบัติ ดังนี้...การเอาชนะความยากจน...การแก้ไขปัญหาหนี้สิน...การทำบัญชีครัวเรือน...การลด

รายจ่ายที่ไม่จำเป็นด้วยการปลูกพืชผักไว้รับประทานเองในครัวเรือน...ลดการพึ่งพาสินค้าจากนอกชุมชน...สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยพ่อแม่ปู่ย่าตายาย...รวมกลุ่มเพื่อนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดทำเป็นอาชีพเพื่อสร้างรายได้...ประสานภาคีเครือข่ายให้มาส่งเสริมสนับสนุน

ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ

ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำ ดังนี้

ตาราง 10 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้นำต้นแบบ

เพศ/คน	คิดเป็นร้อยละ	อายุ/คน	คิดเป็นร้อยละ	การศึกษา/คน	คิดเป็นร้อยละ
หญิง 19	63.33	51 ปีขึ้นไป 11 คน	36.66	มัธยมศึกษา ตอนปลาย 14 คน	46.66
ชาย 11	36.66	41 - 50 ปี 9 คน	30.00	สูงกว่ามัธยมศึกษา ตอนปลาย 10 คน	33.33
30	100	30 - 40 ปี 10 คน	3.30	มัธยมศึกษา ตอนต้น 2 คน	6.66

ตาราง 10 ข้อมูลทั่วไปของผู้นำต้นแบบ จำแนกตามเพศ เพศหญิง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 63.33 และเพศชาย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.66 จำแนกตามอายุ อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 36.66 รองลงมา อายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 และน้อยที่สุดอายุระหว่าง 30 - 40 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.3 จำแนกตามการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 46.66 รองลงมา การศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และน้อยที่สุด ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.66

ตาราง 11 แสดงการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. การวิเคราะห์ปัญหาของตนเอง	4.00	0.00	มาก
2. การวิเคราะห์สภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน	3.85	0.37	มาก
3. การได้วิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ภายในและ ภายนอกชุมชนร่วมกับผู้อื่น	3.65	0.49	มาก
4. การวางแผนการประกอบอาชีพร่วมกับผู้อื่น	3.70	0.47	มาก
5. การดำเนินการตามแผน	3.55	0.51	มาก
6. การจัดบัญชีต้นทุนและการวิเคราะห์ต้นทุนการ ประกอบอาชีพ	3.55	0.51	มาก
7. การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น	3.55	0.51	มาก
8. การเพิ่มรายได้	4.00	0.00	มาก
9. การทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน	3.55	0.51	มาก
10. การพึ่งพาตนเอง	4.00	0.00	มาก

จากตาราง 11 ผู้นำต้นแบบ มีความพึงพอใจ ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการวิเคราะห์ปัญหาของตนเอง การเพิ่มรายได้และการพึ่งพาตนเอง ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 เท่ากัน รองลงมา ด้านการวิเคราะห์สภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.37 และด้านการวางแผนการประกอบอาชีพร่วมกับผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 3.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47

ตาราง 12 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์พัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. การไม่สร้างปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม	4.00	0.00	มาก
2. การให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้อื่น	3.80	0.62	มาก
3. การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม	4.00	0.00	มาก
4. ความรู้สึกการเป็นเจ้าของสิ่งที่เป็นสาธารณะ	4.00	0.00	มาก
5. การดูแลรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม	3.70	0.47	มาก

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
6. ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น	4.00	0.00	มาก
7. ความเสียสละเพื่อส่วนรวม	4.00	0.00	มาก
8. ความร่วมมือ ร่วมใจ ทำงานเพื่อส่วนรวม	3.85	0.49	มาก
9. การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสั่งสอนในทุกศาสนา	4.00	0.00	มาก

จากตาราง 12 ผู้นำต้นแบบ มีความพึงพอใจ ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการไม่สร้างปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ความรู้สึกการเป็นเจ้าของสิ่งที่เป็นสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ความเสียสละเพื่อส่วนรวม และการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสั่งสอนในทุกศาสนา ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 รองลงมา ด้านความร่วมมือ ร่วมใจ ทำงานเพื่อส่วนรวม ค่าเฉลี่ย 3.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 และ ด้านการให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 3.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.62

ตาราง 13 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาความเป็นผู้นำ

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. การเรียนรู้ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง	3.80	0.41	มาก
2. การทำงานแบบมุ่งเน้นผลสำเร็จของงาน	3.80	0.41	มาก
3. การปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้	3.80	0.41	มาก
4. การใช้กลยุทธ์ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ	3.70	0.47	มาก
5. การพัฒนาทักษะในการสร้างองค์ความรู้ให้กับตนเอง	3.80	0.41	มาก
6. การแสวงหาแนวทางการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.00	0.00	มาก
7. การสร้างบรรยากาศในการพัฒนางาน	3.55	0.51	มาก
8. การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.60	0.50	มาก
9. การมีคุณธรรม จริยธรรม	4.00	0.00	มาก

จากตาราง 13 ผู้นำต้นแบบ มีความพึงพอใจ ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการแสวงหาแนวทางการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการมีคุณธรรม จริยธรรมค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 เท่ากัน รองลงมา ด้านการเรียนรู้รู้ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การทำงานแบบมุ่งเน้นผลสำเร็จของงาน การปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานได้ และการพัฒนาทักษะในการสร้างองค์ความรู้ให้กับตนเอง เท่ากัน และ ด้านการใช้กลยุทธ์ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ค่าเฉลี่ย 3.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47

ตาราง 14 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาทักษะการจัดการ

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. การจัดระบบการทำงานและการประกอบอาชีพ	3.75	0.44	มาก
2. การวางตัวบุคคลในการทำงานอย่างเหมาะสม	4.00	0.00	มาก
3. การจัดกระบวนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ	3.65	0.49	มาก
4. ความสามารถในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์	3.60	0.50	มาก
5. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.00	0.00	มาก
6. การแก้ปัญหาที่เป็นระบบ	3.60	0.50	มาก
7. ความสามารถในการติดตามงาน	3.45	0.51	มาก
8. การชมเชยที่เหมาะสมกับสถานการณ์	3.50	0.51	มาก
9. การค้นคว้าหาความรู้ใหม่เสมอ	3.45	0.51	มาก

จากตาราง 14 ผู้นำต้นแบบ มีความพึงพอใจ ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการวางตัวบุคคลในการทำงานอย่างเหมาะสม และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 เท่ากัน รองลงมา ด้านการจัดระบบการทำงานและการประกอบอาชีพ ค่าเฉลี่ย 3.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.44 และ ด้านการจัดกระบวนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ค่าเฉลี่ย 3.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49

ตาราง 15 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาทักษะการสอน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ความชำนาญในการสอน	3.99	0.22	มาก
2. ความมั่นใจในการสอน	3.50	0.51	มาก
3. การมีทักษะในการสอนตามสภาพจริง	3.45	0.51	มาก
4. การสอนตามความแตกต่างระหว่างประสบการณ์ของผู้เรียน	3.55	0.51	มาก
5. การสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	4.00	0.00	มาก
6. การสอนมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย	3.60	0.50	มาก
7. การประเมินผลการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย	3.20	0.41	มาก
8. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้	4.00	0.00	มาก

จากตาราง 15 ผู้นำต้นแบบ มีความพึงพอใจในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 เท่ากัน รองลงมา ด้านความชำนาญในการสอน ค่าเฉลี่ย 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.22 และ ด้านการสอนมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย ค่าเฉลี่ย 3.60 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50

สรุปผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ จำนวน 30 คน ที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ 5 กลยุทธ์ และ 47 ตัวชี้วัด ดังนี้ กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ ประกอบด้วย 10 ตัวชี้วัด โดยรวมมีระดับความพึงพอใจ ระดับมากทุกตัวชี้วัด แต่ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจสูงสุด ด้านการวิเคราะห์ปัญหาของตนเอง การเพิ่มรายได้และการพึ่งพาตนเอง ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 เท่ากัน กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ ประกอบด้วย 9 ตัวชี้วัด โดยรวมมีระดับความพึงพอใจ ระดับมากทุกตัวชี้วัด แต่ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจสูงสุด ด้านการไม่สร้างปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคม โดยรวม การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ความรู้สึกการเป็นเจ้าของสิ่งที่เป็นสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ความเสียสละเพื่อส่วนรวม และการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสั่งสอนในทุกศาสนา ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาความเป็นผู้นำ ประกอบด้วย 9 ตัวชี้วัด โดยรวมมีระดับความพึงพอใจระดับมากทุกตัวชี้วัด แต่ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจสูงสุด ด้านการแสวงหาแนวทางการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการมีคุณธรรม จริยธรรม

ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 เท่ากัน กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาทักษะการจัดการ ประกอบด้วย 9 ตัวชี้วัด โดยรวมมีระดับความพึงพอใจระดับมากทุกตัวชี้วัด แต่ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจสูงสุด ด้านการแสวงหาแนวทางการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการมีคุณธรรม จริยธรรม ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 เท่ากัน และกลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาทักษะการสอน ประกอบด้วย 8 ตัวชี้วัด โดยรวมมีระดับความพึงพอใจ ระดับมากทุกตัวชี้วัด แต่ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจสูงสุด ด้านการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 เท่ากัน

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้

ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ จากคนต้นแบบ จำนวน 30 คน มาปรับปรุง และนำกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบด้านการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน ไปขยายผลสู่กลุ่มเป้าหมาย 10 ตำบล จำนวน 80 คน ใช้ตารางเครือข่ายได้ครอบคลุมต้นแบบที่ทดลองใช้กลยุทธ์ จำนวน 63 คน ดังนี้

ตาราง 16 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	25	39.7
หญิง	38	60.3
รวม	63	100

ตาราง 16 ครอบคลุมต้นแบบ เป็นเพศหญิง จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 60.3 และเพศชาย จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 39.7

ตาราง 17 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 30 ปี	-	-
30 – 40 ปี	5	7.9
41- 50 ปี	26	41.3
51 ปีขึ้นไป	32	50.8
รวม	63	100

ตาราง 17 ครอบคลุมตัวต้นแบบ มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 50.8 รองลงมา อายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3 และน้อยที่สุด อายุระหว่าง 30 – 40 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 7.9

ตาราง 18 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าประถมศึกษา	1	1.6
ประถมศึกษา	20	31.7
มัธยมศึกษาตอนต้น	17	27.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย	19	30.2
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	6	9.5
รวม	63	100

ตาราง 18 ครอบคลุมตัวต้นแบบ การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 31.7 รองลงมา การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0

ตาราง 19 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อระดับจิตสำนึก

รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. การมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.33	0.61	มากที่สุด
2. การประเมินตนเอง รู้จักตนเอง ศักยภาพของตนเอง และรู้ปัญหาของตนเอง	4.17	0.38	มาก
3. การมีแนวคิดในการดำเนินชีวิตแบบพึ่งตนเองตาม ศักยภาพที่มีอยู่ในการแก้ปัญหา	4.30	0.53	มากที่สุด
4. การตั้งใจจะใช้ชีวิตอยู่อย่างพึ่งตนเองและทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม	4.50	0.37	มากที่สุด

ตาราง 19 ผู้นำต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมากที่สุด ด้านความตั้งใจจะใช้ชีวิตอยู่อย่างพึ่งตนเองและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ค่าเฉลี่ย 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.37 รองลงมา ด้านการมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ค่าเฉลี่ย 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 และ ด้านการมีแนวคิดในการดำเนินชีวิตแบบพึ่งตนเองตามศักยภาพที่มีอยู่ในการแก้ปัญหา ค่าเฉลี่ย 4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53

ตาราง 20 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อการอยู่อย่างพึ่งตนเองในระดับครอบครัว

รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. การทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่าย เช่น ลด ละ เลิก อบายมุข ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่สร้างหนี้	4.37	0.56	มากที่สุด
2. การทำกิจกรรมเพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น ผลิตปุ๋ย ชีวภาพ ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	4.00	0.64	มาก
3. การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคในครัวเรือน	4.20	0.61	มาก
4. การดำเนินชีวิตดังกล่าวที่ว่า “ปลูกอย่างที่กินกินทุก อย่างที่ปลูก และใช้ทุกอย่างที่ทำ ทำทุกอย่างที่ใช้”	4.30	0.65	มาก
5. การปลูกพืชสมุนไพรเพื่อใช้ในการรักษาโรค	3.40	0.77	ปานกลาง
6. การรู้จักการออม มีเงินออม	3.90	0.48	มาก

ตาราง 20 ผู้นำต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมากที่สุด ด้านการทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่าย เช่น ลด ละ เลิกอบายมุข ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่สร้างหนี้ ค่าเฉลี่ย 4.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56 รองลงมา ระดับมาก ด้านการดำเนินชีวิตตั้งค้ำถั่วที่ว่า “ปลูกอย่างที่กิน/กินทุกอย่างที่ปลูก และใช้ทุกอย่างที่ทำ ทำทุกอย่างที่ใช้” ค่าเฉลี่ย 4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65 และ ด้านการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคในครัวเรือน ค่าเฉลี่ย 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61

ตาราง 21 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อการมีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง

รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
7. การดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม	4.43	0.63	มากที่สุด
8. การทำเกษตรทฤษฎีใหม่	3.53	0.54	มาก
9. การทำเกษตรแบบผสมผสาน	3.73	0.83	มาก
10. การทำเกษตรแบบไร่นาสวนผสม	3.33	0.96	ปานกลาง
11. การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	2.90	0.80	ปานกลาง
12. การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน เช่น ด้านทุน ด้านอาชีพ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสวัสดิการ	3.70	0.65	มาก

ตาราง 21 ผู้นำต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมากที่สุด ด้านการดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.63 รองลงมา ระดับมาก ด้านการทำเกษตรแบบผสมผสาน ค่าเฉลี่ย 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.83 และ ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน เช่น ด้านทุน ด้านอาชีพ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสวัสดิการ ค่าเฉลี่ย 3.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65

ตาราง 22 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อการรวมกลุ่มในสังคม
“อยู่รวมกันอย่างเอื้ออาทร”

รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
13. การมีความคิดที่จะแจกจ่าย แบ่งปันให้กับผู้อื่น	4.57	0.50	มากที่สุด
14. การลดการเห็นแก่ตัวเพื่อให้ได้เพื่อและเกิด วัฒนธรรมที่ดีในชุมชน	4.53	0.51	มากที่สุด
15. การมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ด้วยการรวมกลุ่มต่างๆ	4.20	0.61	มาก
16. การเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	3.57	0.77	มาก
17. การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้ประกอบการสินค้า หนึ่ง ตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)	3.17	1.12	ปานกลาง
18. การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์น้ำและป่าไม้ชุมชน	3.20	1.03	ปานกลาง

ตาราง 22 ผู้นำต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมากที่สุด
ด้านการมีความคิดที่จะแจกจ่าย แบ่งปันให้กับผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 4.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50
รองลงมา ด้านการลดการเห็นแก่ตัวเพื่อให้ได้เพื่อและเกิดวัฒนธรรมที่ดีในชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.53 ส่วน
เบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.51 และ ระดับมาก ด้านการมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง
ด้วยการรวมกลุ่มต่างๆ ค่าเฉลี่ย 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61

ตาราง 23 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อความพอเพียงระดับ
ครอบครัว

รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. การมีความเป็นอยู่ที่พึงตนเองได้อย่างมีความสุข	4.57	0.57	มากที่สุด
2. การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	4.70	0.47	มากที่สุด
3. การไม่มีภาระหนี้สินตนเองและครอบครัว	3.83	0.70	มาก
4. การสามารถหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว	4.50	0.57	มากที่สุด
5. การมีเงินออมของครอบครัวและยกระดับรายได้ให้พ้น ความยากจน	4.07	0.69	มาก

ตาราง 23 ผู้นำต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมากที่สุด ด้านการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 4.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47 รองลงมา ด้านการมีความเป็นอยู่ที่พึงตนเองได้อย่างมีความสุข ค่าเฉลี่ย 4.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 และด้านการสามารถหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ค่าเฉลี่ย 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57

ตาราง 24 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อความพอเพียงในระดับชุมชน

รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
6. การรวมกลุ่มเพื่อทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม	4.37	0.61	มากที่สุด
7. การสามารถจัดการทรัพยากรในชุมชนเพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุล	4.27	0.69	มากที่สุด
8. การมีความเป็นอยู่ที่พอเพียงและอยู่ในชุมชนอย่างอยู่เย็นเป็นสุข	4.57	0.57	มากที่สุด

ตาราง 24 ผู้นำต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมากที่สุด ด้านการความเป็นอยู่ที่พอเพียงและอยู่ในชุมชนอย่างอยู่เย็นเป็นสุข ค่าเฉลี่ย 4.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 รองลงมา ด้านการรวมกลุ่มเพื่อทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ค่าเฉลี่ย 4.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.61 และด้านการสามารถจัดการทรัพยากรในชุมชนเพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุล ค่าเฉลี่ย 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69

ตาราง 25 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อความพอเพียงในระดับกลุ่ม

รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1. ชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มที่หลากหลาย	4.27	0.64	มากที่สุด
2. สมาชิกในชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน	4.13	0.68	มาก
3. ชุมชนของท่านมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.23	0.57	มากที่สุด
4. ชุมชนของท่านมีการวางแผนพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	4.00	0.74	มาก

รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
5. ชุมชนของท่านมีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนแห่งความพอเพียง	3.93	0.83	มาก
6. ชุมชนของท่านเป็นชุมชนแห่งความพอเพียงตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	3.93	0.83	มาก

ตาราง 25 ผู้นำต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมากที่สุด ด้านชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มที่หลากหลาย ค่าเฉลี่ย 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64 รองลงมา ด้านชุมชนของท่านมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่าเฉลี่ย 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 และ ระดับมาก ด้านสมาชิกในชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ค่าเฉลี่ย 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68

สรุปว่า ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน ทั้ง 7 กิจกรรม 36 ตัวชี้วัด ดังนี้ กิจกรรมที่มีต่อระดับจิตสำนึก ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด ด้านการตั้งใจจะใช้ชีวิตอยู่อย่างพึ่งตนเองและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ค่าเฉลี่ย 4.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.37 กิจกรรมที่มีต่อการอยู่อย่างพึ่งตนเองในระดับครอบครัว 6 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด ด้านการทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่าย เช่น ลด ละ เลิกอบายมุข ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่สร้างหนี้ ค่าเฉลี่ย 4.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.56 กิจกรรมที่มีต่อการมีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัดตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด ด้านการดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 4.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.63 กิจกรรมที่มีต่อการรวมกลุ่มในสังคม “อยู่รวมกันอย่างเอื้ออาทร” ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด ด้านการมีความคิดที่จะแจกจ่าย แบ่งปันให้กับผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 4.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 กิจกรรมที่มีต่อความพอเพียงระดับครอบครัว ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด ด้านการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 4.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.47 กิจกรรมที่มีต่อความพอเพียงในระดับชุมชน ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด ด้านการความเป็นอยู่ที่พอเพียงและอยู่ในชุมชนอย่างอยู่เย็นเป็นสุข ค่าเฉลี่ย 4.57 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 และ กิจกรรมที่มีต่อความพอเพียงในระดับกลุ่ม ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด ด้านชุมชนมีการรวมกลุ่มที่หลากหลาย ค่าเฉลี่ย 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64

ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อการขยายผลกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบด้านการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิเคราะห์ชุมชนต้นแบบที่มีต่อการขยายผลกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบด้านการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

ตาราง 26 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	36	30.5
หญิง	82	69.5
รวม	118	100

ตาราง 26 ชุมชนต้นแบบ เป็นเพศหญิง จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 69.5 และเพศชาย จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5

ตาราง 27 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 30 ปี	-	-
30 – 40 ปี	35	29.7
41- 50 ปี	40	33.9
51 ปีขึ้นไป	43	36.4
รวม	118	100

ตาราง 27 ชุมชนต้นแบบ มีอายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 36.4 รองลงมา อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 33.9 และน้อยที่สุด อายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7

ตาราง 28 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าประถมศึกษา	6	5.10
ประถมศึกษา	27	22.9
มัธยมศึกษาตอนต้น	34	28.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย	30	25.4
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	21	17.8
รวม	118	100

ตาราง 28 ชุมชนต้นแบบ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 28.8 รองลงมา การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 25.4 และน้อยที่สุด การศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 5.10

ตาราง 29 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลสถานะเกี่ยวข้องกับชุมชนต้นแบบ

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้เรียน/สมาชิก	96	81.4
ครู กศน.	19	16.1
เจ้าหน้าที่งานการศึกษาต่อเนื่อง	1	0.80
ภาคีเครือข่าย	2	1.70
รวม	118	100

ตาราง 29 ความเกี่ยวข้องกับชุมชนต้นแบบ ส่วนใหญ่ ด้านผู้เรียน/สมาชิก จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 81.4 รองลงมา ด้านครู กศน. จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 และน้อยที่สุด ด้านเจ้าหน้าที่งานการศึกษาต่อเนื่อง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.80

ตาราง 30 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต้นแบบที่มีต่อระดับจิตสำนึก

ระดับจิตสำนึก	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
ระดับจิตสำนึก	1. การมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.06	0.69	มาก
	2. ความสามารถประเมินตนเอง รู้จัก ตนเอง ศักยภาพของตนเอง และรู้ ปัญหาของตนเอง	3.97	0.65	มาก
	3. การมีแนวคิดในการดำเนินชีวิตแบบ พึ่งตนเองตามศักยภาพที่มีอยู่ในการ แก้ปัญหา	4.03	0.74	มาก
	4. ความตั้งใจจะใช้ชีวิตอยู่อย่าง พึ่งตนเองและทำประโยชน์เพื่อ ส่วนรวม	4.06	0.69	มาก

ตาราง 30 ครอบครัวต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมาก ด้านการมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและท่านตั้งใจจะใช้ชีวิตอยู่อย่างพึ่งตนเองและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ค่าเฉลี่ย 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 รองลงมา ด้านแนวคิดในการดำเนินชีวิตแบบพึ่งตนเองตามศักยภาพที่มีอยู่ในการแก้ปัญหา ค่าเฉลี่ย 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.74 และ ด้านสามารถประเมินตนเอง รู้จักตนเอง ศักยภาพของตนเอง และรู้ปัญหาของตนเอง ค่าเฉลี่ย 3.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.65

ตาราง 31 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต้นแบบที่มีต่อการอยู่อย่าง
พึงตนเองในระดับครอบครัว

ระดับปฏิบัติ	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
อยู่อย่างพึง ตนเองในระดับ ครอบครัว	1. การทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่าย เช่น ลด ละ เลิกอบายมุข ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ สร้างหนี้	4.11	0.74	มาก
	2. การทำกิจกรรมเพื่อลดต้นทุนการ ผลิต เช่น ผลิตปุ๋ยชีวภาพ ลดการใช้ สารเคมีทางการเกษตร	3.94	0.88	มาก
	3. การปลูกผัก/เลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคใน ครัวเรือน	4.05	0.91	มาก
	4. การดำเนินชีวิตตั้งค้ำถั่วที่ว่า ปลูกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก ใช้ทุกอย่างที่ทำ ทำทุกอย่างที่ใช้	3.95	0.85	มาก
	5. การปลูกพืชสมุนไพรเพื่อใช้ในการ รักษาโรค	3.76	0.95	มาก
	6. การรู้จักการออม มีเงินออม	4.13	0.71	มาก

ตาราง 31 ครอบครัวต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมาก
ด้านรู้จักการออม มีเงินออม ค่าเฉลี่ย 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 รองลงมา ด้านทำกิจกรรม
เพื่อลดรายจ่าย เช่น ลด ละ เลิกอบายมุข ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่สร้างหนี้ ค่าเฉลี่ย 4.11 ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน 0.74 และ ด้านปลูกพืชสมุนไพรเพื่อใช้ในการรักษาโรค ค่าเฉลี่ย 3.76 ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน 0.95

ตาราง 32 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต้นแบบที่มีต่อระดับการมีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง

ระดับปฏิบัติ	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
มีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง	7. การดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม	4.13	0.75	มาก
	8. การทำเกษตรทฤษฎีใหม่	3.78	0.85	มาก
	9. การทำเกษตรแบบผสมผสาน	3.62	0.89	มาก
	10. การทำเกษตรแบบไร้นาสวนผสม	3.62	0.89	มาก
	11. การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	3.48	0.95	ปานกลาง
	12. การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน เช่น ด้านทุน ด้านอาชีพ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสวัสดิการ	3.78	0.85	มาก

ตาราง 32 ครอบครัวต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมาก ด้านการดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 รองลงมา ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน เช่น ด้านทุน ด้านอาชีพ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสวัสดิการ ค่าเฉลี่ย 3.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.01 และระดับปานกลาง ด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ค่าเฉลี่ย 3.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.95

ตาราง 33 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต้นแบบที่มีต่อการอยู่ร่วมกัน
อย่างเอื้ออาทร

ระดับปฏิบัติ	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
รวมกลุ่มใน สังคม “อยู่ รวมกันอย่าง เอื้ออาทร”	13. การมีความคิดที่จะแจกจ่าย แบ่งปันให้กับผู้อื่น	3.97	0.80	มาก
	14. การลดการเห็นแก่ตัวเพื่อให้ได้เพื่อ และเกิดวัฒนธรรมที่ดีในชุมชน	4.06	0.72	มาก
	15. การมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ชุมชน เกิดความเข้มแข็งด้วยการรวมกลุ่ม	4.00	0.74	มาก
	16. การเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต	3.97	0.80	มาก
	17. การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้ ประกอบสินค้า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)	3.87	0.85	มาก
	18. การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์น้ำ และป่าไม้ชุมชน	3.62	0.89	มาก

ตาราง 33 ครอบครัวต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมาก
ด้านลดการเห็นแก่ตัวเพื่อให้ได้เพื่อและเกิดวัฒนธรรมที่ดีในชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.06 ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน 0.72 รองลงมา ด้านการมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งด้วยการรวมกลุ่ม
ต่างๆ ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.74 และ ด้านท่านเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ
ผลิต ค่าเฉลี่ย 3.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.80

ตาราง 34 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต้นแบบที่มีต่อความพอเพียงระดับครอบครัว

ระดับบังเกิด และรับผลจาก การปฏิบัติ	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
ความพอเพียง ระดับครอบครัว	1. การมีความเป็นอยู่ที่พึงตนเองได้ อย่างมีความสุข	3.98	0.85	มาก
	2. การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	4.00	0.76	มาก
	3. การไม่มีภาระหนี้สินตนเองและครัว ครอบครัว	3.63	0.94	มาก
	4. ความสามารถหาปัจจัยสี่มาเลี้ยง ตนเองและครอบครัว	3.84	0.85	มาก
	5. การมีเงินออมของครอบครัวและ ยกระดับรายได้ให้พ้นความยากจน	3.81	0.86	มาก

ตาราง 34 ครอบครัวต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมาก ด้านไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 รองลงมา ด้านมีความเป็นอยู่ที่พึงตนเองได้อย่างมีความสุข ค่าเฉลี่ย 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.85 และ ด้านไม่มีภาระหนี้สินตนเองและครัวครอบครัว ค่าเฉลี่ย 3.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.94

ตาราง 35 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครอบครัวต้นแบบที่มีต่อความพอเพียงในระดับชุมชน

ระดับบังเกิด และรับผลจาก การปฏิบัติ	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
ความพอเพียง ในระดับชุมชน	6. การรวมกลุ่มเพื่อทำประโยชน์เพื่อ ส่วนรวม	3.70	0.87	มาก
	7. ความสามารถจัดการทรัพยากรใน ชุมชนเพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่าง ถูกต้องและสมดุล	3.70	0.87	มาก
	8. การมีความเป็นอยู่ที่พอเพียงและอยู่ ในชุมชนอย่างอยู่เย็นเป็นสุข	3.84	0.77	มาก

ตาราง 35 ครอบครัวยุคใหม่ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมาก ด้านความเป็นอยู่ที่พอเพียงและอยู่ในชุมชนอย่างอยู่เย็นเป็นสุข ค่าเฉลี่ย 3.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.77 รองลงมา ด้านรวมกลุ่มเพื่อทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และด้านสามารถจัดการทรัพยากรในชุมชนเพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุล ค่าเฉลี่ย 3.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.77 เท่ากัน

ตาราง 36 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครอบครัวยุคใหม่ที่มีต่อความพอเพียงในระดับกลุ่ม

ระดับบังเกิดและรับผลจากการปฏิบัติ	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ความพอเพียงในระดับกลุ่ม	1. ชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มที่หลากหลาย	3.79	0.85	มาก
	2. สมาชิกในชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน	3.86	0.82	มาก
	3. ชุมชนของท่านมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.79	0.83	มาก
	4. ชุมชนของท่านมีการวางแผนพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	3.81	0.82	มาก
	5. ชุมชนของท่านมีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนแห่งความพอเพียง	3.86	0.69	มาก
	6. ชุมชนของท่านเป็นชุมชนแห่งความพอเพียงตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	3.86	0.72	มาก

ตาราง 36 ครอบครัวยุคใหม่ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมาก ด้านสมาชิกในชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ค่าเฉลี่ย 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.82 รองลงมา ด้านชุมชนของท่านเป็นชุมชนแห่งความพอเพียงตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ค่าเฉลี่ย 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 และ ด้านชุมชนของท่านมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่าเฉลี่ย 3.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.83

สรุปว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจครอบครัวต้นแบบ ที่มีต่อ 7 กิจกรรม 36 ตัวชี้วัด ดังนี้ กิจกรรมที่มีต่อระดับจิตสำนึก ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมาก การมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และด้านความตั้งใจจะใช้ชีวิตอยู่อย่างพึ่งตนเองและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ค่าเฉลี่ย 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 กิจกรรมที่มีต่อการอยู่อย่างพึ่งตนเองในระดับครอบครัว 6 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมาก ด้านการรู้จักการออม มีเงินออม ค่าเฉลี่ย 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.71 กิจกรรมที่มีต่อการมีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมาก ด้านการดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.75 กิจกรรมที่มีต่อการรวมกลุ่มในสังคม “อยู่รวมกันอย่างเอื้ออาทร” ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมาก ด้านการลดการเห็นแก่ตัวให้ได้เพื่อและเกิดวัฒนธรรมที่ดีในชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 กิจกรรมที่มีต่อความพอเพียงระดับครอบครัว ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมาก ด้านการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 กิจกรรมที่มีต่อความพอเพียงในระดับชุมชน ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมาก ด้านการมีความเป็นอยู่ที่พอเพียงและอยู่ในชุมชนอย่างอยู่เย็นเป็นสุข ค่าเฉลี่ย 3.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.77 และ กิจกรรมที่มีต่อความพอเพียงในระดับกลุ่ม ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมาก ด้านสมาชิกในชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ด้านชุมชนของท่านมีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนแห่งความพอเพียง และด้านชุมชนของท่านเป็นชุมชนแห่งความพอเพียงตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ค่าเฉลี่ย 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 เท่ากัน

ตาราง 37 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อระดับจิตสำนึก

ระดับจิตสำนึก	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
ระดับจิตสำนึก	1. การมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	4.13	0.66	มาก
	2. ความสามารถประเมินตนเอง รู้จัก ตนเอง ศักยภาพของตนเอง และรู้ ปัญหาของตนเอง	3.96	0.70	มาก
	3. การมีแนวคิดในการดำเนินชีวิตแบบ พึ่งตนเองตามศักยภาพที่มีอยู่ในการ แก้ปัญหา	4.10	0.65	มาก
	4. ความตั้งใจจะใช้ชีวิตอยู่อย่าง พึ่งตนเองและทำประโยชน์เพื่อ ส่วนรวม	4.25	0.66	มาก

ตาราง 37 ชุมชนต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมาก ด้านความตั้งใจจะใช้ชีวิตอยู่อย่างพึ่งตนเองและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ค่าเฉลี่ย 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 รองลงมา ด้านมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ค่าเฉลี่ย 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 และ ด้านสามารถประเมินตนเอง รู้จักตนเอง ศักยภาพของตนเอง และรู้ปัญหาของตนเอง ค่าเฉลี่ย 3.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70

ตาราง 38 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อการอยู่อย่างพึ่งตนเองในระดับครอบครัว

ระดับปฏิบัติ	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
อยู่อย่างพึ่งตนเองในระดับครอบครัว	1. การทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่าย เช่น ลด ละ เลิกอบายมุข ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่สร้างหนี้	4.23	0.66	มาก
	2. การทำกิจกรรมเพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น ผลิตปุ๋ยชีวภาพ ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	3.95	0.79	มาก
	3. การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคในครัวเรือน	4.06	0.77	มาก
	4. การดำเนินชีวิตตั้งค้ำถั่วที่ว่า ปลูกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก ใช้ทุกอย่างที่ทำ ทำทุกอย่างที่ใช้	4.14	0.68	มาก
	5. การปลูกพืชสมุนไพรเพื่อใช้ในการรักษาโรค	3.73	0.79	มาก
	6. การรู้จักการออม/มีเงินออม	4.36	0.92	มาก

ตาราง 38 ชุมชนต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมาก ด้านรู้จักการออม มีเงินออม ค่าเฉลี่ย 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.92 รองลงมา ด้านทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่าย เช่น ลด ละ เลิกอบายมุข ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่สร้างหนี้ ค่าเฉลี่ย 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 และ ด้านปลูกพืชสมุนไพรเพื่อใช้ในการรักษาโรค ค่าเฉลี่ย 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.79

ตาราง 39 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อการมีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง

ระดับปฏิบัติ	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
มีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง	7. การดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม	4.31	0.67	มาก
	8. การทำเกษตรทฤษฎีใหม่	3.68	0.79	มาก
	9. การทำเกษตรแบบผสมผสาน	3.68	0.88	มาก
	10. การทำเกษตรแบบไร่นาสวนผสม	3.45	0.97	ปานกลาง
	11. การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	3.22	0.99	ปานกลาง
	12. การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน เช่น ด้านทุน ด้านอาชีพ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสวัสดิการ	3.73	0.90	มาก

ตาราง 39 ชุมชนต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมาก ด้านการดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67 รองลงมา ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน เช่น ด้านทุน ด้านอาชีพ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสวัสดิการ ค่าเฉลี่ย 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.90 และ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ค่าเฉลี่ย 3.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.99

ตาราง 40 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อการรวมกลุ่มในสังคมอยู่รวมกันอย่างเอื้ออาทร

ระดับปฏิบัติ	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
รวมกลุ่มในสังคม “อยู่รวมกันอย่างเอื้ออาทร”	13. การมีความคิดที่จะแจกจ่าย แบ่งปันให้กับผู้อื่น	4.35	0.72	มาก
	14. การลดการเห็นแก่ตัวเพื่อให้ได้เพื่อ และเกิดวัฒนธรรมที่ดีในชุมชน	4.31	0.72	มาก
	15. การมีส่วนร่วมส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งด้วยการรวมกลุ่ม	4.18	0.76	มาก

ระดับปฏิบัติ	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
	16. การเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	3.77	0.94	มาก
	17. การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้ประกอบการสินค้า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)	3.45	0.97	ปานกลาง
	18. การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์น้ำและป่าไม้ชุมชน	3.22	0.99	ปานกลาง

ตาราง 40 ชุมชนต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมาก ด้านความคิดที่จะแจกจ่าย แบ่งปันให้กับผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 4.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 รองลงมา ด้านลดการเห็นแก่ตัวเพื่อให้ได้เพื่อและเกิดวัฒนธรรมที่ดีในชุมชน ค่าเฉลี่ย 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 และ ด้านมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งด้วยการรวมกลุ่มต่างๆ ค่าเฉลี่ย 4.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76

ตาราง 41 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อความพอเพียงระดับครอบครัว

ระดับบังเกิดและรับผลจากการปฏิบัติ	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ความพอเพียงระดับครอบครัว	1. การมีความเป็นอยู่ที่พึงตนเองได้อย่างมีความสุข	4.33	0.84	มาก
	2. การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	4.36	0.79	มาก
	3. การไม่มีภาระหนี้สินตนเองและครอบครัว	3.97	0.78	มาก
	4. ความสามารถหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว	4.25	0.74	มาก
	5. การมีเงินออมของครอบครัวและยกระดับรายได้ให้พ้นความยากจน	3.98	0.77	มาก

ตาราง 41 ชุมชนต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมาก ด้านการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.79 รองลงมา ด้านมีความเป็นอยู่ที่พึงตนเองได้อย่างมีความสุข ค่าเฉลี่ย 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.84 และ ด้านการไม่มีภาระหนี้สินตนเองและครัวเรือน ค่าเฉลี่ย 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.74

ตาราง 42 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อความพอเพียง ในระดับชุมชน

ระดับบังเกิด และรับผลจาก การปฏิบัติ	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
ความพอเพียง ในระดับชุมชน	6. การรวมกลุ่มเพื่อทำประโยชน์เพื่อ ส่วนรวม	4.11	0.77	มาก
	7. ความสามารถจัดการทรัพยากรใน ชุมชนเพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่าง ถูกต้องและสมดุล	4.09	0.78	มาก
	8. การมีความเป็นอยู่ที่พอเพียงและอยู่ ในชุมชนอย่างอยู่เย็นเป็นสุข	4.20	0.72	มาก

ตาราง 42 ชุมชนต้นแบบ มีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมาก ด้านความเป็นอยู่ที่พอเพียงและอยู่ในชุมชนอย่างอยู่เย็นเป็นสุข ค่าเฉลี่ย 4.20 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 0.72 รองลงมา ด้านการรวมกลุ่มเพื่อทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ค่าเฉลี่ย 4.11 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.77 และ ด้านสามารถจัดการทรัพยากรในชุมชนเพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่าง ถูกต้องและสมดุล ค่าเฉลี่ย 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78

ตาราง 43 แสดงการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อความพอเพียง
ในระดับกลุ่ม

ระดับบังเกิด และรับผลจาก การปฏิบัติ	รายการความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
ความพอเพียง ในระดับกลุ่ม	1. ชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มที่ หลากหลาย	4.13	0.80	มาก
	2. สมาชิกในชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยน เปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน	4.17	0.76	มาก
	3. ชุมชนของท่านมีการสืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.15	0.72	มาก
	4. ชุมชนของท่านมีการวางแผนพัฒนา ชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	3.98	0.74	มาก
	5. ชุมชนของท่านมีการสร้างเครือข่าย เชื่อมโยงระหว่างชุมชนแห่งความ พอเพียง	3.84	0.82	มาก
	6. ชุมชนของท่านเป็นชุมชนแห่งความ พอเพียงตามแนวทางหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง	3.93	0.79	มาก

ตาราง 43 ชุมชนต้นแบบมีระดับความพึงพอใจ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ระดับมาก ด้านสมาชิกในชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ค่าเฉลี่ย 4.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76 รองลงมา ด้านชุมชนของท่านมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่าเฉลี่ย 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 และ ด้านชุมชนของท่านมีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนแห่ง ความพอเพียง ค่าเฉลี่ย 3.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.82

สรุปว่า ผลการศึกษาาระดับความพึงพอใจของชุมชนต้นแบบที่มีต่อการขยายผล กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบสู่ชุมชนต้นแบบ ทั้ง 10 ตำบล ปีงบประมาณ 2558 ความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อระดับจิตสำนึก ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมาก ด้านความตั้งใจจะใช้ชีวิตอยู่อย่างพึ่งตนเองและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ค่าเฉลี่ย 4.25 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.66 ความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อการอยู่อย่างพึ่งตนเองในระดับครอบครัว ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมาก ด้านการรู้จักการออม/

มีเงินออม ค่าเฉลี่ย 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.92 ความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อการมีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมาก ด้านการดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ย 4.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.67 ความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อการรวมกลุ่มในสังคม อยู่รวมกันอย่างเอื้ออาทร ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมาก ด้านการมีความคิดที่จะแจกจ่ายแบ่งปันให้กับผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 4.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 ความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อความพอเพียงระดับครอบครัว ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมาก ด้านการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.79 ความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อความพอเพียงในระดับชุมชน ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมาก ด้านการมีความเป็นอยู่ที่พอเพียงและอยู่ในชุมชนอย่างอยู่เย็นเป็นสุข ค่าเฉลี่ย 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.72 และความพึงพอใจของผู้นำต้นแบบที่มีต่อความพอเพียงในระดับกลุ่ม ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ตัวชี้วัดที่มีระดับความพึงพอใจระดับมาก ด้านสมาชิกในชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ค่าเฉลี่ย 4.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76

ผลการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของครอบครัวต้นแบบและชุมชนต้นแบบที่ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ผู้วิจัยและทีมงาน วิเคราะห์พฤติกรรมแสดงออกของครอบครัวต้นแบบและชุมชนต้นแบบที่ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยลงพื้นที่ให้ผู้นำต้นแบบสะท้อนสิ่งที่ปฏิบัติ และสังเกตพฤติกรรม โดยจำแนกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการลดรายจ่าย ได้ทำนาปลูกข้าวเจ้าเป็นหลัก ส่วนใหญ่ปลูกไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน ที่เหลือบ้างก็จำหน่าย เป็นรายได้ไปใช้จ่ายหนี้และเก็บไว้ใช้จ่ายในครัวเรือน...มีการปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาล เช่น ผักกาด ผักชี ต้นหอม คื่นช่าย ผักบุ้ง มะเขือ... การเลี้ยงสัตว์หลายอย่างเพื่อเป็นอาหาร เช่น ไก่พื้นบ้าน ไก่ไข่ เป็ด ปลาตุก กบ หมูป่า และขายเป็นรายได้ให้กับครอบครัว...ได้ทำปุ๋ยหมักปุ๋ยชีวภาพ ปุ๋ยพืชสดจากวัชพืชในท้องถิ่น เช่น ปอเทือง ฟาง หญ้าแห้ง ต้นกล้วย วัสดุต่าง ๆ เหลือใช้จากการเกษตรกรรมไว้ใช้ในการปลูกพืชเพื่อลดรายจ่าย การซื้อปุ๋ยเคมี...การทำสารกำจัดแมลงจากสะเดา ตะไคร้หอม เพื่อลดต้นทุนในการผลิตและลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น...มีการรวมกลุ่มเพื่อนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนมาผลิตสินค้า เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก การแปรรูปพริก การปลูกผักปลอดสารพิษ การทำเส้นหมี่บ้านวัง การทำสมุนไพรพื้นบ้าน การปลูกมะขามเทศเพชรโนนไทย การทำปลาสัมคุณธรรม การเลี้ยงจิ้งหรีดและการทำปุ๋ยจากมูลจิ้งหรีด การปลูกผักหวาน เป็นต้น

2. ด้านการเพิ่มรายได้ มีรายได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เช่น กลุ่มอาชีพการปลูกหญ้าแฝกและขยายพันธุ์หญ้าแฝก... กลุ่มการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหญ้าแฝก...กลุ่มอาชีพการปลูกผักปลอดสารพิษ...กลุ่มการปลูกมะขามเทศเพชรโนนไทย...กลุ่มการทำปลาสามัคคีธรรม...กลุ่มการทำเส้นหมี่บ้านวัง...กลุ่มการปลูกสมุนไพร และการแปรรูปสมุนไพรในชุมชน... กลุ่มการทำพวงหรีดดอกไม้จันทร์...กลุ่มการปลูกพริกน้ำหยด และการแปรรูปพริก...กลุ่มการเลี้ยงจิ้งหรีดและการทำปุ๋ยจากมูลจิ้งหรีด...กลุ่มการปลูกมะนาวในวงบ่อซีเมนต์และการขยายพันธุ์มะนาว...กลุ่มการทอเสื่อ...กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า และกลุ่มการทำ การเกษตรผสมผสาน

3. ด้านการออม ส่วนใหญ่มีการออมเงินผ่านธนาคารชุมชน...การเป็น สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์สัจจะ...กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต...และกลุ่มต่างๆในหมู่บ้าน

4. ด้านการดำรงชีวิต ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ...ยึดมั่นใน หลักธรรมคำสอนของศาสนา...มีความซื่อสัตย์สุจริต...มีคุณธรรม...มีส่วนร่วมในการทำงานแบบ... ทำงานตามหลักประชาธิปไตย...ปฏิบัติตามกฎระเบียบชุมชน...ร่วมกันส่งเสริมทำนุบำรุงประเพณี วัฒนธรรม...และสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชน

5. ด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีส่วน ร่วมช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดชุมชน ลดการเผาขยะและการรักษาสิ่งแวดล้อมโดยการไม่ตัด ต้นไม้...ช่วยกำจัดขยะมูลฝอยโดยการฝังและทำไปทำปุ๋ย เพื่อลดขยะในชุมชน...ร่วมปลูกต้นไม้ใน บ้านเรือนและการปลูกป่าชุมชนตามเทศกาลวันแม่ วันพ่อ วันสำคัญต่างๆ...และช่วยกันดูแลแหล่งน้ำ ของชุมชนและการใช้น้ำอย่างประหยัด

6. ด้านการเอื้ออาทร ได้นำรายได้จากการรวมกลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์ ศูนย์สงเคราะห์ และกองทุนสวัสดิการชุมชน ส่วนหนึ่งมาแบ่งปันเพื่อสงเคราะห์ผู้สูงอายุ เป็นท นการศึกษาสำหรับเด็ก คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

ผลการติดตามการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน รายบุคคล

ผู้วิจัยและทีมงาน ได้ติดตามผู้นำต้นแบบเล่าให้ฟังว่าหลังจากการอบรมจาก กศน. อำเภอนนทบุรีแล้ว ได้ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนี้

นายศิริโชค จริงสันเทียะ ที่อยู่ 131 หมู่ที่ 9 ตำบลกำบัง ได้จัดกิจกรรมเพื่อการ ลดรายจ่าย เช่น ปลูกข้าว ปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์หลายอย่างเพื่อเป็นอาหาร ลดรายจ่ายจากการซื้อ อาหารจากภายนอก ส่งผลให้มีเพิ่มรายได้ ได้เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการเป็นสมาชิก

กลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน ได้ดำรงชีวิตและมีส่วนร่วมการส่งเสริมประชาธิปไตย การเลือกผู้นำที่ซื่อสัตย์ สุจริต เพื่อเป็นผู้นำในการจัดการชุมชนที่ดี ยึดมั่นหลักธรรมคำสอนของศาสนา ได้เข้าร่วมกิจกรรมสำคัญตามวัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้าน ร่วมกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด และส่งเสริมให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข อย่างสม่ำเสมอ มีส่วนร่วมอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การรักษาความสะอาดที่สาธารณะ การกำจัดขยะของหมู่บ้าน การดูแลและรักษาแหล่งน้ำของหมู่บ้านเสมอ ๆ และมีส่วนร่วมจัดสวัสดิการของหมู่บ้าน เป็นสมาชิกที่ดี ช่วยเหลือเอื้ออาทรการดูแลผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ คนด้อยโอกาส ในหมู่บ้าน

นายจำลอง แก่นสันเทียะ ที่อยู่ 30 หมู่ที่ 10 บ้านหนองประดู่ ตำบลสำโรง เล่าว่า ตนเองเป็นผู้ใหญ่บ้าน มีความสนใจเรื่องการทำการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่แล้ว และต้องการทำเป็นแบบอย่างให้ชาวบ้าน เริ่มต้นที่การลดรายจ่าย ได้ปรับปรุงพื้นที่ของตนเองด้วยวิธีการใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น เช่น แกลบจากโรงสีข้าว มูลสัตว์ที่เลี้ยง ฟาง หล้า เพื่อแก้ปัญหาดินเค็ม ทำแก้มลิง เลี้ยงปลาในคลองแก้ม ปลุกสะเดา ริมบ่อ คันทนา เพื่อใช้เป็นสารไล่แมลงและเป็นแนวกันลม ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น จากการแปรรูปข้าวสามสีจากนาเกษตรอินทรีย์ของตนเอง สีแล้วบรรจุจำหน่ายเป็นข้าวคุณภาพ เพื่อเพิ่มมูลค่าและได้นำแนวคิดมาทำการเกษตรแบบผสมผสาน ได้จัดกิจกรรมรณรงค์ประหยัดพลังงานด้วยการส่งเสริมชาวบ้านให้ทำและใช้เตาเศรษฐกิจซึ่งประหยัดเชื้อเพลิง ลดการทำลายสิ่งแวดล้อมด้านการดำรงชีวิต เนื่องจากเป็นผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับเลือกจากประชาชนจึงได้ยึดมั่นการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย นำชาวบ้านเข้าวัดและปฏิบัติธรรมเป็นประจำ ร่วมกับชาวบ้านกำหนดกฎระเบียบของชุมชน ได้เป็นผู้นำได้การจัดกิจกรรมเพื่อสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรมการต่อต้านยาเสพติดในหมู่บ้าน กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของคนในหมู่บ้าน ร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการทำงานร่วมกับองค์กรเครือข่ายชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และประชาชนอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามัคคีและไม่แตกแยก

นางจิตติมา ยาสันเทียะ ที่อยู่ 233 หมู่ที่ 4 บ้านโกรกกระสัง ตำบลมะค่า ได้ลดรายจ่าย โดยทำนาปลูกข้าวไว้กินเอง ปลูกผักตามฤดูกาล มีการทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพจากเศษวัสดุในครัวเรือนไว้ใช้เอง ทำสารไล่แมลงจากสะเดา ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง ด้านการเพิ่มรายได้ ได้ทำการเกษตรแบบผสมผสาน ด้านการดำรงชีวิต ได้มีส่วนร่วมในการทำแผนชุมชนของหมู่บ้าน ดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นในการทำความดี ไม่สร้างปัญหาแก่ชุมชน ปฏิบัติตามกติกาสังคมของหมู่บ้าน เข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีสำคัญของหมู่บ้านทุกครั้ง ด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกิจกรรมรักษาความสะอาดของชุมชน กิจกรรมปลูกต้นไม้ ด้านการเอื้ออาทร ได้มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการแก่เด็ก คนชรา และผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและร่วมกิจกรรมรณรงค์รู้รักสามัคคีในชุมชน

นายมานพ หนูสันเทียะ ที่อยู่ 76 หมู่ที่ 1 ตำบลคางพลู ด้านการลดรายจ่าย ได้ทำนาปลูกข้าว ปลูกผักชะอม ถั่วฝักยาว มะเขือพวง ปลูกข้าวโพด เลี้ยงไก่ ไก่กินในครัวเรือน ได้ใช้วัตถุดิบในชุมชนทำขนมพื้นบ้านเพื่อจำหน่ายในชุมชน ด้านการเพิ่มรายได้ มีการรวมกลุ่มอาชีพ การปลูกมะเขือเปราะ การปลูกแฝง การปลูกพืชตามฤดูกาล การปลูกพืชไร่ ด้านการดำรงชีวิต ได้ยึดตามหลักคำสอนของศาสนา การไปทำบุญวันสำคัญๆ การเข้าร่วมประชุมของหมู่บ้านทุกเดือน การสืบทอดการทำบายศรี การเลี้ยงศาลตาปู่ ร่วมกิจกรรมออกกำลังกายกลุ่มอสม. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ร่วมรณรงค์การมีถังขยะทุกครัวเรือน ด้านการเอื้ออาทร ได้รวมกลุ่มฌาปนกิจชุมชน รวมกลุ่มการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ

นางนรินทร์ จงกล ที่อยู่ 55 หมู่ที่ 13 ตำบลด่านจาก ยึดอาชีพทำนาปลูกข้าว เป็นหลักเพื่อไว้กินในครอบครัว บางปีที่ฝนดีข้าวก็ให้ผลผลิตดี บางปีฝนแล้งก็ผลผลิตน้อยไม่เพียงพอ กินตลอดปี จึงคิดเลี้ยงหมูหลุมโดยการทำอาหารจากธรรมชาติ การใช้สารสกัดจากธรรมชาติรักษา โรค ไส้แมลง ดับกลิ่น ลดต้นทุนการผลิต ขายได้กำไรมากขึ้น มีโรงสีข้าว ได้รามาเลี้ยงหมู เป็ด ไก่ นำมูลหมูหลุมและเศษวัสดุเหลือใช้มาทำเป็นปุ๋ยใช้การเกษตรของตนเอง เหลือจำหน่ายให้กับชุมชน ใกล้เคียง เพิ่มรายได้ ปลูกสมุนไพรเพื่อในสำหรับรักษาโรคให้สัตว์เลี้ยง ต่อมาได้เรียนรู้เรื่องการแปรรูปสมุนไพร จากการศึกษาดูงานกับคน.อำเภอนนไทย ที่โรงพยาบาลอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี นำสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชนมาแปรรูปเป็นน้ำมันเหลือง สเปรย์บรรเทาอาการปวดเมื่อย ยาหม่องครีม ยาต้มโบราณ เป็นต้น

นางมณี ธัญญานนท์ ที่อยู่บ้านโนนพริก ตำบลโนนไทย แต่เดิมทำงานในโรงงานอยู่จังหวัดสมุทรปราการ กลับมาอยู่บ้านด้วยอาการเจ็บป่วยเป็นโรคกระดูกทับเส้นทำงานไม่ได้ เงินออมที่มีติดตัวมาก็รักษาตนเองจนเกิดเป็นหนี้เป็นสิน ต่อมาเมื่อมีครอบครัวมาแนะนำให้ลองทำบัญชีครัวเรือน จากการบันทึกบัญชีระยะหนึ่ง พบว่า มีรายจ่ายมากกว่ารายรับ ด้วยการสำรวจแหล่งที่มาของเงิน คิดหาวิธีประหยัด วางแผนชีวิตด้วยการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ทำนาปลูกข้าวกินเองโดยไม่จ้างแรงงานหรือรถจักร การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ สารสกัดจากสมุนไพรไล่แมลงศัตรูพืช ลดการใช้สารเคมี เริ่มปลูกมะนาว เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ เลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงเป็ด การปลูกผักสวนครัวในหลุมพอเพียงเพื่อประหยัดพื้นที่ ประหยัดน้ำ เริ่มมีเงินเหลือเพื่อนำไปใช้หนี้ ธกส. และทำอย่างมาจนปัจจุบันนี้ และได้เพียงปันสิ่งที่ได้เรียนจาก กศน.กับคนในชุมชน

สรุปได้ว่า ผลจากการติดตามผู้นำต้นแบบเป็นรายบุคคล โดยวิธีการสัมภาษณ์ และการสังเกตพฤติกรรมและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน หลังจากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

ผู้นำต้นแบบได้ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในกิจกรรมการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การออม การดำรงชีวิต การอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการเอื้ออาทร (การแบ่งปัน, ช่วยเหลือซึ่งการและกัน)

ภาพกิจกรรมการสัมภาษณ์ผู้นำต้นแบบเป็นรายบุคคลเพื่อถอดบทเรียน
การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ผลการศึกษาชุมชนต้นแบบหมู่บ้านโคกพรม

ผลการวิเคราะห์ชุมชนต้นแบบหมู่บ้านโคกพรม ตำบลโนนไทย อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ด้วยการร่วมเรียนรู้ข้อมูลชุมชน แผนชุมชน ทูทางสังคม ทรัพยากร ปัญหาของชุมชน เรียนรู้การวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและแนวทางการแก้ปัญหา เรียนรู้วิธีการบริหารจัดการ การทำกิจกรรมการเรียนรู้และการติดตามและการประเมินผลกิจกรรม เพื่อยืนยันผลการใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 15 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะ ได้แก่ นายมานะ เชียงสันเทียะ ผู้นำชุมชนแบบไม่เป็นทางการ นายธง คำกำพุด นายสมศักดิ์ สารโชติ นายแก้ว แป้งสันเทียะ นายเฉลิม สารโชติ นางชูศรี อยู่เจริญ และนางองุ่น แป้งสันเทียะ ประธานกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาชาวบ้านต้นแบบ และแหล่งเรียนรู้ เรื่องการปลูกหญ้า และการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก เรื่องการทำนาแบบลดต้นทุน เรื่องการทำเกษตรแบบไร่นาสวนผสม เรื่องการทำเกษตรทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องการปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์และครูกศน.ตำบล ครูศรช.และครูประจำกลุ่มที่ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบหมู่บ้านโคกพรม โดยการศึกษาผลการจัดกิจกรรม 7 ด้าน ดังนี้

ด้านสภาพชุมชนต้นแบบบ้านโคกพรม

ผลการศึกษาชุมชนบ้านโคกพรม ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประสบปัญหาภัยแล้ง ปัญหาหนี้สิน ปัญหาดินเค็ม ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำในไร่นา ปัญหา

ไม่มีเมล็ดพันธุ์ข้าว ปัญหาโรคพืช โรคสัตว์ ปุ๋ยมีราคาแพง น้ำมันราคาแพง แหล่งอาหารและไม่มีใช้ สอยลดลง เกษตรกรขาดความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เกษตรกรการประกอบอาชีพการทำนา แบบเดิมประสบปัญหาการขาดทุนและความยากจน เนื่องจากต้นทุนการผลิตสูง มีรายได้พอยังชีพ ไปวัน ๆ ไม่มีเงินออม จากสภาพดังกล่าวจึงเป็นจุดเปลี่ยนที่ชาวบ้านโคกพรม เริ่มต้นดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มต้นที่รวมกลุ่มกันการลดต้นทุนการทำนาข้าวมะลิอินทรีย์ ปลอดภัย ดั่งนี้

1. นัดหมายชาวบ้านมาประชุม เพื่อหารือพูดคุยสภาพปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน ระดมความคิดเห็น และเรียนรู้เรื่องการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายซึ่งเป็นทีไปที่มาของรายจ่ายในครัวเรือน การรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อการลดรายจ่าย การประหยัด และการหาวิธีเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน

2. การเชิญคุณหมอมจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา มาตรวจเลือด เพื่อหาสารพิษที่ตกค้างในร่างกาย จากการใช้สารเคมี ยาฆ่าแมลงโดยไม่ป้องกัน กินอาหารโดยไม่ล้างสารเคมีปนเปื้อน การซื้อผักผลไม้จากตลาดมาบริโภคซึ่งมีสารตกค้างจำนวนมาก ผลการตรวจเลือด สารพิษที่ตกค้างในร่างกาย มีทั้งระดับอันตรายมาก ระดับอันตรายปานกลาง และระดับอันตรายน้อย ซึ่งจากผลการตรวจเลือด ทำให้ชาวบ้านเกิดความตระหนักและสร้างกระแสที่จะเรียนรู้การผลิตใช้เอง กินเอง ลดการใช้สารเคมี ทำสารไล่แมลงด้วยพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชน ณ ปัจจุบันชาวบ้านโคกพรมเลิกใช้สารเคมีในการไล่แมลง ทำในประชาชนมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น

ผลการศึกษาชุมชนบ้านโคกพรมมีการทำกิจกรรมการลดค่าใช้จ่าย การเพิ่มรายได้ และได้ผักปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งดีต่อสุขภาพดังนี้ การปลูกตำลึง จำนวน 106 ครัวเรือน การปลูกขจร ไร่เพื่อบริโภค จำนวน 73 หลังคาเรือน การปลูกขิง ไร่เพื่อบริโภค จำนวน 53 หลังคาเรือน การปลูกข้าว ไร่เพื่อบริโภค จำนวน 101 หลังคาเรือน และมีไร่เพื่อจำหน่าย จำนวน 1 หลังคาเรือน การปลูกตะไคร้ ไร่เพื่อบริโภค จำนวน 101 หลังคาเรือน และมีไร่เพื่อจำหน่าย จำนวน 1 หลังคาเรือน การปลูกมะกรูด ไร่เพื่อบริโภค จำนวน 102 หลังคาเรือน การปลูกแมงลัก ไร่เพื่อบริโภค จำนวน 75 หลังคาเรือน การปลูกโหระพา ไร่เพื่อบริโภค จำนวน 80 หลังคาเรือน การปลูกกะเพรา ไร่เพื่อบริโภค จำนวน 102 หลังคาเรือน การปลูกมะนาว ไร่เพื่อบริโภค จำนวน 66 หลังคาเรือน และปลูก ไร่เพื่อจำหน่าย 1 หลังคาเรือน การปลูกมะละกอ ไร่เพื่อบริโภค จำนวน 28 หลังคาเรือน และปลูก ไร่เพื่อจำหน่าย 4 หลังคาเรือน และการปลูกขี้เหล็ก ไร่เพื่อบริโภค จำนวน 28 หลังคาเรือน และปลูก ไร่เพื่อจำหน่าย 4 หลังคาเรือน

3. การวิเคราะห์ดิน เกษตรกรแต่ละคนเรียนรู้เรื่องการเก็บดินตัวอย่างดิน การนำดินในแปลงนามาฝึกวิเคราะห์หาค่า Ph ด้วยตนเอง ทำให้ทราบว่าดินมีธาตุอาหารอะไร ขาดธาตุอาหารอะไร และจะต้องปรับปรุงอย่างไร โดยรวมดินบ้านโคกพรมมีธาตุอาหารต่ำ ดินเค็มและ

มีการแพร่กระจายความเค็มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆต้องฟื้นฟูดินอย่างมาก รวมทั้งต้องฟื้นฟูสภาพแวดล้อม

4. การทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ สูตรเทียบเท่าสารเคมี สูตร 15-15-15, สูตร 16-16-16 สูตร 13-13-21 การทำปุ๋ยน้ำหมักจากหมักกล้วย การปลูกถั่วพล้า ปอเทือง โสน เพื่อไถกลบ เป็นปุ๋ยพืชสดเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้ดิน ทำให้ลดรายจ่ายในการทำนาได้เป็นอย่างดี

5. การเรียนรู้และการสังเกตธรรมชาติ ถ่ายทอดความรู้โดยภูมิปัญญาของหมู่บ้าน นายมานะ เชียงสันเทียะ เล่าให้ฟังว่าจากคำบอกเล่าของปู่ย่าตายายเรื่องการคำนวณฝนด้วยวิธีสังเกตธรรมชาติ โดยตนเองได้เฝ้าสังเกตสิ่งที่บอกเล่ามา 5 ปีติดต่อกัน พบว่า การสังเกตจากตัวบั้ง ถ้าตัวบั้งทำรูในนา การสังเกตจากฝนจะแล้ง ถ้าตัวบั้งทำรู บนคันนา ทำนายว่าปีนั้นน้ำจะดี การสังเกตให้ดำเนินการระหว่างเดือน มกราคม-พฤษภาคม ของทุกปี การสังเกตจากนกกลุ่ม ถ้านกกลุ่มวางไข่ในนา ทำนายว่าปีนั้นจะมีฝนทิ้งช่วง ถ้านกกลุ่มออกลูกแล้วฝนจะตก การสังเกตให้ดำเนินการระหว่างเดือน มกราคม-พฤษภาคม ของทุกปี และการสังเกตหย้าธัญญาภาศหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า หย้าหาวย วิธีการใช้มือลูบลงไปตามใบเบาๆ ถ้ามีรอยหยัก 3 ช่วง ทำนายว่าปีนั้นจะมีฝนตกตลอดทั้งปี ถ้ามีรอยหยักที่ต้นใบ ทำนายว่าปีนั้นฝนจะดีต้นปี

จากการเรียนรู้และการสังเกตธรรมชาตินี้จะเป็นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเพาะปลูกข้าว เช่น ถ้าฝนดีปลูกข้าวหอมมะลิจะเกี่ยวจมน้ำ ทำให้ผลผลิตเสียหาย ถ้าฝนไม่ดีนาเกลือหรือนาลุ่มจะต้องปลูกข้าวเหลืองประทิวได้ดี

6. การศึกษาระบบนิเวศ การตัดข้าวปน การสังเกตศัตรูพืชหรือศัตรูธรรมชาติ เช่นต่อ แตน ผึ้งเป็นแมลงที่มีประโยชน์จะกินพวกเพลี้ย หนอน การลงแปลงนาเพื่อตรวจการเจริญเติบโตของต้นข้าว ถ้าโตมากกว่าต้นอื่นให้ถอนทิ้ง เลือกเฉพาะรวงที่ดีเก็บไว้ทำพันธุ์ในปีต่อไป จากกิจกรรมดังกล่าวตั้งแต่ต้นทำให้บ้านโคกพรมมีฐานการเรียนรู้ที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น 4 ฐานการเรียนรู้ คือ ฐานการเรียนรู้ด้วยตนเอง ฐานการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ฐานการเรียนรู้สถาบันการเงิน ฐานการเรียนรู้กระบวนการพัฒนาความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และแผนชุมชน

ด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียง

1. ด้านการลดรายจ่าย นางอรุณ แบ่งสันเทียะ ประธานกลุ่มการทำบัญชีครัวเรือน เล่าให้ฟังว่า ได้จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายครัวเรือนอย่างง่าย ทำให้ทราบถึงการใช้จ่ายที่จำเป็นไม่จำเป็น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และลดรายจ่ายด้วยการปลูกผักสวนครัว บนขอบบ่อ เลี้ยงปลาในนาข้าว เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ อีกทั้งลดละเลิกอบายมุข เหล้า บุหรี่ การซื้อหวย

2. ด้านการเพิ่มรายได้ นางชูศรี อยู่เจริญ สมาชิกกลุ่มทำนาลดต้นทุน เล่าให้ฟังว่า ได้เรียนรู้เรื่องการทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ การใช้ปุ๋ยพืชสดโดยไถกลบปอเทือง การใช้สมุนไพรไล่แมลง

ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สุขภาพดีจากการได้กินข้าว กินผักปลอดสารพิษ การเลี้ยงปลาไว้รับประทานเองและเหลือก็จำหน่ายเพิ่มรายได้

3. ด้านการประหยัด นายเฉลิม สารโชติ ประธานกลุ่มออมทรัพย์ เล่าให้ฟังว่ามีสมาชิกออมเงินสัจจะสะสม กลุ่มออมทรัพย์ เห็นความสำคัญของการออมเงิน การมีคุณธรรม 5 ประการ มีความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความไว้นื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน เห็นอกเห็นใจกัน หล่อหลอมให้เกิดความรักความสามัคคีในหมู่บ้าน กลุ่มบริการด้านเงินกู้ การจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและชุมชน

4. ด้านการเรียนรู้ นายแก้ว แป้งสันเทียะ ประธานกลุ่มทำนาแบบลดต้นทุน ภูมิปัญญาด้านการเล่นมโหรีปี่พาทย์ และเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดการทำทนายฝนเพื่อการตัดสินการทำนา เช่น ถ้าช่วงไหนที่ตัวบั้งทำรูในพื้นที่น้ำจะแล้ง ถ้าตัวบั้งทำรูบนคันน้ำจะมาก ถ้าฝนดีจะปลูกข้าวหอมมะลิ ถ้าฝนไม่ดีจะปลูกข้าวพันธุ์เหลืองประทิว หรือพันธุ์อื่นๆที่เหมาะสม ภูมิปัญญาด้านการใช้สมุนไพรขับไล่แมลง จากต้นสาบเสือ ใบสะเดา ยาสูบ น้ำส้มสายชูและเหล้าขาวมาผสมกันแล้วหมักไว้ 15 วัน นำมาฉีดข้าวในนา ฉีดพืชผักสวนครัว ได้ทั้งข้าวปลอดสารพิษ ผักปลอดสารพิษ ชาวบ้านโคกพรมจึงมีสุขภาพที่แข็งแรงกันถ้วนหน้า นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านวงมโหรีปี่พาทย์วงใหญ่ จากรุ่นสู่รุ่น เพื่อแสดงในงานประเพณีสำคัญของชุมชนเป็นประจำ

5. ด้านการอนุรักษ์ดิน น้ำและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน นายธง กำคำพูด ประธานกลุ่มปลูกหญ้าแฝก เล่าให้ฟังว่า บ้านโคกพรมได้ปลูกหญ้าแฝกเพื่อการปรับปรุงดิน ส่งเสริมการปลูกต้นไม้บนคันนา ปลูกไม้ผลบริเวณขอบบ่อสลับกับการปลูกผักสวนครัว

6. ด้านการเอื้ออารีต่อกัน บ้านโคกพรมมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มกองทุนเงินล้าน ผลประโยชน์จากการแบ่งคืนให้สมาชิก ส่วนหนึ่งได้นำไปช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้พิการ จัดสวัสดิการให้กับหมู่บ้าน ส่งเสริมการปฏิบัติเป็นประจำทุกวันพระ ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับบ้านอื่นๆ

7. ด้านเกษตรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) นายมานะ เชียงสันเทียะ ประธานศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนตำบลโนนไทย เล่าให้ฟังว่า ได้ดำเนินการปลูกหญ้าแฝก เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 ด้านการปลูกและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก ภาคตะวันออกเฉียง และได้เผยแพร่เรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก โดยการสอน/ฝึกอบรมนักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั้งภายในชุมชน ภายนอกชุมชน และต่างประเทศ การแสดงผลงานในรูปแบบการจัดนิทรรศการ การร่วมเวทีเสวนาร่วมกับครูกศน. อำเภอโนนไทยและหน่วยงานอื่นๆอย่างต่อเนื่อง การเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้เรื่องการทำนาแบบลดต้นทุน เรื่องการปุยหมักอินทรีย์ การทำสารไล่แมลงจากสมุนไพร การทำเตาเผาถ่านเพื่อให้ได้น้ำส้มควันไม้เป็นสารไล่แมลง ปราชญ์ชาวบ้านด้านข้าว ด้านบัญชีรายรับ-รายจ่ายครัวเรือน

เป็นต้น

ด้านการดำเนินวิถีชีวิตตามทางสายกลางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. ความพอประมาณ เน้นเกษตรพึ่งตนเอง มีการปลูกผักปลอดสารพิษไว้บริโภคในครัวเรือน และเหลือไว้จำหน่าย การทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพโดยใช้วัตถุดิบในชุมชน ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิต

2. ความมีเหตุมีผล การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาดัดแปลงให้ได้อุปกรณ์การทำปุ๋ยอินทรีย์ การยึดหลักประชาธิปไตยและมีระเบียบกติกาในการบริหารจัดการกลุ่ม การปลูกต้นไม้และปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายของหน้าดิน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. การมีภูมิคุ้มกัน มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักออมเงิน ประหยัด และเป็นคนเคารพระเบียบ กติกาของหมู่บ้าน ทุกวันที่ 1 สมาชิกต้องมาออมเงินกับกลุ่ม การมีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน เป็นเงินกองทุนที่สมาชิกในชุมชนได้พึ่งพิงได้กู้ยืมเพื่อนำมาประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นกองทุนเงินล้าน กลุ่มออมทรัพย์ โครงการ กข.คจ. การกู้ยืมยามฉุกเฉินเดือดร้อน ดอกเบี้ยจากการดำเนินงาน นำมาเป็นทุนสวัสดิการให้กับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน ทุนการศึกษาของเด็ก กองทุนฉุกเฉิน เช่น งานศพ การเจ็บป่วย หรือกรณีเกิดภัยธรรมชาติ

4. เจื้อนไขความรู้ กิจกรรมที่ลดความรุนแรงของปัญหาการใช้สารเคมี การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต การสืบทอดภูมิปัญญา และนำความรู้สมัยใหม่ประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้เหมาะกับกิจกรรม ความรอบรู้เหตุการณ์ ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ เข้าร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอ มีเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกชุมชน

5. เจื้อนไขคุณธรรม คนในชุมชนมีความรัก ความเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ผู้นำและผู้บริหารกลุ่มมีความซื่อสัตย์โปร่งใส ตรวจสอบได้

ด้านสภาพปัจจุบันของชุมชนบ้านโคกพรม

ชุมชนบ้านโคกพรม เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่พึ่งพาตนเอง ยกระดับรายได้ และคุณภาพชีวิต โดยมีกลุ่มกิจกรรม ดังนี้

1. กลุ่มส่งเสริมปุ๋ยอินทรีย์ ลด ละ เลิก การใช้ปุ๋ยเคมี
2. กลุ่มส่งเสริมการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายครัวเรือน
3. กลุ่มส่งเสริมปลูกพืชผัก/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น เพื่อบริโภคในครัวเรือนและแลกเปลี่ยนผลผลิตภายในชุมชน
4. กลุ่มเลี้ยงปลา (ธนาคารอาหารชุมชน) อนุบาลพันธุ์ปลาเพื่อปล่อยสู่บึงสาธารณะ และแจกจ่ายให้กับสมาชิก
5. กลุ่มส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ

6. กลุ่มส่งเสริมการใช้ปุ๋ยพืชสด โดยการไถกลบตอซังข้าวและการปลูกพืชล้มลุก ตระกูลถั่ว เพื่อปรับปรุงสภาพดิน เพิ่มอินทรีย์วัตถุ มีการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ที่แบ่งออกเป็น กลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ กลุ่มปุ๋ยพืชสด กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มหญ้าแฝก กลุ่มทำนาลด ต้นทุน

7. กลุ่มบัญชีครัวเรือน ช่วยให้ชาวบ้านลดค่าใช้จ่ายในการซื้อข้าว และสามารถ นำไปจำหน่ายได้อีกทางเพิ่มรายได้ขึ้นมา และเป็นฝึกปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งดีต่อสุขภาพเป็นอย่างมาก

ด้านปัจจัยความสำเร็จของชุมชน

จากการดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง บ้านโคกพรหมอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิด การพัฒนาแบบบูรณาการทั้งการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม บนฐานการเรียนรู้ควบคู่การปฏิบัติ ส่งผลให้ชาวบ้านโคกพรหมมีวิถีชีวิตอยู่ติดกับชุมชน อย่างเรียบง่าย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน มีความเข้มแข็ง มีความมุ่งมั่นใฝ่รู้กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ และถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน การประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีเข้า มาให้การสนับสนุนในหมู่บ้าน และการมีสมาชิกที่ให้ความร่วมมือร่วมใจ

2. ปัจจัยด้านการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่ทั้งรูปแบบที่เป็น ทางการและไม่เป็นทางการ กล่าวคือ มีการพบปะนัดหมายกันเป็นประจำทุกต้นเดือนทำให้มีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การลองผิดลองถูก ไม่ย่อท้อ นำความผิดพลาดในอดีตมาปรับใช้ปัจจุบันและการ ค้นหาลิขิตใหม่เพื่อทำให้ปัจจุบันดี อนาคตดี มีความยั่งยืน สมาชิกทุกคนมีความตั้งใจจริง โดยเริ่มการ เรียนรู้จากเรื่องดิน การพัฒนาปรับปรุงดิน ซึ่งดินเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ข้าว พันธุ์พืช การเรียนรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการสร้างแผนงาน กิจกรรมการ ประกอบอาชีพ การเรียนรู้การทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ การใช้สมุนไพรไล่แมลง เพื่อนำวัตถุดิบใน ท้องถิ่นมาใช้อย่างมีคุณค่า การขุดลอกแหล่งน้ำที่มีอยู่ประจำไร่นา เปรียบเสมือนองค้ำน้ำที่คอยกัก เก็บน้ำในช่วงฝนทิ้งช่วง การเรียนรู้ดังกล่าวส่งผลให้บ้านโคกพรหมเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ที่มีการขยายเครือข่ายการเรียนรู้ดูงานแก่หมู่บ้านอื่น ๆ เป็นประจำและก่อให้เกิดการเรียนรู้ทักษะ การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยิ่ง

3. ปัจจัยด้านภาคีเครือข่าย บ้านโคกพรหมมีภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนให้การ สนับสนุน ได้แก่ กศน.อำเภอโนนไทย เครือข่ายอนุรักษ์หญ้าแฝกภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กปร. กรมพัฒนา ที่ดิน/เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่ดินนครราชสีมา มูลนิธิชัยพัฒนา กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ เกษตร อำเภอ/จังหวัดเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัด/เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

องค์การบริการส่วนตำบล ตลอดทั้งนี้ทั้งนี้การเมืองในท้องถิ่นทำให้การสนับสนุนทั้งด้านวิชาการและด้านงบประมาณ รวมทั้งมาเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำให้กำลังใจ สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชุมชนเป็นอย่างดี จากองค์ประกอบดังกล่าวส่งผลให้บ้านโคกพรม ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ 1 ระดับประเทศ ด้านการพัฒนาและรณรงค์การใช้หญ้าแฝกอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ถวายเป็นพระราชสักการะโดยมูลนิธิชัยพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) กรมพัฒนาที่ดิน และบริษัท ปตท. ซึ่งก็ถือเป็นรางวัลที่ยืนยันว่าชุมชนชนบทหากมีหัวใจแห่งการเรียนรู้ทบทวนสิ่งที่ตั้งมามีอยู่และนำมาปรับใช้ให้เหมาะสม จะสร้างความมั่งคั่งมั่นคงอยู่มีสุขได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

ด้านผลการยืนยันการใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำแบบ

ผลการวิเคราะห์ชุมชนต้นแบบเพื่อยืนยันการใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ด้านความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน พบว่า ผู้นำชาวบ้านโคกพรมส่วนมากเป็นผู้นำแบบไม่เป็นทางการที่เป็นชาวบ้านยอมรับ ให้เกียรติและยกย่อง สภาพการดำเนินงานของผู้นำมีการวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน การเปลี่ยนสภาพสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนและภายนอกชุมชน การหาทางออกร่วมกัน การวางแผนชีวิต การประกอบอาชีพ การจัดบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน การจัดบัญชีต้นทุนอาชีพ ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ทำกิจกรรมการเพิ่มรายได้ ลดการพึ่งพาภายนอกและการพึ่งพาตนเอง ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ที่ 2 ด้านผู้นำชุมชนมีจิตสาธารณะของผู้นำ เนื่องจากชุมชนบ้านโคกพรมเป็นชุมชนเก่าแก่ ผู้นำชุมชนในอนาคตมีการสืบทอดสิ่งที่ตั้งมามีอยู่และเป็นต้นแบบด้านจิตสาธารณะและปมเพาะพฤติกรรมจิตสาธารณะสู่เยาวชนรุ่นหลัง ด้านการเป็นผู้นำในการสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน เป็นผู้นำในการกำหนดกฎกติกาของชุมชนและการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม การช่วยกันดูแลรักษาและรับผิดชอบสิ่งของสาธารณะ เสียสละเพื่อส่วนรวม ร่วมมือ ร่วมใจทำงานเพื่อส่วนรวม และการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนา

กลยุทธ์ที่ 3 ด้านความเป็นผู้นำ ชุมชนบ้านโคกพรมมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่แสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาความยากจน หนี้สิน ปรับทัศนคติของชาวบ้าน เรื่องการเลิกใช้สารเคมีในการภาคเกษตร การทำเกษตรอินทรีย์ การลดต้นทุนการเกษตร ประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเข้าวัดปฏิบัติธรรม เพื่อลด ละ เลิกอบายมุข

กลยุทธ์ที่ 4 ด้านทักษะการจัดการของผู้นำ ชุมชนบ้านโคกพรมมีการจัดระบบการประกอบอาชีพตามฤดูกาล การแสวงหาแนวทางการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อให้การทำงานประสบผลสำเร็จ การแก้ปัญหาเน้นให้ที่ประชุมร่วมกันเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาและติดตามผลการแก้ปัญหาและในขณะเดียวกันก็แสวงหาความรู้ใหม่ๆมาพัฒนาชุมชนเสมอ

กลยุทธ์ที่ 5 ด้านทักษะการสอนของผู้นำ ผู้นำชุมชนมีการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ ด้านการประกอบอาชีพ แก่ประชาชนในชุมชนและภายนอก ชุมชน พัฒนาชุมชนบ้านโคกพรหมให้เป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงาน ฝึกประสบการณ์ เรื่องการทำนา แบบลดต้นทุน การทำเกษตรอินทรีย์ การทำปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกผักปลอดสารพิษ การทำบัญชีเพื่อลดรายจ่าย ที่ประสบผลสำเร็จเป็นแบบอย่างที่ดี เกิดความมั่นใจในวิธีการที่หลากหลายในการ ถ่ายทอดความรู้ และประเมินสถานการณ์ตามสภาพจริง

ภาพปัจจุบันชุมชนต้นแบบหมู่บ้านโคกพรหม
หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่พึ่งพาตนเอง ยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิต

1. กลุ่มส่งเสริมปุ๋ยอินทรีย์ ลด ละ เลิก การใช้ปุ๋ยเคมี

2. กลุ่มส่งเสริมการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายครัวเรือน

3. กลุ่มส่งเสริมปลูกพืชผัก/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น เพื่อบริโภคในครัวเรือน และแลกเปลี่ยนผลผลิตภายในชุมชน

4. กลุ่มเลี้ยงปลา (ธนาคารอาหารชุมชน) อนุบาลพันธุ์ปลา เพื่อปล่อยสู่บึงสาธารณะและแจกจ่ายให้กับสมาชิก

5. กลุ่มส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ

6. กลุ่มส่งเสริมการใช้ปุ๋ยพืชสด โดยการไถกลบตอซังข้าวและการปลูกพืชล้มลุกตระกูลถั่ว เพื่อปรับปรุงสภาพดิน เพิ่มอินทรีย์วัตถุ

7. กลุ่มบัญชีครัวเรือน ช่วยให้ชาวบ้านลดค่าใช้จ่ายในการซื้อข้าว และสามารถนำไปจำหน่ายได้อีกทางเพิ่มรายได้ขึ้นมา และเป็นผักปลอดภัยจากสารพิษ ซึ่งดีต่อสุขภาพเป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถจำแนกจำนวนครัวเรือนที่ปลูกไว้ที่บ้านได้ดังนี้

กิจกรรมลดรายจ่ายในครัวเรือน	ภาพประกอบ
<p>1.ปลูกตำลึง จำนวน 106 ครัวเรือน สรรพคุณใช้ตำลึงรักษาอาการ ถูกขมของพืชหรือสัตว์ (เช่น บุง) เกิดอาการคันหรือผื่นแดงก็ใช้ใบ ตำลึงขี้เอน้ำมาทาให้ทั่วบริเวณที่มีอาการ ก็จะทุเลาหรือหายไป ในไม่ช้า</p>	
<p>2.ปลูกขจร ไม้เพื่อบริโภค จำนวน 73 หลังคาเรือน ต้นขจรเป็นไม้ เลื้อยขึ้นต้นเนื้อแข็ง หรือเถาของขจรมีขนาดเล็กแต่จะมีความ เหนียวมาก ซึ่งสามารถใช้เถาขจรแทนเชือกได้</p>	
<p>3.ปลูกขิง ไม้เพื่อบริโภค จำนวน 53 หลังคาเรือน ขิงเป็นพืชล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน เปลือกนอกสีน้ำตาลแกมเหลือง เนื้อในสีนวลมีกลิ่น หอมเฉพาะ</p>	
<p>4.ปลูกข่า ไม้เพื่อบริโภค จำนวน 101 หลังคาเรือน และมีไม้เพื่อ จำหน่าย จำนวน 1 หลังคาเรือน ข่าเป็นพืชที่จัดเป็นเครื่องเทศใน การดับกลิ่นคาวและเพิ่มรสชาติให้อร่อย</p>	
<p>5.ปลูกตะไคร้ ไม้เพื่อบริโภค จำนวน 101 หลังคาเรือน และมีไม้ เพื่อจำหน่าย จำนวน 1 หลังคาเรือน สรรพคุณทางยา เช่น บำรุง ธาตุ แก้โรคทางเดินปัสสาวะ ขับลมในลำไส้ทำให้เจริญอาหาร แก้ โรคหืด แก้อหิวตักโรค บำรุงสมอง ส่วนหัวสามารถใช้แก้โรค เกลื้อน ท้องอืดท้องเฟ้อ โรคนิว ช่วยลดความดันสูง น้ำมันตะไคร้ หอมใช้ทาแก้คันได้</p>	
<p>6.ปลูกมะกรูด ไม้เพื่อบริโภค จำนวน 102 หลังคาเรือน นิยมใช้ใบ มะกรูดและผิวมะกรูดเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องปรุงอาหารหลาย ชนิด</p>	

กิจกรรมลดรายจ่ายในครัวเรือน	ภาพประกอบ
<p>7. ปลูกแมงลัก ไว้เพื่อบริโภค จำนวน 75 หลังคาเรือน สรรพคุณ ขับลมในลำไส้ อากาศอืดอืด แน่นไม่สบายท้อง ใบแมงลักต้มน้ำดื่ม บรรเทาอาการหวัด อาการคัดจมูก น้ำมูกไหล หลอดลมอักเสบ บรรเทาอาการผื่นคัน พิษจากพืช พิษสัตว์กัดต่อย หรืออาการคัน จากเชื้อรา ใช้ใบแมงลักสดโขลกพอกบริเวณที่มีอาการ แก้ท้องร่วง ท้องเสีย เพิ่มน้ำนมแม่ ต้มแก้ท้องผูก แนะนำให้ใช้กับหญิงตั้งครรภ์ และแม่ที่เลี้ยงลูกด้วยนมตนเอง</p>	
<p>8. ปลูกโหระพา ไว้เพื่อบริโภค จำนวน 80 หลังคาเรือน สรรพคุณ ช่วยแก้อาการจุกเสียด แน่นท้อง ช่วยย่อยอาหาร เมื่อรับประทาน จะทำให้จุกโล่ง และท้องสบาย</p>	
<p>9. ปลูกกะเพรา ไว้เพื่อบริโภค จำนวน 102 หลังคาเรือน สรรพคุณ ใบบำรุงธาตุไฟธาตุ ขับลมแก้ปวดท้อง แก้จุกเสียด และขับลม เมล็ด เมื่อนำไปแช่น้ำเมล็ดจะพองตัวเป็นเมือกขาว ใช้พอกบริเวณ ตา รากที่แห้งแล้วขงหรือต้มน้ำร้อนดื่มรักษาแผลในกระเพาะอาหาร ในใบมีฤทธิ์ขับน้ำดี ช่วยย่อยไขมันและลดอาการจุกเสียด</p>	
<p>10. ปลูกมะนาว ไว้เพื่อบริโภค จำนวน 66 หลังคาเรือน และปลูก ไว้เพื่อจำหน่าย 1 หลังคาเรือน สรรพคุณ ช่วยขับลมได้ดี น้ำของ ผลมะนาวเปรี้ยวจัด เป็นยาขับเสมหะ เมื่อเด็กหกล้มหัวโน ใช้ มะนาวผสมกับดินสอพองพอกบริเวณที่โนจะทำให้เย็นและยุบเร็ว</p>	
<p>11. ปลูกมะละกอ ไว้เพื่อบริโภค จำนวน 28 หลังคาเรือน และปลูก ไว้เพื่อจำหน่าย 4 หลังคาเรือน สรรพคุณ รับประทานมะละกอสุก เป็นประจำป้องกันและบำบัดโรคปวดข้อปวดหลังได้ รากมะละกอ ตัวผู้ แช่เหล้าขาวทาแก้ปวดข้อ ปวดกล้ามเนื้อ ไม่มีแรง ใช้ใบ มะละกอสดย่างไฟหรือลวกกับน้ำร้อนใช้ประคบบริเวณที่ปวด</p>	

กิจกรรมลดรายจ่ายในครัวเรือน	ภาพประกอบ
<p>12. ปลุกซี้เหล็ก ไว้เพื่อบริโภค จำนวน 28 หลังคาเรือน และปลุกไว้เพื่อจำหน่าย 4 หลังคาเรือน สรรพคุณค่าดอก รักษาโรคนอนไม่หลับ ราก รักษาไข้ รักษาโรคเหน็บชา ทาแก้เส้นอัมพฤกษ์ให้หายอ่อน แก้ฟกช้ำ ลำต้นและกิ่ง เป็นยาระบาย รักษาโรคผิวหนัง แก้โรคกระษัย เปลือกต้น รักษาโรคริดสีดวงทวาร</p>	

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา และ 3) เพื่อศึกษาผลการใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิจัย เป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกำหนดกรอบสาระกลยุทธ์ ระยะที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา และ ระยะที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาระยะที่ 1 การศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลัก

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อกำหนดกรอบสาระกลยุทธ์

ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการศึกษา 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ผลการศึกษาสภาพ และปัญหาดำเนินการตามนโยบาย ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงาน กศน. ได้กำหนดเป็นนโยบาย ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนากลุ่มเป้าหมายให้มีคุณธรรม ความรู้ พัฒนาคุณภาพชีวิต ทักษะการดำรงชีวิต บูรณาการในหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยยึดหลัก 3 ประการ คือ หลักเหตุผล พอประมาณ ภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข ด้านความรู้และคุณธรรม และให้สอดคล้องกับ

มาตรฐานการประเมินสถานศึกษา กศน.พอเพียง สอดคล้องกับ รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบ 2 (พ.ศ. 2549-2553) และ รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) กศน.อำเภอโนนไทย ซึ่งเสนอแนะว่า สถานศึกษาจัดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองจากความรู้หรือประสบการณ์เดิมและเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ ควรนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผล และนำผลไปวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และนำไปวางแผนปรับปรุง พัฒนาอย่างเป็นระบบวงจร PDCA อย่างต่อเนื่อง บริหารตามระบบบริหารคุณภาพ PDCA ครบวงจรอย่างมีประสิทธิภาพ ควรใช้ระบบ ICT มาใช้จัดระบบสารสนเทศ ควรกำหนดทิศทางการพัฒนาและส่งเสริมจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ผู้นำชุมชนพัฒนาคุณภาพชีวิต คิดเป็นทำเป็น ความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน

2) ผลวิเคราะห์การสนทนากลุ่ม (Focus Group) คนต้นแบบ พบว่า นโยบาย ยุทธศาสตร์และจุดเน้นการดำเนินงาน ของสำนักงาน กศน.นั้น เกษตรกรสามารถปฏิบัติและพึ่งตนเองได้ โดยเข้าร่วมการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และเรียนรู้จากคนต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จ ในชุมชน ได้แก่ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมอดิน ผู้นำเกษตรกร ปราชญ์ชาวบ้าน และภาคีเครือข่าย เพื่อหาแนวทางลดต้นทุนการผลิต ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพและสมุนไพรไล่แมลงใช้เอง

3) ผลการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) หัวหน้า กศน.ตำบล พบว่า จุดแข็ง (Strength=S) สถานศึกษา (กศน.อำเภอโนนไทย) มีนโยบายชัดเจน จัดกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ด้านการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน และร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน และการศึกษาตามอัธยาศัย ได้อย่างต่อเนื่อง มีการกำกับ นิเทศลักษณะเพื่อนร่วมเรียนรู้ ตัวครู กศน.ได้รับการพัฒนาจากการเข้าประชุม สัมมนา การฝึกอบรม การทัศนศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จ แล้วนำความรู้ ประสบการณ์มาจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษา/ผู้เรียนได้ พัฒนากระบวนการคิดเป็น การทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน การพออยู่ พอกิน พอใช้ จุดอ่อน (Weakness = W) ด้านนโยบาย และจุดเน้นสำนักงาน กศน. กำหนดเป้าประสงค์การจัดกิจกรรมเพื่อการมีงาน มีงานทำ อย่างยั่งยืน สถานศึกษาไม่สามารถจัดกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายประสงค์ได้ เพราะจัดสรรงบประมาณไม่สอดคล้องกับจำนวนกลุ่มเป้าหมาย การกำหนดกลุ่มเป้าหมายกลุ่มละ 15-20 คน ทำได้ค่อนข้างยาก เพราะส่วนหนึ่งต้องประกอบอาชีพหรือติดภารกิจ การจัดกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง ส่งผลให้ครู/วิทยากรต้องมีการปรับแผนการเรียนรู้ หรือเลื่อนเวลาจัดการเรียนรู้ ส่วนการทำงานของภาคีเครือข่าย ขาดการประสานงาน ขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ทำงานซ้ำซ้อน

เชิงงบประมาณและกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ แต่ในขณะที่เดียวกับก็มีโอกาส (Opportunity = O) พบว่า สถานศึกษานั้นจัดกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการ/สนใจของผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่ มีความพร้อมในการเรียนรู้ การเข้าร่วมกิจกรรม มีพื้นที่การทำการเปลี่ยนแปลงสภาพ และส่วนอุปสรรค (Threat = T) พบว่า ภาครัฐเครือข่าย ขาดการบูรณาการหรือการทำการทำงานร่วมกัน

4) ผลการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อประมวลกรอบกลยุทธ์เบื้องต้น (ฉบับร่าง) ได้ 5 กลยุทธ์ และ 47 ตัวชี้วัด ดังนี้ 1) กลยุทธ์การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ มี 10 ตัวชี้วัด 2) กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ มี 9 ตัวชี้วัด 3) กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นผู้นำ มี 9 ตัวชี้วัด 4) กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการจัดการ มี 9 ตัวชี้วัด และ 5) กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการสอน มี 8 ตัวชี้วัด

ผลการศึกษาระยะที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ผลศึกษาการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการสร้างกลยุทธ์ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสังเคราะห์แนวคิด 2) สร้างกรอบสาระกลยุทธ์การพัฒนา และ 3) การสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การสร้างกรอบสาระกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ มี 4 ขั้นตอน ดังนี้
 ขั้นตอนที่ 1 การสร้างกรอบสาระกลยุทธ์การพัฒนา (ฉบับร่าง) ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดการสร้างกลยุทธ์ ขั้นตอนที่ 2 การประเมินตรวจสอบพิจารณาข้อคำถามกลยุทธ์การพัฒนา (ฉบับร่าง) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นตอนที่ 3 การประเมินเพื่อตรวจสอบยืนยันกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ โดยคณะกรรมการสถานศึกษา และหัวหน้ากศน.ตำบล ขั้นตอนที่ 4 การเปรียบเทียบผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ในการนำไปใช้กลยุทธ์การพัฒนา (ฉบับร่าง) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะกรรมการสถานศึกษาและหัวหน้ากศน.ตำบล

ผลการสร้างกรอบสาระกลยุทธ์การพัฒนา (ฉบับร่าง) เป็นกระบวนการออกแบบและเลือกกลยุทธ์ ซึ่งนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ได้ใช้เทคนิค AWOT Analysis เป็นแนวทางการสร้างกลยุทธ์พัฒนาผู้นำต้นแบบ วิธีการสร้างกลยุทธ์พัฒนาผู้นำต้นแบบ มี 4 ขั้นตอนสำคัญ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ทางกลยุทธ์ ได้วิเคราะห์ปัจจัยของสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในให้ทราบจุดแข็ง (Strengths: S) และจุดอ่อน (Weakness: W) ที่มีต่อการบริหารขององค์กร 2) การกำหนดทิศทาง เป็นภาพขององค์กรตามภารกิจ ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และ เป้าประสงค์ 3) การวางกลยุทธ์ เป็นการตั้งเป้าหมายและหาวิธีการเพื่อนำการบรรลุเป้าหมาย การจัดองค์กร (Organizing) การเตรียมการดำเนินงาน คน และทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อทำงานให้สำเร็จ

การกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ และการควบคุม (Controlling) การวัดผลการปฏิบัติงานและ
 ดำเนินการปรับแก้เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าได้รับผลลัพธ์ที่ต้องการ 4) การสื่อสารและการถ่ายทอด
 กลยุทธ์ เป็นการถ่ายทอดความคิด แลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยม ทักษะ
 ได้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ 5 กลยุทธ์ และ 47 ตัวชี้วัด ดังนี้ กลยุทธ์การพัฒนาความเข้มแข็ง
 ของผู้นำ มี 10 ตัวชี้วัด กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ มี 9 ตัวชี้วัด กลยุทธ์การพัฒนา
 ความเป็นผู้นำ มี 9 ตัวชี้วัด กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการจัดการ มี 9 ตัวชี้วัด และกลยุทธ์การพัฒนา
 ทักษะการสอน มี 8 ตัวชี้วัด

ผลการศึกษาระยะที่ 3 การศึกษาผลการทดลองใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ผลการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ผู้วิจัยได้นำกลยุทธ์มา ทั้ง 5 กลยุทธ์
 และ 47 ตัวชี้วัด มาดำเนินการ ดังนี้ 1) กำหนดวิธีการหรือรูปแบบการพัฒนา 2) กำหนดคุณสมบัติ
 เพื่อคัดเลือกผู้เข้ารับการพัฒนา 3) กำหนดวิธีการพัฒนา และ 4) ดำเนินการพัฒนาผู้นำ โดยผู้นำ
 ต้นแบบต้องเข้ารับการปฐมนิเทศ รับเอกสารคู่มือประกอบการอบรมผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตาม
 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาและทำกิจกรรมตามกำหนด เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการ
 กำหนด ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80 ประกอบด้วย อบรมเพื่อพัฒนาผู้นำต้นแบบ 3 ระยะ การศึกษา
 ดูงานแหล่งการเรียนรู้ 3 ครั้ง การร่วมวิเคราะห์ผลการศึกษาดูงาน ฝึกปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับครูคน
 วิทยากรและภูมิปัญญา การสะท้อนผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การขยายผลการพัฒนาผู้นำต้นแบบ
 สู่ครอบครัว ชุมชนต้นแบบ และร่วมติดตามและประเมินผลหลังการอบรม ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี
 ของฟิตเลอร์หรือทฤษฎีของเฮอร์เชย์กับเบลนชาร์ด ได้เสนอว่าวิธีการพัฒนาตนเอง คือ การเรียนรู้
 จากการทำงาน การเรียนรู้จากคนอื่น การเรียนรู้จากความผิดพลาด และ การเรียนรู้จากการ
 ฝึกอบรม และ รูปแบบการพัฒนาผู้นำต้นแบบ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย การเตรียมการก่อนการ
 พัฒนากลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ขึ้นดำเนินการพัฒนาผู้นำต้นแบบ และ ขึ้นการติดตามและ
 ประเมินผล

ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของครอบครัวต้นแบบและชุมชน/ศูนย์ฝึกอาชีพ
 ต้นแบบที่มีต่อการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน โดยรวมมี
 ระดับความพึงพอใจระดับมาก ในแต่ละกิจกรรมและแต่ละด้าน ดังนี้ กิจกรรมที่มีต่อระดับจิตสำนึก
 ด้านการตั้งใจจะใช้ชีวิตอยู่อย่างพึ่งตนเองและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม และด้านความรู้ความ
 เข้าใจเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมที่มีต่อการอยู่อย่างพึ่งตนเองในระดับครอบครัว
 ด้านการทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่าย เช่น ลด ละ เลิกอบายมุข ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่สร้างหนี้ ด้านการรู้จัก

การออม มีเงินออม กิจกรรมที่มีต่อการมีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง และด้านการดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่มีต่อการมีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง ด้านการดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมที่มีต่อการรวมกลุ่มในสังคม “อยู่รวมกันอย่างเอื้ออาทร” ด้านการมีความคิดที่จะแจกจ่าย แบ่งปันให้กับผู้อื่น ด้านการลดการเห็นแก่ตัวเพื่อให้ได้เพื่อและเกิดวัฒนธรรมที่ดีในชุมชน และด้านการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น กิจกรรมที่มีต่อความพอเพียงระดับครอบครัว ด้านการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น กิจกรรมที่มีต่อความพอเพียงในระดับชุมชน ด้านการความเป็นอยู่ที่พอเพียงและอยู่ในชุมชนอย่างอยู่เย็นเป็นสุข และกิจกรรมที่มีต่อความพอเพียงในระดับกลุ่ม ด้านชุมชนมีการรวมกลุ่มที่หลากหลาย ด้านสมาชิกในชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ด้านชุมชนของท่านมีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนแห่งความพอเพียง และด้านชุมชนของท่านเป็นชุมชนแห่งความพอเพียงตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เหมือนกันทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับรายการประเมินและเกณฑ์คุณภาพ สถานศึกษาพอเพียง ระดับการศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัย ปี 2554-2556 ซึ่งกล่าวถึงกิจกรรมหลักความพอประมาณ การมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี การใช้ความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งกล่าวว่า ทางสายกลาง ความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายในเงื่อนไขความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) เงื่อนไขคุณธรรม (ความซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน แบ่งปัน) ด้วยการทำบัญชี โดยจำแนก รุ้รายได้ รุ้รายจ่าย เป็นประจำ มีพอใช้ และมีเงินออม และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สารระทัษะการดำเนินชีวิต รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งกำหนดให้นักศึกษาเรียนรู้เรื่องความพอเพียง ครอบครัวพอเพียง การประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตของตนเอง ครอบครัว การวิเคราะห์รายรับ-รายจ่าย การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การประหยัด การออม และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ครอบครัวต้นแบบและชุมชนต้นแบบได้ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านการลดรายจ่าย ด้านการเพิ่มรายได้ ด้านการออม ด้านการดำรงชีวิต ด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และด้านการเอื้ออาทร ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2549-2551

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาเอกสาร นโยบายยุทธศาสตร์และจุดเน้น สภาพ และปัญหาการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนากลุ่มเป้าหมาย เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อการพึ่งตนเองได้ ให้มีคุณธรรม ความรู้ มีทักษะการดำรงชีวิต สอดคล้อง

เกณฑ์การประเมินสถานศึกษาพอเพียง ระดับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และ รายงานการประเมินตนเองของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ประจำปีงบประมาณ 2556 ซึ่งกล่าวว่าได้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพึ่งพาตนเอง ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์โดยภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือผู้นำเกษตรกร/ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ประสบการณ์ ในชุมชน มีการวางแผนลดต้นทุนการผลิต และแสวงหาความช่วยเหลือด้านวิชาการ จากหน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน ซึ่งเป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และ แผนปฏิบัติการประจำปี ของสำนักงาน กศน.และกศน.อำเภอโนนไทย แต่จากรายงานการประเมิน ตนเองสถานศึกษาพอเพียง ระดับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยสฤฎญา จันทะสุน. (2555) กล่าวว่า สำนักงานกศน. ควรเร่งดำเนินการประชุมชี้แจงผู้บริหาร ครู พนักงาน ราชการและบุคลากรทางการศึกษาทุกคน เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่อย่างจริงจัง ควรนิเทศ กำกับ ติดตามกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เร่งนำระบบ ICT มาพัฒนาฐานข้อมูล และสารสนเทศ จัดกิจกรรมโดยบูรณาการ หลัก 3 ประการ คือ หลักเหตุผล พอประมาณ ภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข ด้านความรู้และคุณธรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น สร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองจากความรู้หรือประสบการณ์เดิมและเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ มีความตระหนักในการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและชุมชน และให้ผู้นำชุมชน ขับเคลื่อนโครงการแก้ปัญหาจนสำเร็จเป็นแบบอย่างของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ SWOT กศน. อำเภอโนนไทย ซึ่งกล่าวว่าจุดด้อย การดำเนินกิจกรรมไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้รับบริการได้ทั่วถึงทุกพื้นที่ และกิจกรรมไม่เกิดความยั่งยืน ความต้องการของผู้เรียนมีความหลากหลาย สถานศึกษามีขีดจำกัดต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้ในเรื่องเดียว ผู้เรียนติดภารกิจ ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้ อย่างต่อเนื่อง การประสานงานและการบูรณาการกิจกรรม ร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายทำได้ยากการทำงานแบบต่างคนต่างทำ เกิดความซ้ำซ้อนกิจกรรม กลุ่มเป้าหมาย พื้นที่ และระยะเวลาที่ดำเนินงานใกล้กัน ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเป้าหมาย ถึงแม้ว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และจากการถอดบทเรียนตลาดร้อยปีสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี. (2553) ก็กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า ความสำเร็จของการบริหาร คือ การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และมนรัตน์ สารภาพ. (2553) กล่าวไว้ว่า การทำงานให้ประสบผลสำเร็จต้อง ขึ้นอยู่กับการประสานงานเครือข่าย สอดคล้องกับพัชรชาติ ตรีชัย. (2552) ที่กล่าวว่า ความสำเร็จในการทำงานเกิดจากการมีส่วนร่วม ทำงานเป็นทีม การผนึกกำลังภาคีเครือข่ายร่วมคิด ร่วมทำ

ผลการศึกษาการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้เทคนิค AWOT Analysis โดยมีวิธีการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ 4 ด้าน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ทางกลยุทธ์ ได้วิเคราะห์ปัจจัยของสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในให้ทราบจุดแข็ง (Strengths: S) และจุดอ่อน (Weakness: W) ที่มีต่อการบริหารขององค์กร 2) การกำหนดทิศทาง เป็นภาพขององค์กรตามภารกิจ ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และ เป้าประสงค์ 3) การวางกลยุทธ์ เป็นการตั้งเป้าหมายและหาวิธีการเพื่อนำการบรรลุเป้าหมาย การจัดองค์กร (Organizing) การเตรียมการดำเนินงาน คน และทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อทำงานให้สำเร็จ การกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจ และการควบคุม (Controlling) การวัดผลการปฏิบัติงานและดำเนินการปรับแก้เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าได้รับผลลัพธ์ที่ต้องการ 4) การสื่อสารและการถ่ายทอดกลยุทธ์ เป็นการถ่ายทอดความคิด แลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยม ทักษะคติ ได้กลยุทธ์ (ฉบับร่าง) ซึ่งสอดคล้องกับสมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, (2551), ยศพร จิรพรเจริญ, (2557) และ วันชัย มีชาติ, (2548) ซึ่งกล่าวว่า วิธีการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ มี 4 ขั้นตอนสำคัญ คือ การวิเคราะห์ทางกลยุทธ์ การกำหนดทิศทาง การวางกลยุทธ์ และ การสื่อสารและการถ่ายทอดกลยุทธ์ ได้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ 5 กลยุทธ์ และ 47 ตัวชี้วัด ดังนี้ กลยุทธ์การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ มี 10 ตัวชี้วัด สอดคล้องกับการถอดบทเรียนผู้นำชุมชนต้นแบบบ้านโคกพรม ซึ่งกล่าวว่า ผู้นำต้องวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนและภายนอกชุมชน การหาทางออกร่วมกัน กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ มี 9 ตัวชี้วัด สอดคล้องกับกลยุทธ์การฝึกกำลังภาคีเครือข่ายและกระจายบริการการศึกษา ของสำนักงานกศน. ซึ่งกล่าวถึง มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมสร้าง ร่วมแก้ปัญหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกรูปแบบ และสอดคล้องกับการถอดบทเรียนผู้นำชุมชนต้นแบบบ้านโคกพรม ซึ่งกล่าวว่า ผู้นำชุมชนต้องสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน เป็นต้นแบบด้านจิตสาธารณะและ บ่มเพาะพฤติกรรมจิตสาธารณะสู่เยาวชนรุ่นหลัง ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ช่วยกันดูแลรักษาและรับผิดชอบสิ่งของสาธารณะ เสียสละเพื่อส่วนรวม กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นผู้นำ มี 9 ตัวชี้วัด กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการจัดการ มี 9 ตัวชี้วัด สอดคล้องกับกลยุทธ์การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เสริมสร้างวัฒนธรรมในการทำงานให้ได้มาตรฐาน โดยใช้หลักธรรมมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับ การถอดบทเรียนผู้นำชุมชนต้นแบบบ้านโคกพรม ซึ่งกล่าวว่า ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง แสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาและปรับทัศนคติของชาวบ้านดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ซึ่งสอดคล้องกับพัชรราวดี ตรีชัย. (2552) ที่กล่าวว่า ปัจจัยการพลิกฟื้นจากสังคมที่มีปัญหาวิกฤติ สามารถทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเอง คือ ผู้นำมีภาวะผู้นำโดดเด่น มีความสามารถ มีความมั่นใจ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถถ่ายทอดอย่างชัดเจน มีกระบวนการบริหารงานแบบ ประชาธิปไตย มีประสิทธิภาพในการสร้างแรงบันดาลใจ สร้างพลังการทำงานเป็นทีม สร้างคนดี คนเก่งในชุมชน ฝึกกำลังร่วมคิด ร่วมทำ สร้างความสัมพันธ์ ความรักสามัคคี มีระบบอาวุโส และสอดคล้องกับดลนภา ท่วมยัง. (2556) ซึ่งกล่าวว่า กลยุทธ์การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก มี 5 กลยุทธ์ ดังนี้ กลยุทธ์หลักการยกระดับ ศักยภาพความเป็นผู้นำ กลยุทธ์หลักการบริหารจัดการ กลยุทธ์หลักการพัฒนาศักยภาพภาคี เครือข่ายและสร้างความร่วมมือ กลยุทธ์หลักการจัดการความรู้ และกลยุทธ์หลักการใช้เทคโนโลยี และกลยุทธ์การพัฒนาทักษะการสอน มี 8 ตัวชี้วัด สอดคล้องกับกลยุทธ์การปรับกิจกรรม หลากหลายโดนใจผู้เรียน มีกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย แปลกใหม่ สอดคล้องกับสภาพ ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ นำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สามารถประยุกต์ใช้กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบไปออกแบบการพัฒนา ระบบการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมผู้เรียน ครอบครัว และชุมชนได้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตาม ความเหมาะสม

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 สำนักงานกศน. ควรนำกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบรู้เรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาในสังกัด

1.2 สถานศึกษาอื่น ควรนำกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบรู้เรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพกิจกรรมและผู้นำด้านอื่น ๆ

1.3 หน่วยงานทางการศึกษาอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรนำกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบรู้เรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยปรับให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละหน่วยงาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจัดให้มีการประชุม สัมมนาหรือประชุมปฏิบัติการให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย ให้มีความรู้ความเข้าใจกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบ

การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พัฒนาขึ้น และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติ ตามความเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของตนเอง

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาโดยนำ กลยุทธ์ทั้ง 5 กลยุทธ์ ไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับสภาพบริบท ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เพื่อตระหนักถึงความสำคัญของผู้นำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของ ชุมชนร่วมกับสถานศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์คุณภาพผู้เรียนโดยจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิรูปการศึกษารอบที่ 2 (พ.ศ. 2552-2561)

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงมหาดไทย. (2549) **หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**
เพื่อการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2549-2551.
 คณะกรรมการอำนวยการเศรษฐกิจพอเพียง.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552) **คู่มือประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดการเรียนการสอนตาม**
แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปีงบประมาณ 2552. กรุงเทพฯ.
- กระทรวงศึกษาธิการ, ศูนย์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ของกศน. (2553) **การขับเคลื่อนเศรษฐกิจ**
พอเพียงของ กศน.. สำนักงาน กศน..
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554) **รายการประเมินและเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาแบบอย่าง**
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ระดับการศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัย. ศูนย์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556) **นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานสำนักงาน กศน.**
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556. กลุ่มแผนงานการศึกษานอกโรงเรียน :
สำนักงาน กศน..
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557) **นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานสำนักงาน กศน.**
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557. กลุ่มแผนงานการศึกษานอกโรงเรียน :
สำนักงาน กศน..
- ภฤช อุตตะมะเวทิน. (2550) **การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**
โดยการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548
กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดชุมพร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2551) **การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion).** กรุงเทพฯ.
- กรมวิชาการ. (2545) **เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**
การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ก้านันแมน ภูผา. (2553) **หลักสูตรผู้นำทีมที่มีประสิทธิภาพ (Effective Team Leader).**
สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ..

บรรณานุกรม (ต่อ)

- จุรรัตน์ เพ็ชรจันทิก. (2557) รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำที่เสริมสร้างประสิทธิภาพ
การบริหารภาคีเครือข่ายจัดการศึกษานอกโรงเรียนของผู้บริหารการศึกษา
นอกรั้วโรงเรียนอำเภอ สังกัดกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์. วิทยานิพนธ์ หลักสูตร
ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา.
- จอมพงศ์ มงคลวินิช. (2555) การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชลิตา เพียรสร้าง. (2554) การพัฒนาสู่อาชีพอิสระของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. ตีพิมพ์วารสารธุรกิจปริทัศน์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 2
(กรกฎาคม - ธันวาคม 2558)
- ชวลิต ชูกำแพง และคณะ. (2558) เอกสารประกอบการอบรมปฏิบัติการหลักสูตรการวิจัย
เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักสูตร กศน.ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.
จังหวัดอุบลราชธานี : สถาบัน กศน.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- ชิตาภรณ์ ทองช่อม. (2551) การปฏิรูปหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิตที่สอดคล้องกับแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ดลนภา ท่วมยัง. (2556) การพัฒนากลยุทธ์การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้
ในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหาร
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ตีพิมพ์วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2556.
- ดรัณภพ เพียรจัด. (2551) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนบนเว็บวิชาภาษาไทยด้วยวิธีการ
เรียนรู้ร่วมกันและการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษา เพื่อสร้างค่านิยมด้านการมีเหตุผล
ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงพร ศรีชัย. (2550) การศึกษาการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนิน
ชีวิตประจำวันของนักเรียนเตรียมทหาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีป อภิสิทธิ์. (2554) การศึกษาตามอรรถาัย : การศึกษาของโลกยุคใหม่ที่มาแรง. ศูนย์หนังสือ
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พัชรชาติ ตรีชัย. (2552) การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ตำบลศิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. คุษฎัณิพนธ์
 หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรคุษฎัณิบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.
- ยศพร จิรพรเจริญ. (2557) แนวทางการใช้กลยุทธ์การพัฒนาการบริหารและจัดการศึกษา
 ของโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อคุณภาพนักเรียน. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตร
 คุษฎัณิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัย
 วงษ์ชวลิตกุล.
- มนรัตน์ สารภาพ. (2553) ความคาดหวังของเกษตรกรในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน:
 กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่ตำบลหนองกุ่ม อำเภอบ่อพลอย
 จังหวัดกาญจนบุรี. ติพิมพ์วิทยาสารกำแพงแสน ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 ม.ค.-เม.ย. 2553
- รัตนะ บัวสนธ์. (2551) วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คำสมัย.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2552) **ปรัชญาการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- วรรณพงษ์ เมืองเส้น. (2550) การดำเนินงานกิจกรรมการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ
 พอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ปริญญาศึกษาศาสตร
 มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุกัญญา จันทะสุน. (2555) สถานศึกษา กศน.พอเพียง “คำตอบสุดท้ายของ “คุณภาพ กศน.
 สู่สังคม”.สำนักงาน กศน.จังหวัดพิษณุโลก.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2544) เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ใน ใต้เบื้องพระยุคลบาท.
 พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- สุรางค์ ใคว์ตระกูล. (2553) **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ คงสัตย์ และธีรชาติ ธรรมวงศ์. (2551) การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC).
 มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. (2547) **แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- สำนักงาน กศน. (2552) การดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของ สำนักงาน กศน.
 กลุ่มส่งเสริมปฏิบัติการ : สำนักงาน กศน..

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สำนักงาน กศน. (2553) แบบเรียนการศึกษานอกระบบ สารทักษะการดำเนินชีวิต
เศรษฐกิจพอเพียง ระดับประถมศึกษา. กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน :
 สำนักงาน กศน..
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540) **แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
 และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)**.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545) **แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
 และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)**.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550) **แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
 และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)**.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555) **แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
 และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559)**.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการศึกษาธิการ, สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. (2550)
รายงานการประเมินโครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง.
 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ตำรวจ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2552)
**รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 รอบ 2 (พ.ศ. 2549-2553)**. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2557)
**รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 รอบ 3 (พ.ศ. 2554-2558)**. ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
 : กระทรวงศึกษาธิการ.
- ศักดิ์ชัย ภูเจริญ. รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย. (2556) **รายงานการประเมิน
 ตนเองสถานศึกษาแบบอย่างการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของ
 เศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง)**. จังหวัดนครราชสีมา.
- อรุณี อ่อนสวัสดิ์. (2551) **ระเบียบวิธีวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). ภาควิชาการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

บรรณานุกรม (ต่อ)

อุดม เขยกิจวงศ์. (2551) การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.

กรุงเทพฯ : แสงดาว.

Madaus, G.F., Scriven, M.S. & Stufflebeam. D.I. (1983). **Evaluation and Human Service Evaluation**. Boston : Kluwer Nijhoff.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือวิจัย

แบบประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสมและประโยชน์ในการนำไปใช้
 กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา
 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาแสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำ
 ต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบ
 และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยใส่เครื่องหมาย (✓) ลงใน
 ช่องความคิดเห็นของท่านพร้อมเขียนข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ในการนำไปพิจารณาปรับปรุง
 ต่อไป

รายการพิจารณา	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
กลยุทธ์การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ				
1. การวิเคราะห์ปัญหาของตนเอง				
2. การวิเคราะห์สภาพสิ่งแวดล้อมใน ชุมชน				
3. การได้วิเคราะห์ปัญหาและ สถานการณ์ภายในและภายนอกชุมชน ร่วมกับผู้อื่น				
4. การวางแผนการประกอบอาชีพ ร่วมกับผู้อื่น				
5. การดำเนินการตามแผน				
6. การจัดบัญชีต้นทุนและการวิเคราะห์ ต้นทุนการประกอบอาชีพ				
7. การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น				
8. การเพิ่มรายได้				
9. การทำบัญชีรายรับรายจ่ายใน ครัวเรือน				
10. การพึ่งพาตนเอง				

รายการพิจารณา	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ				
1. การไม่สร้างปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม				
2. การให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้อื่น				
3. การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม				
4. ความรู้สึกรับผิดชอบเป็นเจ้าของสิ่งที่เป็นสาธารณะ				
5. การดูแลรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม				
6. ความรับผิดชอบต่อนตนเองและผู้อื่น				
7. ความเสียสละเพื่อส่วนรวม				
8. ความร่วมมือ ร่วมใจ ทำงานเพื่อส่วนรวม				
9. การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสั่งสอนในทุกศาสนา				
กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นผู้นำ				
1. การเรียนรู้ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง				
2. การทำงานแบบมุ่งเน้นผลสำเร็จของงาน				
3. การปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้				
4. การใช้กลยุทธ์ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ				
5. การพัฒนาทักษะในการสร้างองค์ความรู้ให้กับตนเอง				
6. การแสวงหาแนวทางการทำงานร่วมกับผู้อื่น				

รายการพิจารณา	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
7. การสร้างบรรยากาศในการพัฒนา งาน				
8. การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				
9. การมีคุณธรรม จริยธรรม				
กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการจัดการ				
1. การจัดระบบการทำงานและการ ประกอบอาชีพ				
2. การวางตัวบุคคลในการทำงานอย่าง เหมาะสม				
3. การจัดกระบวนการทำงานอย่างมี ประสิทธิภาพ				
4. ความสามารถในการทำงานให้บรรลุ วัตถุประสงค์				
5. การทำงานร่วมกับผู้อื่น				
6. การแก้ปัญหาที่เป็นระบบ				
7. ความสามารถในการติดตามงาน				
8. การขมเขยที่เหมาะสมกับสถานการณ์				
9. การค้นคว้าหาความรู้ใหม่เสมอ				
กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการสอน				
1. ความชำนาญในการสอน				
2. ความมั่นใจในการสอน				
3. การมีทักษะในการสอนตามสภาพ จริง				
4. การสอนตามความแตกต่างระหว่าง ประสบการณ์ของผู้เรียน				
5. การสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง				
6. การสอนมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ หลากหลาย				

รายการพิจารณา	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
7. การประเมินผลการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย				
8. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้				

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสมและประโยชน์ในการนำไปใช้
แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรม
ในชุมชน

คำชี้แจง ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาแสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่อการประยุกต์หลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน โดยใส่เครื่องหมาย (✓) ลงในช่องความคิดเห็นของ
ท่านพร้อมเขียนข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ในการนำไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป

การประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
กิจกรรมที่มีต่อระดับจิตสำนึก				
1. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง				
2. ท่านสามารถประเมินตนเอง รู้จัก ตนเอง ศักยภาพของตนเอง และรู้ ปัญหาของตนเอง				
3. ท่านมีแนวคิดในการดำเนินชีวิตแบบ พึ่งตนเองตามศักยภาพที่มีอยู่ในการ แก้ปัญหา				
4. ท่านตั้งใจจะใช้ชีวิตอยู่อย่างพึ่งตนเอง และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม				
กิจกรรมที่มีต่อระดับปฏิบัติ				
ด้านการอยู่อย่างพึ่งตนเองในระดับ ครอบครัว				
1. ท่านทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่าย เช่น ลด ละ เลิกอบายมุข ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ สร้างหนี้				
2. ท่านทำกิจกรรมเพื่อลดต้นทุนการ ผลิต เช่น ผลิตปุ๋ยชีวภาพ ลดการใช้ สารเคมีทางการเกษตร				

การประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
3. ท่านปลูกผัก/เลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคในครัวเรือน				
4. ท่านดำเนินชีวิตดังกล่าวที่ว่า “ปลูกอย่างที่กิน/กินทุกอย่างที่ปลูก และใช้ทุกอย่างที่ทำ/ทำทุกอย่างที่ใช้”				
5. ท่านปลูกพืชสมุนไพรเพื่อใช้ในการรักษาโรค				
6. ท่านรู้จักการออม/มีเงินออม				
ด้านการมีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง				
7. ท่านดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม				
8. ท่านทำเกษตรทฤษฎีใหม่				
9. ท่านทำเกษตรแบบผสมผสาน				
10. ท่านทำเกษตรแบบไร่นาสวนผสม				
11. ท่านแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร				
12. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน เช่น ด้านทุน ด้านอาชีพ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสวัสดิการ				
ด้านการรวมกลุ่มในสังคม “อยู่รวมกันอย่างเอื้ออาทร”				
13. ท่านมีความคิดที่จะแจกจ่ายแบ่งปันให้กับผู้อื่น				
14. ท่านลดการเห็นแก่ตัวเพื่อให้ได้เพื่อและเกิดวัฒนธรรมที่ดีในชุมชน				
15. ท่านมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งด้วยการรวมกลุ่มต่างๆ				
16. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต				

การประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
17. ท่านเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้ประกอบการสินค้า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)				
18. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์น้ำและป่าไม้ชุมชน				
กิจกรรมที่มีต่อระดับบังเกิดและรับผลจากการปฏิบัติ				
ด้านความพอเพียงระดับครอบครัว				
1. ท่านมีความเป็นอยู่ที่พึงตนเองได้อย่างมีความสุข				
2. ท่านไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น				
3. ท่านไม่มีภาระหนี้สินตนเองและครอบครัว				
4. ท่านสามารถหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว				
5. ท่านมีเงินออมของครอบครัวและยกระดับรายได้ให้พ้นความยากจน				
กิจกรรมที่มีต่อด้านความพอเพียงในระดับชุมชน				
6. ท่านรวมกลุ่มเพื่อทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม				
7. ท่านสามารถจัดการทรัพยากรในชุมชนเพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุล				
8. ท่านมีความเป็นอยู่ที่พอเพียงและอยู่ในชุมชนอย่างอยู่เย็นเป็นสุข				
กิจกรรมที่มีต่อด้านความพอเพียงในระดับกลุ่ม				
1. ชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มที่หลากหลาย				

การประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นรูปธรรมในชุมชน	ความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่เหมาะสม -1	
2. สมาชิกในชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน				
3. ชุมชนของท่านมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น				
4. ชุมชนของท่านมีการวางแผนพัฒนาชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง				
5. ชุมชนของท่านมีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนแห่งความพอเพียง				
6. ชุมชนของท่านเป็นชุมชนแห่งความพอเพียงตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง				

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย
 จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง

1. แบบประเมินกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ฉบับนี้ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน

ตอนที่ 2 การประเมินกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

2. ให้ผู้อ่านรายการข้อความรายการข้อความในแต่ละรายละเอียด/เนื้อหาสาระแต่ละกลยุทธ์ ก่อนจะทำการประเมิน

3. วิธีประเมิน ให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับการดำเนินการในแต่ละรายการคำถาม ตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน

กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงใน () ที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

1) เพศ	☐ ชาย	☐ หญิง
2) อายุ	☐ ต่ำกว่า 30 ปี	☐ 30 - 39 ปี
	☐ 40 - 49 ปี	☐ 50 - 59 ปี
	☐ 60 ปี ขึ้นไป	
3) การศึกษา	☐ ระดับประถมศึกษา	☐ ระดับมัธยมศึกษา
	☐ ระดับปริญญาตรี	☐ ระดับปริญญาโท
	☐ ระดับอื่นๆ (ระบุ)	
4) สถานะ	☐ ผู้ทรงคุณวุฒิ	☐ ครู
		☐ กรรมการสถานศึกษา

ตอนที่ 2 การประเมินกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ในฐานะที่ท่านเกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของ ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ขอให้ท่าน พิจารณาว่าเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในกลยุทธ์ ทั้ง 5 กลยุทธ์ ต่อไปนี้ว่า กศน.อำเภอโนนไทยหรือ ผู้บริหารหรือครูหรือผู้นำต้นแบบได้ดำเนินการปฏิบัติเพียงใดตามเกณฑ์ต่อไปนี้

“5” หมายถึง เนื้อหาสาระมีความเหมาะสม หรือความเป็นไปได้ หรือมีประโยชน์ต่อ การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ในระดับมากที่สุด

“4” หมายถึง เนื้อหาสาระมีความเหมาะสม หรือความเป็นไปได้ หรือมีประโยชน์ต่อ การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ในระดับมาก

“3” หมายถึง เนื้อหาสาระมีความเหมาะสม หรือความเป็นไปได้ หรือมีประโยชน์ต่อ การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ในระดับปานกลาง

“2” หมายถึง เนื้อหาสาระมีความเหมาะสม หรือความเป็นไปได้ หรือมีประโยชน์ต่อ การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ในระดับน้อย

“1” หมายถึง เนื้อหาสาระมีความเหมาะสม หรือความเป็นไปได้ หรือมีประโยชน์ต่อ การพัฒนาผู้นำต้นแบบ ในระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้ให้ทำเครื่องหมาย / ในแต่ละข้อที่ท่านประเมิน แต่ละข้อประเมิน 3 ครั้ง คือ ความ เหมาะสม หรือความเป็นไปได้ หรือมีประโยชน์ของกลยุทธ์

แบบประเมินกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย

จังหวัดนครราชสีมา

รายละเอียดกลยุทธ์	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้					ประโยชน์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
กลยุทธ์การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ															
1. การวิเคราะห์ปัญหา ของตนเอง															
2. การวิเคราะห์สภาพ สิ่งแวดล้อมในชุมชน															
3. การได้วิเคราะห์ ปัญหาและ สถานการณ์ภายใน และภายนอกชุมชน ร่วมกับผู้อื่น															
4. การวางแผนการ ประกอบอาชีพร่วมกับ ผู้อื่น															
5. การดำเนินการตาม แผน															
6. การจัดบัญชีต้นทุน และการวิเคราะห์ ต้นทุนการประกอบ อาชีพ															
7. การลดรายจ่ายที่ไม่ จำเป็น															
8. การเพิ่มรายได้															
9. การทำบัญชีรายรับ รายจ่ายในครัวเรือน															
10. การพึ่งพาตนเอง															

รายละเอียดกลยุทธ์	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้					ประโยชน์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้ผู้นำ															
1. การไม่สร้างปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม															
2. การให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้อื่น															
3. การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม															
4. ความรู้สึกรับผิดชอบเป็นเจ้าของสิ่งที่เป็นสาธารณะ															
5. การดูแลรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม															
6. ความรับผิดชอบต่อนตนเองและผู้อื่น															
7. ความเสียสละเพื่อส่วนรวม															
8. ความร่วมมือ ร่วมใจ ทำงานเพื่อส่วนรวม															
9. การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสั่งสอนในศาสนา															
กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นผู้นำ															
1. การเรียนรู้ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง															
2. การทำงานแบบมุ่งเน้นผลสำเร็จของ															

รายละเอียดกลยุทธ์	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้					ประโยชน์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
3. การจัดการกระบวนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ															
4. ความสามารถในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์															
5. การทำงานร่วมกับผู้อื่น															
6. การแก้ปัญหาที่เป็นระบบ															
7. ความสามารถในการติดตามงาน															
8. การชมเชยที่เหมาะสมกับสถานการณ์															
9. การค้นคว้าหาความรู้ใหม่เสมอ															
กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการสอน															
1. ความชำนาญในการสอน															
2. ความมั่นใจในการสอน															
3. การมีทักษะในการสอนตามสภาพจริง															
4. การสอนตามความแตกต่างระหว่างประสบการณ์ของผู้เรียน															

รายละเอียดกลยุทธ์	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้					ประโยชน์				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
5. การสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง															
6. การสอนมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย															
7. การประเมินผลการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย															
8. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้															

แบบสอบถามความพึงพอใจ

ที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย

จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามความคิดเห็นของท่าน

1. ข้อมูลทั่วไป

- 1) เพศ ชาย หญิง
- 2) อายุ ต่ำกว่า 30 ปี 30 - 39 ปี
 40 - 49 ปี 50 - 59 ปี
 60 ปี ขึ้นไป
- 3) การศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา
 ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท
 ระดับอื่นๆ (ระบุ)
- 4) สถานะ ผู้นำต้นแบบ ครอบครัวต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ

ตอนที่ 2 แสดงระดับความพึงพอใจที่มีต่อกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับความคิดเห็น	5	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด
ระดับความคิดเห็น	4	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับมาก
ระดับความคิดเห็น	3	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับปานกลาง
ระดับความคิดเห็น	2	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับน้อย
ระดับความคิดเห็น	1	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

ตัวชี้วัดกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
กลยุทธ์การพัฒนาความเข้มแข็งของผู้นำ					
1. การวิเคราะห์ปัญหาของตนเอง					
2. การวิเคราะห์สภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชน					
3. การได้วิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ภายในและภายนอกชุมชนร่วมกับผู้อื่น					

ตัวชี้วัดกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
4. การวางแผนการประกอบอาชีพร่วมกับผู้อื่น					
5. การดำเนินการตามแผน					
6. การจัดบัญชีต้นทุนและการวิเคราะห์ต้นทุนการประกอบอาชีพ					
7. การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น					
8. การเพิ่มรายได้					
9. การทำบัญชีรายรับรายจ่ายในครัวเรือน					
10. การพึ่งพาตนเอง					
กลยุทธ์การพัฒนาจิตสาธารณะของผู้นำ					
1. การไม่สร้างปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม					
2. การให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้อื่น					
3. การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม					
4. ความรู้สึกการเป็นเจ้าของสิ่งที่เป็นสาธารณะ					
5. การดูแลรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม					
6. ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น					
7. ความเสียสละเพื่อส่วนรวม					
8. ความร่วมมือ ร่วมใจ ทำงานเพื่อส่วนรวม					
9. การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสั่งสอนในทุกศาสนา					
กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นผู้นำ					
1. การเรียนรู้ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง					
2. การทำงานแบบมุ่งเน้นผลสำเร็จของงาน					
3. การปรับเปลี่ยนทัศนคติของตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานได้					
4. การใช้กลยุทธ์ในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ					
5. การพัฒนาทักษะในการสร้างองค์ความรู้ให้กับตนเอง					
6. การแสวงหาแนวทางการทำงานร่วมกับผู้อื่น					
7. การสร้างบรรยากาศในการพัฒนางาน					
8. การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					

ตัวชี้วัดกลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
9. การมีคุณธรรม จริยธรรม					
กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการจัดการ					
1. การจัดระบบการทำงานและการประกอบอาชีพ					
2. การวางตัวบุคคลในการทำงานอย่างเหมาะสม					
3. การจัดกระบวนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ					
4. ความสามารถในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์					
5. การทำงานร่วมกับผู้อื่น					
6. การแก้ปัญหาที่เป็นระบบ					
7. ความสามารถในการติดตามงาน					
8. การชมเชยที่เหมาะสมกับสถานการณ์					
9. การค้นคว้าหาความรู้ใหม่เสมอ					
กลยุทธ์การพัฒนาทักษะการสอน					
1. ความชำนาญในการสอน					
2. ความมั่นใจในการสอน					
3. การมีทักษะในการสอนตามสภาพจริง					
4. การสอนตามความแตกต่างระหว่างประสบการณ์ของผู้เรียน					
5. การสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง					
6. การสอนมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย					
7. การประเมินผลการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย					
8. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามความพึงพอใจ

ที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา :
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามความคิดเห็นของท่าน

1. ข้อมูลทั่วไป

- 1) เพศ ชาย หญิง
- 2) อายุ ต่ำกว่า 30 ปี 30 - 39 ปี
 40 - 49 ปี 50 - 59 ปี
 60 ปี ขึ้นไป
- 3) การศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา
 ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท
 ระดับอื่นๆ (ระบุ)
- 4) สถานะ ผู้นำต้นแบบ ครอบครัวต้นแบบ ชุมชนต้นแบบ

ตอนที่ 2 แสดงระดับความพึงพอใจกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับความคิดเห็น	5	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด
ระดับความคิดเห็น	4	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับมาก
ระดับความคิดเห็น	3	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับปานกลาง
ระดับความคิดเห็น	2	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับน้อย
ระดับความคิดเห็น	1	หมายถึง	มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

การประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็น รูปธรรมในชุมชน	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
กิจกรรมที่มีต่อระดับจิตสำนึก					
1. ท่านมีความรู้ความเข้าใจเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
2. ท่านสามารถประเมินตนเอง รู้จักตนเอง ศักยภาพของ ตนเอง และรู้ปัญหาของตนเอง					
3. ท่านมีแนวคิดในการดำเนินชีวิตแบบพึ่งตนเองตาม ศักยภาพที่มีอยู่ในการแก้ปัญหา					

การประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็น รูปธรรมในชุมชน	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
4. ท่านตั้งใจจะใช้ชีวิตอยู่อย่างพึ่งตนเองและทำประโยชน์ เพื่อส่วนรวม					
กิจกรรมที่มีต่อระดับปฏิบัติ					
ด้านการอยู่อย่างพึ่งตนเองในระดับครอบครัว					
1. ท่านทำกิจกรรมเพื่อลดรายจ่าย เช่น ลด ละ เลิกอบายมุข ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่สร้างหนี้					
2. ท่านทำกิจกรรมเพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น ผลิตปุ๋ย ชีวภาพ ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร					
3. ท่านปลูกผัก/เลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคในครัวเรือน					
4. ท่านดำเนินชีวิตดังกล่าวที่ว่า “ปลูกอย่างที่กิน/กินทุก อย่างที่ปลูก และใช้ทุกอย่างที่ทำ/ทำทุกอย่างที่ใช้”					
5. ท่านปลูกพืชสมุนไพรเพื่อใช้ในการรักษาโรค					
6. ท่านรู้จักการออม/มีเงินออม					
ด้านการมีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียง					
7. ท่านดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่นและ สิ่งแวดล้อม					
8. ท่านทำเกษตรทฤษฎีใหม่					
9. ท่านทำเกษตรแบบผสมผสาน					
10. ท่านทำเกษตรแบบไร่นาสวนผสม					
11. ท่านแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร					
12. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในชุมชน เช่น ด้านทุน ด้าน อาชีพ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสวัสดิการ					
ด้านการรวมกลุ่มในสังคม “อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร”					
13. ท่านมีความคิดที่จะแจกจ่าย แบ่งปันให้กับผู้อื่น					
14. ท่านลดการเห็นแก่ตัวเพื่อให้ได้เพื่อและเกิดวัฒนธรรมที่ ดีในชุมชน					
15. ท่านมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งด้วย การรวมกลุ่มต่างๆ					
16. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต					

การประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็น รูปธรรมในชุมชน	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
17. ท่านเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)					
18. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์น้ำและป่าไม้ชุมชน					
กิจกรรมที่มีต่อระดับบังเกิดและรับผลจากการปฏิบัติ					
ด้านความพอเพียงระดับครอบครัว					
1. ท่านมีความเป็นอยู่ที่พึงตนเองได้อย่างมีความสุข					
2. ท่านไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น					
3. ท่านไม่มีภาระหนี้สินตนเองและครัวครอบ					
4. ท่านสามารถหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว					
5. ท่านมีเงินออมของครอบครัวและยกระดับรายได้ให้พ้น ความยากจน					
กิจกรรมที่มีต่อด้านความพอเพียงในระดับชุมชน					
6. ท่านรวมกลุ่มเพื่อทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม					
7. ท่านสามารถจัดการทรัพยากรในชุมชนเพื่อการดำเนิน ชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุล					
8. ท่านมีความเป็นอยู่ที่พอเพียงและอยู่ในชุมชนอย่างอยู่เย็น เป็นสุข					
กิจกรรมที่มีต่อด้านความพอเพียงในระดับกลุ่ม					
1. ชุมชนของท่านมีการรวมกลุ่มที่หลากหลาย					
2. สมาชิกในชุมชนได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน					
3. ชุมชนของท่านมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น					
4. ชุมชนของท่านมีการวางแผนพัฒนาชุมชนตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง					
5. ชุมชนของท่านมีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่าง ชุมชนแห่งความพอเพียง					
6. ชุมชนของท่านเป็นชุมชนแห่งความพอเพียงตามแนวทาง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

ประเมินความเหมาะสม หรือความเป็นไปได้ หรือมีประโยชน์

กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย
จังหวัดนครราชสีมา

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง-สังกัด
1	รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต ชู กำแหง	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม
2	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วงศ์สะพาน	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม
3	ดร.มานิตย์ อาษานอก	อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
4	นางนลินี ศรีสารคาม จันทร์ตรี	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดหนองคาย
5	นายประสิทธิ์ แสงพินิจ	ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครราชสีมา

รายชื่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกศน.อำเภอโนนไทย
 ประเมินความเหมาะสม หรือความเป็นไปได้ หรือมีประโยชน์
 กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำต้นแบบการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 กรณีศึกษา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนไทย
 จังหวัดนครราชสีมา

ที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง-สังกัด
1	ด.ต.ตั้ง พึ่งกิ่ง	นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลโนนไทย ประธานกรรมการ สถานศึกษา
2	นางอนงค์ บรรเทาวิ	ครูคศ. 3 โรงเรียนวัดสระจรจะเข้ กรรมการสถานศึกษา
3	นางเพ็ญศรี แสงผิ้ง	หัวหน้ากศน.ตำบลโนนไทย
4	นางสาวกัญญา กังวานรัตนกุล	หัวหน้ากศน.ตำบลด่านจาก
5	นางสาวปริญา เอ็นสันเทียะ	หัวหน้ากศน.ตำบลบ้านวัง
6	นางเสาวนีย์ ศิลปสาย	หัวหน้ากศน.ตำบลสำโรง
7	นางนิตยา ทิพย์เสน	หัวหน้ากศน.ตำบลสายออ
8	นางสาวพุทธชาติ นาคดี	หัวหน้ากศน.ตำบลมะค่า
9	นางสาวทัศนภรณ์ ชื่นแดง	หัวหน้ากศน.ตำบลบัลลังก์
10	นางสมญา ศิลปสาย	หัวหน้ากศน.ตำบลกำแพง
11	นายวรารุฒิ ลอยสนั่น	หัวหน้ากศน.ตำบลค้ำพลู
12	นายอรรถพล พงษ์ภูวไตร	หัวหน้ากศน.ตำบลถนนโพธิ์

ภาคผนวก ง

สรุปการถอดบทเรียนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรายบุคคล

สรุปผลการถอดบทเรียนและถอดองค์ความรู้ผู้นำต้นแบบ ที่ประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรายบุคคล

การถอดบทเรียนและถอดองค์ความรู้ผู้นำต้นแบบ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์
ต้องการทราบว่าหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
แล้วผู้นำต้นแบบได้นำความรู้และประสบการณ์มาปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำเนินชีวิต
ประจำวันที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการเล่าความรู้สึก คุณค่าจากการ
เรียนรู้และการนำมาใช้ประโยชน์ ดังนี้

นายศิริโชค จริงสันเทียะ ที่อยู่ 131 หมู่ที่ 9 ตำบลกำปิ่ง เล่าให้ฟังว่าหลังจากอบรม
แล้วได้ไปจัดกิจกรรมด้านการลดรายจ่าย ดังนี้ ได้ปลูกข้าว ปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์หลายอย่าง
เพื่อเป็นอาหาร ลดรายจ่ายจากการซื้ออาหารจากภายนอก ด้านการเพิ่มรายได้ ได้เป็นสมาชิก
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน ด้านการดำรงชีวิต ได้มีส่วนร่วม
ในการส่งเสริมประชาธิปไตย โดยเลือกผู้นำที่ชื่อสัตย์ สุจริต เพื่อเป็นผู้นำในการจัดการชุมชน
ที่ดี ได้ยึดมั่นหลักธรรมคำสอนของศาสนา เข้าร่วมกิจกรรมสำคัญตามวัฒนธรรมประเพณีของ
หมู่บ้าน ร่วมกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด และส่งเสริมให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบ
สุขอย่างสม่ำเสมอ ด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีส่วนร่วมใน
การรักษาความสะอาดที่สาธารณะ การกำจัดขยะของหมู่บ้าน การดูแลและรักษาแหล่งน้ำของ
หมู่บ้านเสมอๆ และด้านการเอื้ออาทร ได้มีส่วนร่วมและเป็นสมาชิกในการจัดสวัสดิการใน
หมู่บ้าน เช่น การดูแลผู้สูงอายุ เด็ก คนพิการ คนด้อยโอกาส

นายนิเวช โสกำปิ่ง ที่อยู่ 81 หมู่ที่ 2 ตำบลกำปิ่ง เล่าให้ฟังว่า ได้นำความรู้มา
พัฒนากิจกรรมการปลูกข้าว การปลูกพืชตามฤดูกาล การทำเกษตรอินทรีย์ การทำปุ๋ยจาก
เศษวัสดุการเกษตรไว้ใช้เอง และได้ช่วยรักษาสาธารณสุขสมบัติของหมู่ ด้านการเพิ่มรายได้

เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและสมาชิกกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน ด้านการดำรงชีวิต ได้ยึดมั่น การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ปฏิบัติตามหลักคำ สอนของศาสนา ได้เข้าร่วมกิจกรรมสำคัญเพื่อสืบประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน และด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ช่วยดูแลรักษาความสะอาด ที่สาธารณะกำจัดขยะและร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำในหมู่บ้านเพื่อให้มีน้ำใช้ตลอดทั้งปี

นายจำลอง แก่นสันเทียะ ที่อยู่ 30 หมู่ที่ 10 บ้านหนองประดู่ ตำบลลำไโรง เล่าให้ฟังว่า ตนเองเป็นผู้ใหญ่บ้านซึ่งมีความสนใจเรื่องการทำการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่แล้ว และต้องการทำเป็นตัวอย่างให้ชาวบ้าน ด้านการลดรายจ่าย ได้ปรับปรุงพื้นที่ด้วยวิธีการใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น เช่น แกลบจากโรงสีข้าว มูลสัตว์ที่เลี้ยง ฟาง หญ้า เพื่อแก้ปัญหาดินเค็ม ทำแก้มลิง เลี้ยงปลาในคลองแก้มลิง ปลุกสะเดาริมบ่อ คั้นนาเพื่อใช้เป็นสารไล่แมลงและเป็นแนวกันลม ด้านการเพิ่มรายได้ ได้นำข้าวสามสีจากนาของตนเองมาสีบรรจุจำหน่ายเป็นข้าวคุณภาพ เพื่อเพิ่มมูลค่า และได้นำ แนวคิดมาทำการเกษตรแบบผสมผสาน ได้จัดกิจกรรมรณรงค์ประหยัดพลังงานด้วยการ ส่งเสริมชาวบ้านให้ทำและใช้เตาเศรษฐกิจซึ่งประหยัดเชื้อเพลิง ลดการทำลายสิ่งแวดล้อม ด้านการดำรงชีวิต เนื่องจากเป็นผู้ใหญ่บ้านที่ได้รับเลือกจากประชาชนจึงได้ยึดมั่นการปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตย นำชาวบ้านเข้าวัดและปฏิบัติธรรมเป็นประจำ ร่วมกับชาวบ้าน กำหนดกฎระเบียบของชุมชน ได้เป็นผู้นำได้การจัดกิจกรรมเพื่อสืบทอดประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรมการต่อต้านยาเสพติดในหมู่บ้าน กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของคนในหมู่บ้าน ร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการทำงานร่วมกับองค์กรเครือข่ายชุมชนเพื่อให้ ชาวบ้านอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และประชาชนอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามัคคีและไม่แตกแยก

นายสไว ควรสันเทียะ ที่อยู่ 127 หมู่ที่ 10 บ้านหนองประดู่ ตำบลโนนไทย ได้ทำกิจกรรมด้านการลดรายจ่าย ด้วยการทำนาปลูกข้าว การปลูกผักและการเลี้ยงสัตว์ไว้กิน ในครัวเรือน ได้ใช้เตาเศรษฐกิจเพื่อลดการใช้ถ่านและฟืน ด้านการเพิ่มรายจ่าย ได้เป็นสมาชิก กลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน และทำการเกษตรแบบผสมผสาน ด้านการดำเนินชีวิต ได้ยึดมั่นการ ทำงานตามหลักประชาธิปไตย ส่งเสริมให้ทุกคนมาทำงานกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้านร่วมกัน เช่น การออกกฎการปฏิบัติร่วมกัน การจัดกิจกรรมตามประเพณีอันดีงามของชุมชน การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดและการสร้างความรัก ความสามัคคีและรักษาความสงบร่วมกัน

นางจิตติมา ยาสันเทียะ ที่อยู่ 233 หมู่ที่ 4 บ้านโกรกกระสัง ตำบลมะค่า

ได้ลดรายจ่าย ด้วยการทำนาปลูกข้าวไว้กินเอง ปลูกผักตามฤดูกาล มีการทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพจากเศษวัสดุในครัวเรือนไว้ใช้เอง ทำสารไล่แมลงจากสะเดา ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง ด้านการเพิ่มรายได้ ได้ทำการเกษตรแบบผสมผสาน ด้านการดำรงชีวิต ได้มีส่วนร่วมในการทำแผนชุมชนของหมู่บ้าน ดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นในการทำความดี ไม่สร้างปัญหาแก่ชุมชน ปฏิบัติตามกติกาศาของหมู่บ้าน เข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีสำคัญของหมู่บ้านทุกครั้ง ด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมกิจกรรมรักษาความสะอาดของชุมชน กิจกรรมปลูกต้นไม้ ด้านการเอื้ออาทร ได้มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการแก่เด็ก คนชรา และผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและร่วมกิจกรรมรณรงค์รู้จักสามัคคีในชุมชน

นางทองแมน แก้วเมืองน้อย ที่อยู่ 20 หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งหนองแหวน ตำบลมะค่า ได้ลดรายจ่าย โดยการปลูกข้าวไว้กินเอง การปลูกผักตามฤดูกาล การลดการใช้สารเคมี ด้วยการทำปุ๋ยจากเศษวัสดุในครัวเรือนไว้ใช้เอง ด้านการเพิ่มรายได้ ทำการเกษตรแบบผสมผสาน การปลูกมะนาวในวงบ่อซีเมนต์ ด้านการดำรงชีวิต ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชนของหมู่บ้าน ยึดมั่นหลักประชาธิปไตย ไปใช้สิทธิ์ในการเลือกตั้งทุกครั้ง มีส่วนร่วมกำหนดกติกาของหมู่บ้านและปฏิบัติตามกติกาเพื่อให้หมู่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

นายมานพ หนูสันเทียะ ที่อยู่ 76 หมู่ที่ 1 ตำบลคางพลู ได้ลดรายจ่าย ด้วยการทำนาปลูกข้าวแบบลดต้นทุน ปลูกผักชะอม ถั่วฝักยาว มะเขือพวง ปลูกข้าวโพด เลี้ยงไก่ไว้กินในครัวเรือน ได้ใช้วัสดุคอกในชุมชนทำขมพื้นบ้านเพื่อจำหน่ายในชุมชน ด้านการเพิ่มรายได้ มีการรวมกลุ่มอาชีพการปลูกมะเขือเปราะ การปลูกแฝง การปลูกพืชตามฤดูกาล การปลูกพืชไร่ ด้านการดำรงชีวิต ได้ยึดตามหลักคำสอนของศาสนา การไปทำบุญวันสำคัญๆ การเข้าร่วมประชุมของหมู่บ้านทุกเดือน การสืบทอดการทำบายศรี การเลี้ยงศาลตาปู ร่วมกิจกรรมออกกำลังกายกลุ่มผสม. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ร่วมรณรงค์การมีถังขยะทุกครัวเรือน ด้านการเอื้ออาทร ได้รวมกลุ่มฌาปนกิจชุมชน รวมกลุ่มการทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ

นางประภัสสร เเดินสันเทียะ ที่อยู่ 79 หมู่ที่ 1 ตำบลคางพลู ได้ลดรายจ่าย ด้วยการเลี้ยงวัว การปลูกบวบ การปลูกผักตามฤดูกาล การทำปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพไว้ใช้เอง ด้านการเพิ่มรายได้ เป็นสมาชิกกลุ่มปลูกผักตามฤดูกาล ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รณรงค์การทำถังขยะไว้ใช้ทุกครัวเรือน การทำความสะอาดชุมชนทุกวันสำคัญ ด้านการเอื้ออาทร ได้มีส่วนร่วมในการตั้งและเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ และชมรมคนพิการระดับตำบล

นางนรินทร์ จงกล ที่อยู่ 55 หมู่ที่ 13 ตำบลด่านจาก ยึดอาชีพทำนาปลูกข้าว

เป็นหลักเพื่อไว้กินในครอบครัว บางปีที่ฝนดีข้าวก็ให้ผลผลิตดี บางปีฝนแล้งก็ผลผลิตน้อยไม่เพียงพอกินตลอดปี จึงคิดเลี้ยงหมูหลุมโดยการทำอาหารจากธรรมชาติ การใช้สารสกัดจากธรรมชาติรักษาโรค ไส้แมลง ดับกลิ่น ลดต้นทุนการผลิต ขายได้กำไรมากขึ้น มีโรงสีข้าว ได้รำมาเลี้ยงหมู เป็ด ไก่ นำมูลหมูหลุมและเศษวัสดุเหลือใช้มาทำเป็นปุ๋ยใช้การเกษตรของตนเอง เหลือจำหน่ายให้กับชุมชนใกล้เคียง เพิ่มรายได้ ปลุกสมุนไพรเพื่อในสำหรับรักษาโรค ให้สัตว์เลี้ยง ต่อมาได้เรียนรู้เรื่องการแปรรูปสมุนไพร จากการศึกษาดูงานกับกศน. อำเภอโนนไทย ที่โรงพยาบาลอภัยภูเบศร จังหวัดปราจีนบุรี นำสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชนมาแปรรูปเป็นน้ำมันเหลือง สเปรย์บรรเทาอาการปวดเมื่อย ยาหม่องครีม ยาต้มโบราณ เป็นต้น

นางชโลม เหล็กลอย ที่อยู่ 9 หมู่ 3 ตำบลด่านจาก ได้นำความรู้ที่ได้จากการอบรม มาปลูกพืชประหยัดน้ำ ประหยัดพื้นที่ การปรับปรุงดินด้วยวัสดุในชุมชน เช่น ฟาง หญ้า มูลวัว มูลเป็ด ไก่ เช่น การมะนาว ปลูกหอม ผักชี ผักกาด มะเขือเปราะ มะเขือเทศ ถั่วพักยาว ชะอม บวบและการปลูกเทศเพชรโนนไทย ไว้กินในครัวเรือนและแบ่งปันเพื่อนบ้านเวลามีงานบุญ ประเพณีต่างๆ

นางมณี ธัญญานนท์ ที่อยู่บ้านโนนพริก ตำบลโนนไทย แต่เดิมทำงานในโรงงาน อยู่จังหวัดสมุทรปราการ กลับมาอยู่บ้านด้วยอาการเจ็บป่วยเป็นโรคกระดูกทับเส้นทำงานไม่ได้ เงินออมที่มีติดตัวมาก็รักษาตนเองจนเกิดเป็นหนี้เป็นสิน ต่อมาเมื่อมีครูบุญชีมาแนะนำให้ลองทำ บัญชีครัวเรือน จากการบันทึกบัญชีระยะหนึ่ง พบว่า มีรายจ่ายมากกว่ารายรับ มีการสำรวจแหล่งที่มาของเงิน คิดหาวิธีประหยัด วางแผนชีวิตด้วยการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น ทำนาเองโดยไม่จ้างแรงงาน ทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ ทำสารสกัดจากสมุนไพรไล่แมลงศัตรูพืช ลดการใช้สารเคมี ปลูกมะนาว เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ เลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงเป็ด การปลูกผักสวนครัวในหลุมพอเพียงเพื่อประหยัดพื้นที่ ประหยัดน้ำ เริ่มมีเงินเหลือเพื่อนำไปใช้หนี้ ธกส. และทำอย่างมาจนปัจจุบันนี้ และได้เพียงปันสิ่งที่ได้เรียนจาก กศน.กับคนในชุมชน

ภาพประกอบกิจกรรมการถอดบทเรียนและถอดองค์ความรู้ผู้นำต้นแบบเป็นรายบุคคล

ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยลงพื้นที่เพื่อติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำต้นแบบและเพื่อถอดบทเรียนและถอดองค์ความรู้ผู้นำต้นแบบเป็นรายบุคคลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ประสพการณ์ พฤติกรรม ความรู้สึก ปัญหาและความคิดเห็นต่างๆ เพื่อขยายผลการเรียนรู้และเผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมายอื่นต่อไป

ภาพกิจกรรมการขยายผลองค์ความรู้เรื่องการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากคนต้นแบบไปสู่ครอบครัวต้นแบบและชุมชนต้นแบบ

การเลี้ยงหมูหลุมแบบอินทรีย์ เหมาะสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีพื้นที่จำกัด ใช้สารสกัดธรรมชาติ กำจัดกลิ่นและแมลงรบกวน ที่บ้านมะเกลือ ตำบลมะค่า สมาชิก 30 คน

การทำปุ๋ยหมักจากมูลหมูหลุม ได้นำมูลหมูหลุมมาผสมกับวัสดุคิบในชุมชนกับกากน้ำตาลเพื่อทำปุ๋ยหมัก นำไปปรับปรุงดินพื้นที่ทำนา ปลุกผักตามฤดูกาล เพื่อลดต้นทุนในการผลิต และได้กินอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมี ปุ๋ยที่เหลือก็จำหน่ายเป็นรายได้เสริมกับครอบครัว ที่บ้านด่านจาก ตำบลด่านจาก สมาชิก 30 คน

การเลี้ยงปลาตะเพียนในบ่อดินแบบลดต้นทุน วิทยากรอธิบายเรื่องวิธีการเลี้ยงปลาตะเพียน

เรื่องการเตรียมบ่อเลี้ยงปลา เรื่องการทำอาหารปลา และเรื่องการดูแลการเจริญเติบโตของปลา ที่บ้านโคกสวาย ตำบลสายออ มีสมาชิก 22 คน

การทำปลาหมักคุณภาพซึ่งเป็นการพัฒนาอาชีพต่อยอดจากกลุ่มการเลี้ยงปลาตะเพียน หมู่บ้านโคกสวาย เป็นหมู่บ้านที่ชาวบ้านมีการเลี้ยงปลาเป็นจำนวนมาก ปลาที่จับมาได้ส่วนใหญ่ไม่มีการแปรรูปหรือถนอมอาหาร ขายก็ได้ราคาค่อนข้างต่ำ ครูกศน.ตำบลจึงไปประชาคมความต้องการของชาวบ้าน พบว่า ชาวบ้านต้องการต่อยอดอาชีพเดิมจากการเลี้ยงปลาตะเพียนเพื่อเพิ่มมูลค่า กศน.อำเภอโนนไทยจึงเรียนเชิญวิทยากรมาสอนการทำปลาหมักคุณภาพ

ภูมิปัญญาที่เชิญมาเป็นวิทยากรสอนเรื่องการทำปลา จากร้านปลาหมักไร่กาง ตำบลดอนละนาม จังหวัดชัยภูมิ การตั้งชื่อให้ว่า “ปลาหมักคุณภาพ” ผอ.กศน.อำเภอโนนไทย ดร.จूरาร์ตน์ เพ็ชรจันทิก เป็นผู้ตั้งชื่อให้เพราะวัตถุดิบในการผลิตไม่ใช่สารเคมี ใช้เฉพาะกระเทียม ข้าวหอมมะลิ และน้ำหมักสัปรดเป็นส่วนผสม จึงมีความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค

วิทยากรอธิบายและสาธิตขั้นตอนการทำปลาต้ม หลังจากนั้นสมาชิกต้องลงมือทำด้วยตนเอง

กลุ่มการทำปลาหมักคุณธรรม ที่หมู่บ้านโคกสวาย ตำบลสายออ สมาชิก 22 คน
วิทยากรอธิบายประโยชน์การปลุกมะนาว การขยายพันธุ์มะนาวโดยวิธีการตอนกิ่ง
และสาธิตการขยายพันธุ์กิ่งมะนาวด้วยวิธีการตอนกิ่ง

วิทยากรสาธิตและสมาชิกลงมือการปลุกมะนาวในหลุมดินด้วยตนเอง โดยใช้วัสดุขี้เถ้าในชุมชน
เพื่อปรับปรุงดินเพื่อลดต้นทุน ที่บ้านด่านจาก ตำบลด่านจาก สมาชิก 15 คน

การขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเสียบยอดและการปลูกมะนาวในวงบ่อซีเมนต์นอกฤดูการผลิต

วิทยากรบรรยายเรื่องการบังคับมะนาวให้ออกผลนอกฤดูการผลิต ที่มะนาวขาดแคลนและมีราคาแพงได้ ที่ตำบลมะค่า สมาชิก 15 คน

การขยายพันธุ์กิ่งมะนาวเป็นการพัฒนาต่อยอดจากการปลูกมะนาวเพื่อจำหน่ายเป็นรายได้เสริม ด้วยวิธีการเสียบยอด ต้นละ 100 บาท ที่บ้านมะนาว ตำบลมะค่า

วิทยากร กำนันนิพนธ์ เปลี่ยนกลาง การถ่ายทอดความรู้เรื่องการขยายพันธุ์มะนาวและการปลูกรมะนาว ให้กับกลุ่มเป้าหมายในการมาศึกษาดูงาน ที่ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนตำบลมะค่า

การขยายพันธุ์ผักหวานป่าและการปลูกรักหวานเพื่อบังคับให้ออกนอกฤดูกาล

วิทยากรอธิบายธรรมชาติผักหวานป่า วิธีการปลูกรักหวานป่า การขยายพันธุ์ผักหวานป่า สาธิตการปลูกรักหวานและสมาชิกลงมือปลูกรักหวานด้วยตนเองเพื่อเพิ่มรายได้ ตำบลบัลลังก์ สมาชิก 15 คน

การปลูกรักมันสำปะหลังแบบน้ำหยด 1 ไร่ 18 ต้น ตำบลมะค่า

การปลูกผักตามฤดูกาลปลอดสารพิษ ลดต้นทุนในการผลิตด้วยการทำเกษตรอินทรีย์

สารสกัดจากธรรมชาติกำจัดแมลงผักตามฤดูกาล ที่บ้านค้ำพลู ตำบลค้ำพลู สมาชิก 15 คน

การปลูกผักแบบน้ำหยดตามฤดูกาลที่บ้านเมืองเก่า ตำบลบัลลังก์

การปลูกผักสวนครัวแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน จะปลูกผักที่มีกลิ่นฉุนไว้ไล่แมลงและจะไม่ปลูกพืชชนิดเดียวกันติดกันหลายๆแปลง เช่น ปลูกหอม กระเทียม สลับกับผักชี ผักกาด ปลูกถั่วฝักยาว พริกทอง

โครงการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มพัฒนาอาชีพ
การปลูกพริกน้ำหยดและการปลูกผักตามฤดูกาล ที่บ้านเมืองเก่า ตำบลปลัดขันธ์

สมาชิกร่วมกันระดมสมองวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการปลูกพริกน้ำหยด

แต่ละกลุ่มจะส่งตัวแทนนำเสนอผลการระดมสมองโดยให้สมาชิกกลุ่มอื่นๆเสนอแนะเพิ่มเติม

เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการปลูกพริกน้ำหยด การแก้ปัญหาและการป้องกันโรคพริก

การแปรรูปพริกซึ่งเป็นการพัฒนาอาชีพที่ต่อยอดจากกลุ่มการปลูกพริกน้ำหยด

ที่ตำบลบัลลังก์ สมาชิก 15 คน

การปลูกไผ่กิมซุง เป็นการจัดการเรียนรู้ให้กลุ่มเป้าหมายรู้เท่าทันธรรมชาติและวิเคราะห์ความเหมาะสมของพืชทนเค็มและน้ำท่วมซ้ำซาก ที่บ้านอ้อ ตำบลกำปัง สมาชิก 15 คน

การทำไม้กวาดจากทางมะพร้าว เป็นการนำวัสดุที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนาเป็นอาชีพเสริม
เพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มเป้าหมายหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว ตำบลค่างพลู สมาชิก 15 คน

การปลูกพืชแบบเศรษฐกิจพอเพียงและการปลูกพืชแบบผสมผสานแบบประหยัดพื้นที่
ประหยัดน้ำและประหยัดแรงงาน และลดต้นทุนการผลิตด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ ทำปุ๋ยหมัก
เพื่อปรับปรุงบำรุงดินสำหรับปลูกต้นไม้เพื่อเป็นการลดรายจ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีซึ่งเป็นอันตราย
แก่ร่างกาย

การปลูกพืชแบบหลุมพอเพียง ประหยัดพื้นที่ ประหยัดน้ำ หลุมเดียวปลูกพืชได้หลายชนิด

กิจกรรมตลาดนัดอาชีพแสดงผลผลิตการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในการดำเนินชีวิตและการส่งเสริมอาชีพของผู้นำต้นแบบ

การปลูกสวนครัวตามฤดูกาล ด้วยวิธีเกษตรอินทรีย์ การทำอาหารขนมจากวัตถุดิบในชุมชน

การตัดเย็บเสื้อผ้า การแปรรูปพริก การทำเส้นหมี่บ้านวัง

การขยายพันธุ์กิ่งมะนาว การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากใบหญ้าแฝก พืชผักสมุนไพรในชุมชน

การทอเสื่อจันทบูร การทำผ้าห่มนวม การทำเบาะรองนั่ง การต่อยอดมะนาว

